

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-3503

[Total No. of Pages : 3

[6529]-11

M.Com. (Part - I)

**101 : MANAGEMENT ACCOUNTING
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - I)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Use of calculator is allowed.*

Q1) What is Management Accounting? Explain the difference between Management Accounting and Cost Accounting. **[15]**

OR

Birla Ltd, Vadodara has prepared the following budget estimated for the year 2023-24. **[15]**

Sales	15,000 Units
Fixed Cost	Rs. 34,000
Sales	Rs. 1,50,000
Variable Cost per unit	Rs.6

Calculate : a) P/V ratio b) BEP (Sales) c) Margin of Safety d) Calculate P/V ratio , BEP sales and Margin of Safety if the selling price is decrease by 10% e) Calculate P/V ratio, BEP sales and Margin of Safety if variable cost is increased by 10%.

Q2) What is Budgetary Control ? Explain the requirements of a Good Budgeting System. **[15]**

OR

Prepare a Cash Budget for the three months ended 31st March 2024 from the following particulars relating to Forge Ltd, Mumbai.

Months	Credit Sales (In Rs)	Purchases (In Rs)	Wages (In Rs)
November 2023	1,00,000	80,000	5,000
December 2023	90,000	70,000	6,000
January 2024	1,10,000	1,00,000	4,500
February 2024	60,000	95,000	5,500
March 2024	80,000	1,30,000	7,000

P.T.O.

Additional information :

40% of the credit sales will be realised in the month of following the sales and the remaining 60% in the second month following it. The creditors will be paid in the month following the purchases. Interest of Rs.5,000 will have to be paid in the month of February 2024. Income Tax of Rs. 15,000 will have to be paid in the month of March, 2024. Wages are paid in the same month. The Opening balance of Cash as on 1st January 2024 was Rs. 20,000. [15]

Q3) Explain Working Capital and Its Importance. Explain the Working Capital Cycle of Manufacturing Firm with a diagram. [15]

OR

From the following information, you are required to estimate net working capital

Particulars	Cost per unit (In Rs.)
Raw Material	400
Direct Labour	150
Overheads (excluding depreciation)	300
Total Cost	850

Additional Information :

The amount of Raw Materials, labour and overhead blocked per week is to be calculated based on Sales per week.

Selling price Rs. 1,000 per unit

Output 52,000 units

Raw Materials in stock Average 4 weeks

Work In Progress

(Materials - Average 2 weeks, Labour - 1 week, Overheads - 1 week)

Finished goods in stock Average 4 weeks

Credit allowed by suppliers Average 4 weeks

Credit allowed by debtors Average 8 weeks

Cash at bank Rs. 50,000

Assume that production is sustained at even pace during 52 weeks of the year. All sales are on credit basis. [15]

Q4) Write Short Notes: (Any Three)

[15]

- a) Fixed and Variable Cost
- b) Purchase and Sales Budget.
- c) Role of Management Accountant
- d) Limitations of Financial Accounting
- e) Advantages of Marginal Costing

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-3910

[Total No. of Pages : 4

[6529]-12

M.Com. (Part - I)

**102 : STRATEGIC MANAGEMENT (Compulsory)
(2019 Credit Pattern) (CBCS) (Semester - I)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) Question No. 1 and Question No. 6 are compulsory.
- 2) Solve any three questions from Question No. 2 to Question No. 5.
- 3) Figures to the right side indicate full marks.

Q1) Fill in the blanks with the most appropriate alternative (Any Six) : [6]

- i) Strategic management primarily focuses on:
 - a) Day-to-day operations
 - b) Long-term direction of the organisation
 - c) Recruitment of employees
 - d) Production planning
- ii) The evolution of strategy moved from military usage to:
 - a) Accounting
 - b) Business and competitive environment
 - c) Logistics
 - d) Manufacturing
- iii) Mission statement of an organisation describes:
 - a) Future goals
 - b) Present purpose of the organisation
 - c) Rules for employees
 - d) Advertising message
- iv) Internal analysis focuses on:
 - a) Competitors
 - b) Government policies
 - c) Strengths und weaknesses
 - d) Social responsibility
- v) Stability strategy aims at:
 - a) Rapid expansion
 - b) Maintaining present position
 - c) Diversification
 - d) Liquidation

P.T.O.

- vi) Product portfolio models help in:
 - a) Pricing decisions
 - b) Selecting suitable corporate strategies
 - c) Reducing staff
 - d) Designing logos
- vii) Functional strategy deals with:
 - a) Overall corporate vision
 - b) Specific areas like marketing, HR, finance
 - c) Only production
 - d) Only top-level management
- viii) CSR mainly focuses on:
 - a) Profit maximisation only
 - b) Social and environmental responsibility
 - c) Advertising
 - d) Increasing sales

Q2) State the various dimensions of strategic decisions. **[14]**

Q3) Explain the strategic planning process. **[14]**

Q4) State the functional strategies of business. **[14]**

Q5) Brief generic benchmarking process. **[14]**

Q6) Write short notes on (Any Two) : **[12]**

- a) Total Quality Management
- b) Six Sigma
- c) Strategic Role of Top Management
- d) Phases in Strategic Management Process

102 : STRATEGIC MANAGEMENT (Compulsory)
(2019 Credit Pattern) (CBCS) (Semester - I)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 60

- सूचना : 1) प्रश्न क्र. 1 आणि प्रश्न क्र. 6 सोडविणे अनिवार्य आहेत.
2) प्रश्न क्र. 2 ते प्रश्न क्र. 5 यापैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.
3) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा (कोणत्याही सहा) : [6]

- i) व्यूहरचना व्यवस्थापन प्रामुख्याने कशावर लक्ष केंद्रित करते?
अ) दैनंदिन कामकाज ब) संस्थेच्या दीर्घकालीन दिशेवर
क) कर्मचाऱ्यांची भरती ड) उत्पादन नियोजन
- ii) 'व्यूहरचना' या संकल्पनेचा उगम लष्करी वापरातून कुठे झाला?
अ) अकाउंटिंग ब) व्यवसाय आणि स्पर्धात्मक वातावरण
क) लॉजिस्टिक्स ड) उत्पादन
- iii) ध्येय वाक्य संस्थेच्या कोणत्या बाबीचे वर्णन करते?
अ) भविष्यातील उद्दिष्टे ब) संस्थेचा विद्यमान उद्देश
क) कर्मचारी नियम ड) जाहिरात संदेश
- iv) अंतर्गत विश्लेषण कोणावर लक्ष केंद्रित करते?
अ) स्पर्धकांवर ब) सरकारी धोरणांवर
क) सामर्थ्य आणि कमतरता ड) सामाजिक जबाबदारी
- v) स्थिरता व्यूहरचनेचा उद्देश काय असतो?
अ) जलद विस्तार ब) वर्तमान स्थिती कायम ठेवणे
क) विविधीकरण ड) लिक्विडेशन

- vi) उत्पादन पोर्ट फोलिओ मॉडेलसचा उपयोग कशासाठी होतो ?
- अ) किंमत निर्णय ब) योग्य कॉर्पोरेट व्यूहरचना निवडण्यासाठी
क) कर्मचारी कमी करण्यासाठी ड) लोगो तयार करण्यासाठी
- vii) कार्यशील व्यूहरचना कशाशी संबंधित असते ?
- अ) एकूण कॉर्पोरेट व्हिजन
ब) मार्केटिंग, HR, फायनान्स अशा विशिष्ट क्षेत्रांशी
क) फक्त उत्पादन
ड) फक्त वरिष्ठ स्तर व्यवस्थापन
- viii) CSR प्रामुख्याने कशावर लक्ष केंद्रित करते ?
- अ) फक्त नफा वाढवणे ब) सामाजिक आणि पर्यावरणीय जबाबदारी
क) जाहिरात ड) विक्री वाढवणे

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-3915

[Total No. of Pages : 4

[6529]-13

M.Com. (Part - I)

ADVANCED ACCOUNTING AND TAXATION

103 : Advanced Accounting (Special Paper - I)

(2019 Credit Pattern) (CBCS) (Semester - I) (Group - A)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory and carry equal marks.
- 2) Give working notes whenever necessary.
- 3) Use of simple calculator is allowed.

Q1) Explain the concept of Accounting Theory. Explain various Approaches to Accounting Theory. [15]

OR

Write Short Note (Any Three)

- a) Voluntary Winding up
- b) Bonus Shares.
- c) Classification of Accountng Theory
- d) Causes of Liquidation of companies
- e) Minority Interest

Q2) The following data of X Ltd. is as a holding company and Y Ltd. and Z Ltd. are subsidiaries Company of X Ltd. Their Balance Sheets as on 31st March 2025 are given below. [15]

Balance Sheets as on 31st March 2025

Liabilities	X Ltd Rs.	Y Ltd. Rs.	Z Ltd. Rs.
Shares Capital	26,00,000	20,00,000	12,00,000
Reserves	3,60,000	2,00,000	1,44,000
Profits & Loss A/C	3,20,000	40,000	1,02,000
Z Ltd. Balance	66,000,	-	-
Sundry Creditors	2,40,000	3,00,000	-
X Ltd. Balance	-	1,40,000	-
Total	<u>35,86,000</u>	<u>26,80,000</u>	<u>14,46,000</u>

P.T.O.

Assets	X Ltd Rs.	Y Ltd. Rs.	Z Ltd. Rs.
Fixed Assets	7,60,000	12,00,000	8,50,000
<u>Investments</u>			
Share in Y Ltd.	17,00,000		
Share in Z Ltd.	3,60,000	10,60,000	
Stock in Trade	2,40,000	-	
Y Ltd. Balance	1,60,000	-	
Sundry Debtors	3,66,000	4,20,000	5,30,000
X Ltd. Balance	-	-	66,000
Total	<u>35,86,000</u>	<u>26,80,000</u>	<u>14,46,000</u>

- The following particulars are given
- All these investments were made on 30th September 2024.
- The Share capital of all companies is divided into shares of Rs. 100 each.
- X Ltd. held 15,000 shares of Y Ltd. and 3,000 shares of Z Ltd.
- Y Ltd. held 8,000 shares of Z Ltd.
- On 31st March 2024 the position was shown below :

Particular	Y Ltd. Rs.	Z Ltd. Rs.
Profit and Loss A/c	20,000	16,800
Reserves	1,80,000	1,20,000

- Dividends have not been declared or proposed by any company during the year.
- X Ltd remitted Rs, 20,000 to Y Ltd. on 30th March, 2025 but the same was not received by Y Ltd on 31st March 2025.
- Y Ltd. sold goods costing Rs. 80,000 to X Ltd. at the price of Rs. 88,000. These goods were still unsold on 31st March 2025.

You are required to prepare consolidated balance sheet of the group as on 31st March 2025.

- Q3)** The following information was extracted from the books of M/s. Ajinkya Ltd, Pune on 31st March 2025 on which date a winding up order was made : **[15]**

Balance Sheet as on 31st March 2025

Liabilities	Amount	Assets	Amount
Shares Capital		Machinery	70,000
30,000 Shares of Rs. 5 each	1,50,000	Leasehold Properties	65,000
Reserve for Bad Debts	35,000	Stock in Trade	1,500
Debentures	75,000	Debtors	90,000
Bank Overdraft	27,000	Investments	9,000
Liabilities for Purchases	30,000	Calls in Arrears	7,500
		Cash in Hand	1,500
		Profit & Loss A/c	72,500
Total	<u>3,17,000</u>	Total	<u>3,17,000</u>

The following Assets were valued :

Leasehold Properties Rs. 1,09,000, Machinery Rs. 90,000. Stock in Trade Rs. 3,000. Investments Rs. 6,000. Bad debts are Rs. 3,000 and Doubtful Debts were Rs. 6,000 which are estimated to realize Rs. 3,000.

The Bank Overdraft is secured by Deposit of title deeds of Leasehold Properties. Preferential Creditors are Rs. 1,500 mid Telephone Expenditure Outstanding Rs. 120.

You are required to prepare the Statement of Affairs on 31st March 2025 as regards creditors and contributories.

- Q4)** Following is the summarized Balance Sheet of M/s. Shree Company Limited, Pune as on 31st March 2025. **[15]**

Balance Sheet as on 31st March 2025

Liabilities	Rs.	Assets	Rs.
Shares Capital			
10,000 Shares Rs. 100 each			
10,00,000		Fixed Assets	16,00,000
(-) Calls in arrears <u>1,00,000</u>	9,00,000		
Profit & Loss A/c	9,50,000	Current Assets	5,00,000
Current Liabilities	3,50,000	Goodwill	1,00,000
Total	<u>22,00,000</u>	Total	<u>22,00,000</u>

Additional Information :

On 31st March, 2025 the Goodwill at Rs. 50,000, Fixed Assets was independently valued at Rs. 18,50,000 and Current Assets Rs. 3,50,000.

The Net Profits for the last three years were Rs. 5,10,000, Rs. 5,50,000 and Rs. 5,00,000 of which 20% was placed to reserve, this proportion being considered reasonable in the industry in which the company is engaged and where a fair investment return may be taken at 10% and the Rate of Tax is 50%.

Calculate the value of one equity share on the following basis :

- a) Net Assets Method/Intrinsic value
- b) Yield Basis/Market Value
- c) Fair Value

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE5629

[Total No. of Pages : 4

[6529]-14

M.Com. (Part - I)

INCOME TAX ADVANCED ACCOUNTING AND TAXATION

104 : Group A : Income Tax

(2019 Credit Pattern) (Semester - I) (Special Paper - II)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) Q.1 is compulsory. Solve any three questions from Q.2 to Q.6.
- 2) Questions 2 to 6 carry equal marks.
- 3) Read all the questions very carefully before attempting the same.
- 4) Use of calculator is allowed.

Q1) A) Fill in the blanks.

[5]

- a) The sum of _____ heads of Income is called as Gross Total Income.
 - i) Three
 - ii) Four
 - iii) Two
 - iv) Five
- b) The term income in the Income Tax 1961, is defined under section _____.
 - i) (Section 2 (24)
 - ii) (Section 2 (25)
 - iii) (Section 2 (31)
 - iv) (Section 2 (20)
- c) Amount of Standard Deduction under the Head Income from House Property is _____ % on Net Annual Value.
 - i) 30
 - ii) 12
 - iii) 20
 - iv) 100
- d) Dividend received has to be shown under the Head _____ as per the provisions of Income Tax Act, 1961.
 - i) Income from Salary
 - ii) Income from Other Sources
 - iii) Income from Business
 - iv) Income from House Property
- e) _____ Deductions applicable to Salary Income.
 - i) Under section 16
 - ii) Under section 24
 - iii) Under section 10
 - iv) Under section 32

P.T.O.

- B) State the Following Statements are True or False. [5]
- The Tax Slab rates for HUF and Individuals are Same.
 - Interest on Bank Fixed Deposits for Senior Citizens is Deductible u/s 80TTB.
 - Pune is a Metro City considered for House Rent Allowance.
 - The term 'Income' is defined under section Sec 2 (7) under Income Tax Act 1961.
 - Interest received has to be shown under the Head Income from House Property as per the provisions of Income Tax Act, 1961.
- C) Match the following pairs. [5]

Group 'A'		Group 'B'	
a)	Life Insurance Paid	i)	Capital Gains
b)	Medical Insurance Premium	ii)	Previous Year
c)	Financial Year	iii)	Gross Annual Value
d)	GAV	iv)	Section 80C
e)	Section 54	v)	Section 80D

Q2) Short Notes: (Any Three) [15]

- History of Income Tax in India
- Deductions U/S 80 G
- Concept of 'Assessee' as per the provisions of IT Act, 1961
- List of Fully Taxable Allowances
- Rates of taxes

Q3) Mr. Saurabh, Nanded provide the following salary structure. [15]

- Basic Salary Rs. 30,000 p. m.
 - Bonus Rs. 24,000 p. a.
 - Education Allowance (2 children's) Rs. 480 p. m. per children.
 - Hostel Allowances (2 children's) Rs. 600 p. m. per children.
 - Commission Rs. 60,000 p. a.
 - Transport Allowance Rs. 4,800 p. m.
 - Tiffin Allowance Rs. 1,200 p. m.
 - House Rent Allowance Rs. 12,000 p.m. (Rent paid by him Rs. 72,000)
 - He has been provided with 1800 CC car along with driver for both private and office purpose. Expenses is borne by employer.
 - He has paid professional Tax @ 2,500 p. a.
- Compute his net taxable salary income for the A. Y. 2025-26 under old Regime.

Q4) Mrs. Ramabai working in Diksha Co. ltd. Mumbai. The following emoluments are received from her employer during the financial year ended on 31st March, 2025. Compute her Total Taxable Income and tax Liability for the A. Y. 2025-26 under new taxation regime u/s 115BAC. **[15]**

- a) Net Taxable Salary Rs. 4,36,050.
- b) She owned a flat at Mumbai (Self Occupied) for which she had borrowed Rs. 4,00,000 on 10th June 2001. During the year she has paid interest Rs. 37,000 and repaid the principal amount Rs. 58,000 of this loan.
- c) Income from Business Rs. 1,85,000.
- d) She received:
 - i) Interest on Bank Deposit Rs. 8,000;
 - ii) Interest on Govt. Securities Rs. 12,000;
 - iii) Interest on Mutual Fund Rs. 600;
 - iv) Interest on Deposit with Reliance Company Rs. 3,500.
- e) Her savings, investment & other payments were as follows:
 - i) Contribution to U.R.P.F. Rs. 40,000;
 - ii) Own Life Insurance Premium paid Rs. 20,000 (Sum assured 2,00,000)
 - iii) Tuition fee paid Rs. 30,000 for her son;
 - iv) Health insurance premium paid Rs. 7,500;
 - v) Donation to charitable trust Rs. 20,000.

Q5) a) Compute Income from House property of Mr. Vishwas for the A.Y. 2025-26 from the following particulars. **[7]**

Particulars	Rs.
Municipal Value	90,000
Fair Rent	92,500
Standard Rent	87,500
Annual Rent	84,000
Unrealized Rent	21,000
Vacancy period	01 Month
Municipal Taxes	15%
Interest on loan	17,500

- b) The following is the P&L A/c for the year ended as on 31/03/2025 furnishes by Mr. Vivek. **[8]**

Profit & Loss Account for the year ended 31st March 2025

Particulars	Rs.	Particulars	Rs.
To Salary	39,000	By Gross Profit	1,00,000
To Advertisement	4,000	By Sundry Receipt	4,200
To Fire Insurance	1,750	By Gift from a father	12,500
To Office Expenses	2,250	By Interest on Bank Deposit	3,000
To Depreciation	7,900	By Bad Debts Recovered (not allowed as deduction earlier)	2,700
To Bonus	6,400		
To Income Tax	4,300		
To GST	2,250		
To Interest on Bank Loan	2,800		
To R.D.D.	1,750		
To Net Profit	50,000		
Total	1,22,400	Total	1,22,400

Adjustments:

- Salary includes Rs. 2,100 paid to a domestic servant.
- Advertisement includes Rs. 275 as expenditure incurred for selling household furniture.
- Allowable depreciation as per Income Tax Rules is Rs. 7,000.
- GST includes Rs. 250 as penalty for not filing returns in time.
- Bank loan is for business purpose.

Compute taxable income from business for the AY 2025-26.

Q6) Explain the following deductions under chapter VIA. **[15]**

- a) Items under Sec 80 C
- b) Items under Sec 80 TTA
- c) Items under Sec 80 TTB

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-3504

[Total No. of Pages : 4

[6529]-15

M.Com. (Part - I)

**105 : INFORMATION SYSTEM & E-COMMERCE
PRACTICES**

Commercial Laws

(2019 Credit Pattern) (Semester - I) (Group - B)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) Questions No. 1 and Question No. 6 are Compulsory.
- 2) Solve any Three Questions from Question No. 2 to Question No. 5.
- 3) Figures to the right indicate full marks

Q1) Fill in the Blanks (Attempt any six) : [6]

- i) _____ is a set of interrelated components that work together to accomplish a common goal.
 - a) Information
 - b) System
 - c) Database
 - d) Network
- ii) An example of a B2B Application of E-Commerce is _____.
 - a) Amazon
 - b) eBay
 - c) Alibaba
 - d) Cisco Systems
- iii) _____ refers to a global network that connects millions of computers worldwide, allowing them to communicate and share information.
 - a) Internet
 - b) Intranet
 - c) Extranet
 - d) None of the Above
- iv) Purchase and sale procedures in e-commerce involve various steps including product selection, _____, payment, and delivery.
 - a) Marketing
 - b) Authentication
 - c) Shipping
 - d) None of the Above
- v) Information Systems supporting major business functions include _____.
 - a) Marketing Information System
 - b) Human Resource Information System
 - c) Financial Information System
 - d) All of the above

P.T.O.

- vi) E-Commerce offers several benefits to businesses, including reach, reduced cost, and _____
 - a) Improved Customer Service b) Enhanced Security
 - c) Greater Market Share d) Fastest Delivery Time
- vii) An _____ is a network that connects multiple intranets of different organizations and allows them to share information securely.
 - a) Internet b) Extranet
 - c) Both of the Above d) None of the Above
- viii) _____ involves the management of the flow of goods and services, including the movement and storage of raw materials, work-in-process inventory, and finished goods from point of origin to point of consumption.
 - a) E-Commerce b) Supply Chain Management
 - c) Electronic Payment System d) None of the Above

Q2) What is the meaning of System? Discuss in detail the basic components of System. **[14]**

Q3) State the meaning of E-Commerce. Explain in detail the Benefits and Limitations of E-Commerce. **[14]**

Q4) Explain the concept of Internet, Intranet, and Extranet. Discuss the Roles and Benefits of these three networking technologies in detail. **[14]**

Q5) Describe in detail the Purchase and Sales Procedure in E-Commerce. **[14]**

Q6) Write short notes on: (Any two) : **[12]**

- a) Management Information System
- b) Categories of E-Commerce
- c) Electronic Data Interchange
- d) Supply Chain Management

(मराठी रूपांतर)

[एकूण गुण : 60

- 4

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-3505

[Total No. of Pages : 4

[6529]-16

M.Com. (Part - I)

BUSINESS LAWS & PRACTICES

106 : Intellectual Property Law

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - I) (Group - B)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) Question 1 and 6 are Compulsory.
- 2) Solve any three questions from Question No. 2 to Question No. 5.
- 3) Figures to the right side indicate full marks.

Q1) Fill in the blanks by selecting suitable choice (Any 6 out of 8) : [6]

- i) The relation between TRIPS and WIPO convention is -
 - a) WIPO conventions are move valid
 - b) TRIPS agreement excludes subjects covered by WIPO conventions
 - c) TRIPS agreement is subordinate to WIPO conventions
 - d) TRIPS agreement incorporates substantive provisions of WIPO conventions.
- ii) Which of the statements given below is/are correct?
 - a) Headquarter of the World Trade Organization (WTO)
 - b) The world Intellectual property organization is specialized agency of the WTO
 - c) Both a) and b)
 - d) Neither a) or b)
- iii) The main Promoter of international trade liberalisation -
 - a) GATT - WTO
 - b) NAFTA
 - c) CEPTA
 - d) CISA
- iv) Trade mark is _____
 - a) Represented graphically
 - b) Capable of distinguishing the goods or services of one person from these of others
 - c) May include shapes of goods or combination of colours
 - d) All of the above

P.T.O.

- v) Patent is a form of _____.
 - a) Tangible property
 - b) Intellectual property
 - c) Industrial property
 - d) Both b) and c)
- vi) Design does not include _____.
 - a) Features of shape
 - b) Composition of lines or colours
 - c) Mode or principle of construction
 - d) None of the above
- vii) The term 'Intellectual property Rights' Covers _____.
 - a) Copy rights
 - b) Know - how
 - c) Trade dress
 - d) All of the above
- viii) Intellectual property rights protect the use of information and ideas that are of _____.
 - a) Ethical value
 - b) Moral value
 - c) Social value
 - d) Commercial value

Q2) What is mean by Intellectual Property Rights? Explain the origin and concepts of Intellectual Property Rights. **[14]**

Q3) What is a patent? What are the types of Patent? **[14]**

Q4) Define the Trade Mark. Explain the Assignment and Transmission of Trade Mark. **[14]**

Q5) What is the meaning of Biodiversity? Explain the biological Resources and Benefit claims of Biodiversity. **[14]**

Q6) Write short notes on (Any 2) : **[12]**

- a) Intellectual Property Rights.
- b) Patentable & non-Patentable inventions.
- c) Infringement of Trade mark and remedies.
- d) Use - Regulations of Access to Biodiversity

PE-3505

[6529]-16

M.Com. (Part - I)

BUSINESS LAWS & PRACTICES

106 : Intellectual Property Law

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - I) (Group - B)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 60

- सूचना : 1) प्रश्न क्र. 1 आणि 6 सोडविणे अनिवार्य आहेत.
2) प्रश्न क्रमांक 2 ते 5 प्रश्नांपैकी तीन प्रश्न सोडवा आवश्यक आहे.
3) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1)** योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा (आठपैकी कोणतेही सहा) : [6]
- i) ट्रिप्स आणि डब्ल्यू आय पी ओ अधिवेशनामधील संबंध आहे.
अ) WIPO अधिवेशन अधिक वैध आहेत
ब) TRIPS करारामध्ये WIPO अधिवेशनांचा समावेश असलेल्या विषयांचा समावेश नाही
क) TRIPS करार WIPO अधिवेशनांच्या आधीन आहे
ड) TRIPS करारामध्ये WIPO अधिवेशनांच्या ठराविक तरतुदीचा समावेश आहे
- ii) खाली दिलेली कोणती विधाने योग्य आहेत ?
अ) WTO चे मुख्यालय दोहा मध्ये आहे
ब) जागतिक बौद्धिक संपत्ती संघटना ही WTO चीच एक विशेष एजन्सी आहे
क) अ) आणि ब) दोन्ही
ड) अ) किंवा ब) देखील नाही
- iii) आंतरराष्ट्रीय व्यापार उदारीकरणाचे मुख्य प्रवर्तक
अ) GATT - WTO ब) NAFTA
क) CEPTA ड) CISA
- iv) व्यापार चिन्ह आहे
अ) चिह्नितपणे प्रस्तुत केले जाते
ब) एखाद्याच्या वस्तू /सेवा इतरांपेक्षा वेगळे करण्यास सक्षम आहे
क) वस्तूच्या आकारात किंवा रंगाचे मिश्रण असू शकते
ड) वरील सर्व

- v) पेटेंट हा चा एक प्रकार आहे.
 अ) मूर्त मालमत्ता ब) बौद्धिक संपत्ती
 क) औद्योगिक मालमत्ता ड) अ) व ब) दोन्ही
- vi) डिझाईनमध्ये समाविष्ट नाही.
 अ) आकार वैशिष्ट्ये ब) रेषा/रंगांची रचना
 क) मोड/बांधकाम सिद्धांत ड) वरीलपैकी काही नाही
- vii) 'बौद्धिक मालमत्ता हक्क' या शब्दाचा समावेश मध्ये होतो.
 अ) Copy rights ब) तांत्रिक ज्ञान
 क) व्यापार पोशाख ड) वरील सर्व
- viii) बौद्धिक मालमत्ता हक्क माहितीच्या आणि कल्पनांच्या वापरांचे संरक्षण करतात.
 अ) नैतिक मूल्य ब) नैतिक मूल्य
 क) सामाजिक मूल्य ड) व्यावसायिक मूल्य

प्रश्न 2) बौद्धिक संपदा हक्क म्हणजे काय? बौद्धिक संपदा हक्कांचे मूल आणि संकल्पना स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 3) पेटेंट काय आहे? पेटेंटचे प्रकार काय आहेत? [14]

प्रश्न 4) ट्रेडमार्क्स परिभाषित करा. असाइनमेंट आणि ट्रेडमार्क्सचे प्रसारण स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 5) जैवविविधतेचा अर्थ काय आहे? जैवीक संसाधने आणि जैवविविधतेचे फायदे स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 6) टिपा लिहा. (कोणतेही दोन) : [12]

- अ) बौद्धिक मालमत्ता अधिकार
 ब) पेटेंट करण्यायोग्य व पेटेंट न करण्यायोग्य शोध
 क) ट्रेडमार्क आणि उपायांचे उल्लंघन
 ड) जैवविविधतेच्या प्रवेशाचे नियम वापरा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-3506

[Total No. of Pages : 3

[6529]-17

M.Com. (Part - I)

ADVANCED COST ACCOUNTING

107 : Advanced Cost Accounting

(2019 Credit Pattern) (Semester - I) (Group - C)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Use if simple calculator is allowed.

Q1) The information has been obtained from Sarthak Ltd., Ahmedabad for a quarter ending 31st March, 2024. [15]

Particulars	Amount in Rs.
Stock of Raw Material on 1 st April 2023	1,00,000/-
Stock of Raw Material on 31 st March 2024	54,000/-
Purchase of Raw Material	6,00,000/-
Travelling expenses	5,000/-
Carriage Inward	10,000/-
Carriage Outward	15,000/-
Depreciation on Plant	18,000/-
Factory Rent	12,000/-
Office Rent	10,000/-
Bad Debt	7,000/-
Productive Wages	20,000/-
Traveler's Commission	4,000/-
Expenses regarding Purchase of Material	4,000/-
Gas, Fuel and Water	8,000/-
Manager's Salaries (Manager devotes 2/3 rd of his time to factory)	9,000/-
Sales	10,48,000/-

Prepare a Cost Sheet showing cost of material consumed, Prime cost, Works cost, Cost of Production, Total cost, Profit. Also calculate the Percentage of profit earned on sales.

P.T.O.

OR

What is Cost? Explain in details the elements and classification of Cost. [15]

Q2) In a Factory, the following particulars have been extracted for the quarter ended 31st December, 2024. [15]

Particulars	Production Depts.			Service Depts.	
	A	B	C	X	Y
Direct Wages	30,000	45,000	60,000	15,000	30,000
Direct Material	15,000	30,000	30,000	22,500	22,500
No. of workers	1,500	2,250	2,250	750	750
Electricity KWH	6,000	4,500	3,000	1,500	1,500
Assets Value	60,000	40,000	30,000	10,000	10,000
No. of Light points	10	16	4	6	4
Area Sq. Yards	150	250	50	50	50

The expenses for the period were:

	Rs.
Power	1,100
Lighting	200
Stores Overhead	800
Welfare of Staff	3,000
Depreciation	30,000
Repairs	6,000
General Overheads	12,000
Rent and Taxes	550

Apportion the expenses of Service Dept. Y according to direct wages and those of Service Department X in the ratio of 5: 3: 2 to the Production Departments.

Prepare statement of Primary Distribution of Overheads and computation of Overhead Rate as a percentage of Direct Wages.

OR

What is Labour Turnover? Explain the causes of Labour Turnover. [15]

Q3) Calculate earnings for the week of workers : [15]

- a) Straight Piece Rate
- b) Time Rate System
- c) Taylor's Differential Piece Rate
- d) Halsey Premium System
- e) Rowan Premium System

Number of working hours per week - 48

Wages per hour - Rs. 5/-

Normal time per piece - 20 minute

Normal output per week - 120 pieces

Actual output for the week - Mr. A = 150 pieces Mr. B = 120 pieces

Differential piece rate - 80% of the piece rate when output is below standard and 120% above standard.

OR

What is meant by 'Inventory Control'? Explain the methods of Inventory Control. [15]

Q4) Write a short note on (Any three) : [15]

- a) Cost Centre and Cost Unit
- b) Contract Costing
- c) CAS - 7 Employee Cost
- d) Idle Time
- e) Over and Under Absorption of Overheads

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-3507

[Total No. of Pages : 3

[6529]-18

M.Com. - I

ADVANCE COST ACCOUNTING AND COST SYSTEM
108 : Costing Technique Examinations & Responsibility Accounting
(2019 Pattern) (Semester - I) (Group - C)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Use of simple calculator is allowed.*

Q1) Define Budget? Explain the pre-requisites of preparing budget.

[15]

OR

A team of workers consists of 10 men, 5 women and 5 boys in a factory. They are paid at standard hourly rates of Rs. 1.25, Rs. 0.80 and Rs. 0.70 respectively. In a normal week of 40 hours the gang is expected to produce 1000 units of output. In certain week, the gang consisted of 13 men, 4 women and 3 boys. Actual wages were paid at the rates of Rs. 1.20, Rs. 0.85 and Rs. 0.65 respectively. Two hours were lost due to abnormal idle time and 960 units of output were produced.

Calculate

- a) Labour Cost Variance.
- b) Labour Rate Variance.
- c) Labour Efficiency Variance.
- d) Labour Mix Variance.

Verify your results.

P.T.O.

Q2) What is Standard Cost. Explain the Setting of Standards.

[15]

OR

Maharashtra Co. Ltd. wishes to arrange overdraft facilities with its bankers from the period August to October 2023 when it will be manufacturing mostly for stock. Prepare a cash budget for the above period from the following data given below :

Month	Sales (Rs.)	Purchases (Rs.)	Wages (Rs.)	Mfg. Exp. (Rs.)	Office Exp. (Rs.)	Selling Exp. (Rs.)
June	1,80,000	1,24,800	12,000	3,000	2,000	2,000
July	1,92,000	1,44,000	14,000	4,000	1,000	4,000
August	1,08,000	2,43,000	11,000	3,000	1,500	2,000
September	1,74,000	2,46,000	12,000	4,500	2,000	5,000
October	1,26,000	2,68,000	15,000	5,000	2,500	4,000
November	1,40,000	2,80,000	17,000	5,500	3,000	4,500
December	1,60,000	3,00,000	18,000	6,000	3,000	5,000

Additional Information :

- a) Cash on hand 1-08-2023 Rs.25,000.
- b) 50% of credit sales are realized in the month following the sale and the remaining 50% in the second month following. Creditors are paid in the month following the month of purchase.
- c) Lag in payment of manufacturing expenses half month.
- d) Lag in payment of other expenses one month.

Q3) Explain Inter-Firm Comparison. Explain its Advantages and Disadvantages.[15]

OR

A production department of large production company has furnished the following data for May 2023.

Particulars	Budget Rs.	Actual Rs.
Direct Materials	2,00,000	2,55,000
Direct Wages	1,25,000	1,62,500
Maintenance (Fixed Rs,50.000)	1,00,000	1,10,000
Supervision (Fixed)	50,000	55,000
Consumable stores	37,500	47,500
Factory Rent & Rates	25,000	25,000
Depreciation (Fixed)	50,000	50,000
Loose Tools (Variable)	12,500	15,000
Electricity, Power and Fuel (Variable)	75,000	90,000
Office Administration (Fixed)	1,25,000	1,32,500

The department has 50 identical machines. During May 2023, the budgeted and actual production of the department is 10,000 and 12,500 units respectively. However, if the department was closed and the machine production services were hired from outside, the cost of hiring the services of similar machine would be Rs. 100 per unit.

You are required to present report showing the evaluation of the performance of the department based on the concept of :

- a) Cost Centre
- b) Profit Center
- c) Responsibility Center

Q4) Write Short Notes (Any 3 out of 5) :

[15]

- a) Zero Based Budget.
- b) Material Variances.
- c) Reasons for differences in Cost.
- d) Performance Measurement of Business Centers.
- e) Controllable Costs.

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-3508

[Total No. of Pages : 4

[6529]-19

M.Com.

CO-OPERATION AND RURAL DEVELOPMENT

109 : Co-operative Movement in India

(2019 Credit Pattern) (Semester - I) (Special Paper - I) (Group - D)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) Question No. 1 and 6 are compulsory.
- 2) Attempt any 3 questions from question No. 2 to 5.
- 3) Figures to the right side indicate full marks.

Q1) Choose the correct option for following question (any 6) : [6]

- i) The shortcomings in the Act of 1904 was removed by another legislation known as _____ s
 - a) Cooperative Societies Act of 1912
 - b) The Model Cooperative
 - c) Constitution Amendment Bill
 - d) None of these
- ii) The _____ controls the cooperative banks that falls under the banking regulation act of 1949.
 - a) Reserve Bank of India
 - b) NABARD
 - c) National Cooperative Union of India
 - d) None of the these
- iii) The binding up of a co-operative Society means_____
 - a) Liquidation
 - b) Registration
 - c) Amalgamation
 - d) Reconstruction
- iv) National Cooperative Development Corporation (NCDC) was established in _____
 - a) 1960
 - b) 1963
 - c) 1962
 - d) 1964

P.T.O.

- v) Robert Owen, Dr. William King, are examples of some of the_____
- a) Economists b) Cooperative leaders
c) Business men d) Prime Ministers
- vi) The members of a Co-operative Society have _____ liability.
- a) Joint b) Limited
c) Unlimited d) Joint and Several
- vii) The Urban Credit Cooperatives are also known as _____
- a) National Banks b) Urban Cooperative Banks
c) Cooperative Banks d) None of the above
- viii) A Co-operative super market supplies _____
- a) Credit b) Service
c) Goods d) Cash

Q2) Explain Recent scenario in Co-operative Movement in India. [14]

Q3) Enumerate the Structure of Co-operatives Department of Maharashtra State. [14]

Q4) State the major highlights of Report of Vaidyanathan Committee. [14]

Q5) Explain the Cooperative legislations regarding Audit Enquiry Inspection & Supervision. [14]

Q6) Write a short notes on (Any two) [12]

- Problems of Cooperative movement in India
- 97th Amendment in co-operative act.
- Duties and Responsibilities of Registrar
- All India Rural Credit Survey Committee (AIRCS)

PE-3508

[6529]-19

M.Com. - II

CO-OPERATION AND RURAL DEVELOPMENT

109 : Co-operative Movement in India

(2019 Credit Pattern) (Semester - I) (Special Paper - I) (Group - D)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 60

- सूचना : 1) प्रश्न क्र. 1 आणि प्रश्न क्र. 6 सोडविणे अनिवार्य आहेत.
2) प्रश्न क्र. 2 ते प्रश्न क्र. 5 या पैकी कोणतेही तीन उपप्रश्न सोडवा.
3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांचे अचूक पर्याय निवडा. (कोणतेही सहा) [6]

- i) 1904 च्या कायद्यातील उणीवा ह्यातून दूर करण्यात आल्या.
अ) 1912 च्या सहकारी संस्था अधिनियम ब) सहकारी मॉडेल कायदा
क) घटनात्मक सुधारणा विधेयक ड) यापैकी नाही
- ii) 1949 बँकिंग नियमन अधिनियम अंतर्गत सहकारी बँकाचे नियंत्रण करते.
अ) रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया ब) नाबार्ड
ब) भारतीय राष्ट्रीय सहकारी संघ ड) वरीलपैकी एकही नाही
- iii) सहकारी संस्थांचे बंधनकारक म्हणजे
अ) लिक्विडेशन ब) नोंदणी
क) एकत्रिकरण ड) पुनर्रचना
- iv) नॅशनल कोऑपरेटिव्ह डेव्हलपमेंट कॉर्पोरेशन (NCDC) मध्ये स्थापना करण्यात आली
अ) 1960 ब) 1963
क) 1962 ड) 1964
- v) रॉबर्ट ओवेन, डॉ विल्यम किंग, काही उदाहरणे ह्यांची आहेत.
अ) अर्थतज्ञ ब) सहकारी नेते
क) व्यावसायिक ड) पंतप्रधान

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-3509

[Total No. of Pages : 4

[6529]-20

M.Com.

CO-OPERATION AND RURAL DEVELOPMENT

110 : Rural Development

(2019 Pattern) (Semester - I) (Group - D)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) Question No. 1 and 6 are compulsory.
- 2) Attempt any 3 questions from question No. 2 to 5.
- 3) Figures to the right side indicate full marks.

Q1) Choose the correct option for following questions (Any 6) : [6]

- a) Which is Economic related problem in Rural Development?
 - i) Unfavourable economic condition
 - ii) High cost of inputs
 - iii) Underprivileged rural Industries
 - iv) All of the these
- b) What are the key Issues in Rural Development?
 - i) Development of alternate occupations other than agriculture
 - ii) Investment in Human capital in rural areas
 - iii) Land Reforms
 - iv) All of these
- c) National Rural Employment Guarantee programme stated in _____.
 - i) 2005
 - ii) 2006
 - iii) 2007
 - iv) 2008
- d) A farmer, which has land holding between 1 to 2 hectare known as _____.
 - i) Marginal Farmer
 - ii) Small farmer
 - iii) Optimal farmer
 - iv) None of these
- e) National Institute of Rural Development and Panchayati Raj is situated at _____.
 - i) Hyderabad
 - ii) Pune
 - iii) Delhi
 - iv) Mumbai

P.T.O.

PE-3509

[6529]-20

M.Com.

CO-OPERATION AND RURAL DEVELOPMENT

110 : Rural Development

(2019 Pattern) (Semester - I) (Group - D)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 60

- सूचना : 1) प्रश्न क्र. 1 आणि 6 सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) प्रश्न क्र. 2 ते 5 यापैकी कोणतेही 3 प्रश्न सोडवा.
3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांचे अचूक पर्याय निवडा (कोणतेही सहा) [6]

अ) ग्रामीण विकासात आर्थिक समस्या कोणत्या आहेत ?

i) प्रतिकूल आर्थिक स्थिती	ii) आदानांची जास्त किंमत
iii) वंचीत ग्रामीण उद्योग	iv) वरील सर्व

ब) ग्रामीण विकासातील महत्वाचे प्रश्न काय आहेत.

i) शेती व्यतीरीक्त इतर व्यावसायांचा विकास
ii) ग्रामीण भागात मानवी भांडवलात गुंतवणूक
iii) भूविकास
iv) वरील सर्व

क) राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी कार्यक्रम मध्ये सुरु झाला.

i) 2005	ii) 2006
iii) 2007	iv) 2008

ड) ज्या शेतकऱ्याची जमीन 1 ते 2 हेक्टर दरम्यान आहे त्यास म्हणतात.

i) अल्पभूधारक शेतकरी	ii) लहान शेतकरी
iii) इष्टतम शेतकरी	iv) वरीलपैकी नाही

- इ) राष्ट्रीय ग्रामीण विकास व पंचायती राज संस्था येथे आहे.
i) हैदराबाद ii) पुणे
iii) दिल्ली iv) मुंबई
- फ) सरकारने किसान क्रेडीट कार्ड योजना कधी अंमलात आणली?
i) एप्रिल 1853 ii) ऑगस्ट 1998
iii) जुलै 1991 iv) नोव्हेंबर 1995
- य) लघू शेतकरी विकास एजन्सीचे हे कार्य आहे.
i) ग्राहक वस्तूंची विक्री ii) शेतमालाचे विपणन
iii) दीर्घकालीन अग्रिमे iv) यापैकी नाही
- र) संयुक्त राष्ट्र संघटनेची शास्वत विकासाची ध्येये किती आहे.
i) 15 ii) 16
iii) 17 iv) 18

प्रश्न 2) महाराष्ट्राच्या ग्रामीण विकासाची गरज स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 3) महाराष्ट्रातील ग्रामीण विकासाचे महत्त्व स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 4) ग्रामीण विकासासाठी व्यवस्थापन कार्याची भूमिका स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 5) केंद्र सरकारच्या ग्रामीण विकासाच्या योजना स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [12]

- अ) महाराष्ट्रातील ग्रामीण विकासाचे प्रमुख कार्यक्रम
ब) महाराष्ट्रातील ग्रामीण विकासाचे महत्त्व
क) क्षेत्रीय विकास नियोजन
ड) विकासाचे निर्देशांक

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-3510

[Total No. of Pages : 4

[6529]-21

M.Com. (Part - I)

BUSINESS PRACTICES AND ENVIRONMENT

111 : Organized Trades and Markets

(2019 Credit Pattern) (Semester - I) (Group - E)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) Question No. 1 and Question No. 6 are Compulsory.
- 2) Q.2 to Q.5 all carry equal marks.
- 3) Solve any three questions from Question No. 2 to Question No. 5.
- 4) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Fill in the Blanks (any six) :

[6]

- i) In a Regulated Market _____ enforces rules and regulations.
 - a) Private Companies
 - b) Government Authorities
 - c) Individual Traders
 - d) Local Traders
- ii) In a retail business, the selling price typically based on _____.
 - a) The cost of goods sold
 - b) The market demand
 - c) Employee salaries
 - d) Weather conditions
- iii) Intangibility, Perishability, Inseparability and Variability are the Characteristics of _____.
 - a) Industry
 - b) Partnership
 - c) Customer
 - d) Product
- iv) _____ is the role of State Trading Corporation (STC).
 - a) Promoting Domestic Retailers
 - b) Encouraging Foreign Investment
 - c) Encouraging International Trade
 - d) Focusing on Local Market
- v) _____ is the main objective of Cooperative Marketing in rural areas.
 - a) Maximizing Profits
 - b) Empowering Farmers
 - c) Minimizing Competition
 - d) Promoting Individual Market

P.T.O.

- 4

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PE5630

[6529]-22

First Year M.Com.

BUSINESS PRACTICES

**112 Group - E : Business Environment & Policy
(2019 Credit Pattern) (Semester - I) (Special Paper - II)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) a) Explain the meaning and characteristics of Business Environment. **[16]**

OR

b) Explain the types of Pollutions in detail.

Q2) a) Explain regional imbalance and social injustice. **[16]**

OR

b) Explain the role of Business Environment in economic development.

Q3) a) i) Explain Air pollution and its effects on human health. **[8]**

OR

ii) Explain the government's environmental regulatory mechanisms & laws.

b) i) Explain the scope and importance of Globalization. **[8]**

OR

ii) Explain the Go Green Movement and its significance.

Q4) Write a short note (Any Two). [12]

- a) Parallel Economy
- b) Types of Pollution
- c) Challenges of Globalization
- d) Poverty

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PE5630

[6529]-22

First Year M.Com.

BUSINESS PRACTICES

112 Group - E : Business Environment & Policy
(2019 Credit Pattern) (Semester - I) (Special Paper - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 60

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्र.1) अ)** व्यावसायिक पर्यावरणाचा अर्थ व वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. [16]
किंवा
ब) प्रदूषणाचे प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा.
- प्र.2) अ)** प्रादेशिक असमतोल व सामाजिक अन्याय स्पष्ट करा. [16]
किंवा
ब) आर्थिक विकासात व्यावसायिक पर्यावरणाची भूमिका स्पष्ट करा.
- प्र.3) अ)** i) वायू प्रदूषण व त्याचा मानवी आरोग्यावर होणारा परिणाम स्पष्ट करा. [8]
किंवा
ii) शासनाचे पर्यावरणीय नियामक यंत्रणा व कायदे स्पष्ट करा.
- ब) i) जागतिकीकरणाची व्याप्ती व महत्त्व स्पष्ट करा. [8]
किंवा
ii) 'गो ग्रीन मूव्हमेंट' व त्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- प्र.4) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)** [12]
अ) समांतर अर्थव्यवस्था
ब) प्रदूषणाचे प्रकार
क) जागतिकीकरणातील आव्हाने
ड) दारिद्र्य

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-5631

[Total No. of Pages : 4

[6529]-23

F.Y. M.Com.

**113 : PRODUCTION AND OPERATION MANAGEMENT
(2019 Credit Pattern) (Semester - I) (Group - F)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) *Question No.1 and Q.No.6 is compulsory.*
- 2) *Attempt any Three Question from Question No.2 to 5.*
- 3) *Figures to the right side indicate full Marks.*

Q1) Fill in the blanks :

[6]

- a) The uninterrupted flow of materials is called _____.
(Logistics, sales, purchases, demand)
- b) PPC stands for Production _____ and Control.
(Process, Planning, Plan, Purchases)
- c) Logistics is the part of _____
(Stock, Goods, Supply Chain, Work)
- d) Continuous monitoring is essential for production _____.
(Product, Control, Process, Work)
- e) Inventories include _____.
(Finished parts, capital, service, bank)
- f) The market survey method involves _____.
(Supply, collecting data, production, sales)

Q2) What is service system? Explain the recent trends in production and service system. **[14]**

Q3) Explain the Career opportunities in Supply Chain Management. **[14]**

P.T.O.

Q4) Define Production Control. Explain the objectives and significance of Production Control. **[14]**

Q5) Explain the objectives and importance of Total Quality Management. **[14]**

Q6) Write short notes. (Any 2) : **[12]**

- a) Batch Production
- b) Scope of Supply Chain Management
- c) Product design and development
- d) Waste Management

PE-5631

[6529]-23

F.Y. M.Com.

113 : PRODUCTION AND OPERATION MANAGEMENT
(2019 Credit Pattern) (Semester - I) (Group - F)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 60

- सूचना : 1) प्रश्न क्र. 1 व 6 अनिवार्य आहे.
2) प्रश्न क्र. 2 ते 5 मधील कोणतेही तीन प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
3) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) रिकाम्या जागा भरा.

[6]

- अ) साहित्याचा अखंड प्रवाह म्हणून ओळखला जातो.
(पुरवठा (रसद), विक्री, खरेदी, मागणी)
- ब) पीपीसी म्हणजे उत्पादन आणि नियंत्रण.
(प्रक्रिया, नियोजन, योजना, खरेदी)
- क) लॉजिस्टिक्स हा चा एक भाग आहे.
(स्टॉक, वस्तू, पुरवठा साखळी, काम)
- ड) उत्पादन साठी सतत निरीक्षण आवश्यक आहे.
(उत्पादन, नियंत्रण, प्रक्रिया, काम)
- इ) उत्पादन साठ्यामध्ये भागांचा समावेश होतो.
(अंतिम भाग, भांडवल, सेवा, बँक)
- फ) बाजार सर्वेक्षण पद्धतीत समाविष्ट आहे.
(पुरवठा, माहिती गोळा करणे, उत्पादन, विक्री)

प्रश्न 2) सेवा प्रणाली म्हणजे काय उत्पादन आणि सेवा प्रणालीतील आधुनिक प्रवाह स्पष्ट करा.

[14]

प्रश्न 3) पुरवठा साखळी व्यवस्थापनातील करिअरच्या संधी स्पष्ट करा.

[14]

प्रश्न 4) उत्पादन नियंत्रणाची व्याख्या लिहा. उत्पादन नियंत्रणाची उद्दिष्टे आणि महत्व स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 5) एकूण दर्जा व्यवस्थापनाची उद्दिष्टे आणि महत्व स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 6) टिपा लिहा. (कोणतेही दोन) [12]

अ) गट उत्पादन

ब) पुरवठा साखळी व्यवस्थापनाची व्याप्ती

क) उत्पादन आराखडा आणि विकास

ड) कचरा व्यवस्थापन

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE5632

[Total No. of Pages : 4

[6529]-24

M.Com. - I

114 : FINANCIAL MANAGEMENT

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - I) (Group - F)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) Question No. 1 and Question No. 6 are compulsory.*
- 2) Solve any three questions from Question No. 2 to 5.*
- 3) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Fill in the blanks with the most appropriate alternative (Any Six) : [6]

- a) Any company's average cost of capital is the average of _____.
(Cost of equity preference shares, Cost of short term funds, Cost of shares and all sources of long term funds)
- b) _____ is the primary goal of financial management.
(To minimise the risk, To maximize the owner's wealth, To maximise the return)
- c) The finance manager is accountable for _____.
(Earning capital assets of the company, Effective management of a fund, Arrangement of financial resources)
- d) Information that is used by investors for expected future earnings is recorded in _____.
(Annual Report, Five Years Report, Stock Report)
- e) Transfer through institutions such as mutual funds or banks are classified as _____.
(non-financial intermediary, financial intermediary, savers intermediary)
- f) _____ is not a financial budget.
(Sales budget, Cash Budget, Capital Budget)
- g) SEBI does not provide a platform for _____.
(Stockbrokers, Hedge fund investors, Investment advisors)
- h) _____ is prohibited under SEBI.
(Insider trading, Open bidding, Consumer protection)

P.T.O.

Q2) Define Financial Management. Explain the new trends in Financial Management. [14]

Q3) What is Financial Analysis? Explain the types and techniques of Financial Analysis. [14]

Q4) Explain the various investment decision methods in detail. [14]

Q5) What is Working Capital? Explain the factors affecting on Working Capital. [14]

Q6) Write short notes (Any two) : [12]

- a) Objectives of Financial Management.
- b) Concept of Financial Statements.
- c) Techniques of Capital Budgeting.
- d) Credit Policy.

Total No. of Questions : 6]

PE5632

[6529]-24

M.Com. - I

114 : FINANCIAL MANAGEMENT

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - I) (Group - F)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 60

- सूचना :- 1) प्रश्न क्रं. 1 व प्रश्न क्रं. 6 सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) प्रश्न क्रं. 2 ते 5 पैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.
3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) योग्य पर्यायासह रिकाम्या जागा भरा. (कोणत्याही सहा)

[6]

- अ) कोणत्याही कंपनीची भांडवलाची सरासरी किंमत ची सरासरी असते.
(सामान्य अग्रहक्क भागांची किंमत, अल्प मुदतीच्या निधीची किंमत, भागाची किंमत आणि दीर्घकालीन निधीचे सर्व स्रोत)
- ब) हे वित्तीय व्यवस्थापनाचे प्राथमिक उद्दिष्ट आहे.
(धोका कमी करणे, मालकाची संपत्ती जास्तीत जास्त वाढवणे, जास्तीत जास्त परतावा मिळवणे)
- क) वित्त व्यवस्थापक साठी जबाबदार आहे.
(कंपनीची भांडवली मालमत्ता मिळवणे, निधीचे प्रभावी व्यवस्थापन, आर्थिक संसाधनांची व्यवस्था)
- ड) गुंतवणूकदारांकडून अपेक्षित भविष्यातील कमाईसाठी वापरण्यात येणारी माहिती मध्ये नोंदवली जाते.
(वार्षिक अहवाल, पाच वर्षांचा अहवाल, स्टॉक अहवाल)
- इ) म्युच्युअल फंड किंवा बँका सारख्या संस्थांद्वारे हस्तांतरण म्हणून वर्गीकृत केले जाते.
(गैर-आर्थिक मध्यस्थ, आर्थिक मध्यस्थ, बचतकर्ता मध्यस्थ)
- फ) हे आर्थिक अंदाजपत्रक नसते.
(विक्री अंदाजपत्रक, रोख अंदाजपत्रक, भांडवली अंदाजपत्रक)
- य) सेबी साठी व्यासपीठ उपलब्ध करून देत नाही.
(स्टॉक ब्रोकर्स, हेज फंड गुंतवणूकदार, गुंतवणूक सल्लागार)
- र) सेबी अंतर्गत प्रतिबंधित आहे.
(अंतर्गत व्यापार, खुली बोली, ग्राहक संरक्षण)

प्र.2) वित्तीय व्यवस्थापन व्याख्या द्या. वित्तीय व्यवस्थापनामधील नवीन प्रवाह स्पष्ट करा. [14]

प्र.3) वित्तीय विश्लेषण म्हणजे काय? वित्तीय विश्लेषणाचे प्रकार आणि तंत्रे स्पष्ट करा. [14]

प्र.4) गुंतवणुकीच्या विविध निर्णय पद्धती सविस्तरपणे स्पष्ट करा. [14]

प्र.5) खेळते भांडवल म्हणजे काय? खेळत्या भांडवलावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा. [14]

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही 2) [12]

- अ) वित्तीय व्यवस्थापनाची उद्दिष्टे
- ब) वित्तीय विवरणाची संकल्पना
- क) भांडवली अंदाजपत्रकाचे तंत्र
- ड) पत धोरण

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-3511

[Total No. of Pages : 4

[6529]-25

M.Com. (Part - I)

ADVANCED BANKING AND FINANCE

115 : Legal Framework of Banking (Paper - I)

(2019 Credit Pattern) (Semester - I) (Group - G)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) Question 1 and Question 6 are Compulsory.
- 2) Attempt any three questions from question no. 2 to question no. 5.
- 3) Figures to the right side indicate full Marks.

Q1) Fill in the blanks (any six) :

[6]

- i) Section 22 of Banking Regulation Act 1949, provides that no company shall carry on banking business in India unless it holds a license issued by _____.
(RBI, SEBI, Ministry of Finance)
- ii) Section 5(c) of Negotiable Instrument Act 1881, defines a banking company as any company which transacts the business of _____ in India.
(Banking, Investments, Money lending)
- iii) A bill of exchange includes three parties - Drawer, Drawee and _____.
(Payer, Payee, Acceptor)
- iv) There are _____ chapters in the Reserve Bank of India Act, 1934.
(3, 7, 5)
- v) The Banking Regulation Act. 1949 came into force from _____ to cooperative banks.
(1964, 1949, 1966)
- vi) District Cooperative Banks can open branch in their jurisdiction with the permission of _____.
(Reserve Bank, Central Government, Cooperative Department)
- vii) WAP banking means _____.
(Wireless Application Program, Wireless Accounting Program, Wireless Application Protocol)

P.T.O.

- Q2)** Explain various provisions regarding reconstruction of financial assets and financial institutions under sections 3 to 12A of the Securitisation Act, 2002. [14]
- Q3)** Define Bank under section 5B. Explain various provisions concerning the business of banking companies under section 6 of Banking Regulation Act.1949. [14]
- Q4)** Write a review of various regulations of Reserve Bank of India regarding Digital Financial Services in India from 2012 to 2016. [14]
- Q5)** Explain various provisions regarding Central Banking functions under section 20 to 24 of the Reserve Bank of India Act, 1934. [14]
- Q6) Write short notes (Any Two) :** [12]
- a) Central Registry
 - b) Noting and Protest
 - c) Monetary Policy Committee
 - d) Promissory Note

PE-3511

[6529]-25

M.Com. (Part - I)

ADVANCED BANKING AND FINANCE

115 : Legal Framework of Banking (Paper - I)
(2019 Credit Pattern) (Semester - I) (Group - G)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 60

- सूचना : 1) प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 सोडविणे अनिवार्य आहेत.
2) प्रश्न क्रमांक 2 ते 5 मधील कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.
3) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

- प्रश्न 1)** योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा (कोणत्याही सहा) : [6]
- बँक व्यवसाय नियमन कायदा 1949 - कलम 22 नुसार, भारतात कोणतीही कंपनी बँकिंग व्यवसाय करू शकत नाही, जोपर्यंत तिला कडून परवाना मिळत नाही.
(RBI, SEBI, अर्थ मंत्रालय)
 - चलनक्षम दस्तऐवज कायदा 1881 - कलम 5(c) नुसार, बँकिंग कंपनी म्हणजे अशी कोणतीही कंपनी जी भारतात व्यवसाय करते.
(बँकिंग, गुंतवणूक, सावकारी)
 - Bill of Exchange मध्ये तीन पक्ष असतात - Drawer, Drawee आणि
(Payer, Payee, Acceptor)
 - रिझर्व बँक ऑफ इंडिया अधिनियम, 1934 मध्ये प्रकरण (अध्याय) आहेत.
(3, 7, 5)
 - बँकिंग विनियमन कायदा 1949 सहकारी बँकांसाठी पासून लागू झाला.
(1964, 1949, 1966)
 - जिल्हा सहकारी बँक त्यांच्या प्रदेशात ची परवानगी घेऊन शाखा उघडू शकतात.
(रिझर्व बँक, केंद्र सरकार, सहकारी विभाग)
 - WAP बँकिंग म्हणजे
(वायरलेस ॲप्लिकेशन प्रोग्राम, वायरलेस अकाउंटिंग प्रोग्राम, वायरलेस ॲप्लिकेशन प्रोटोकॉल)

- प्रश्न 2)** रोखीकरण कायदा 2002 च्या कलम 3 ते 12A नुसार वित्तीय मालमत्ता आणि वित्तीय संस्थांची पुनर्रचना संदर्भातील विविध तरतुदी स्पष्ट करा. [14]
- प्रश्न 3)** कलम 5B नुसार बँकेची व्याख्या द्या. बँक व्यवसाय नियमन कायदा 1949 मधील कलम 6 नुसार बँकिंग कंपनीच्या व्यवसायासंबंधी विविध तरतुदी विशद करा. [14]
- प्रश्न 4)** 2012 ते 2016 या काळातील भारतीय रिझर्व बँकेच्या भारतातील डिजिटल वित्तीय सेवांच्या विविध नियमनांचा आढावा लिहा. [14]
- प्रश्न 5)** भारतीय रिझर्व बँक कायदा 1934 च्या कलम 20 ते 24 अनुसार मध्यवर्ती बँकेच्या कार्यासंदर्भातील विविध तरतुदी स्पष्ट करा. [14]
- प्रश्न 6)** टिपा लिहा. (कोणतेही दोन) : [12]
- अ) केंद्रीय नोंदणी शाखा
 - ब) अपराध आणि दंड
 - क) चलनविषयक धोरण समिती
 - ड) वचनचिठ्ठी

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-3512

[Total No. of Pages : 4

[6529]-26

M.Com. (Part - I)

ADVANCED BANKING AND FINANCE

116 : Central Banking (Group - G)

(2019 Credit Pattern) (CBCS) (Semester - I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) *Question No. 1 and Question No. 6 are Compulsory.*
- 2) *Solve any three questions from Question No. 2 to Question No. 5.*
- 3) *Figures to the right side indicate full marks.*

Q1) Fill in the Blanks by Selecting suitable choice (Any Six) :

[6]

- i) _____ was the first Indian Governor of RBI.
 - a) Sir C.D. Deshmukh
 - b) K.G. Ambegaonkar
 - c) Sir Benegal Rama Rau
 - d) H.V.R. Iengar
- ii) _____ statement is not true regarding RBI.
 - a) It is the Central Bank of India
 - b) It was established in 1935
 - c) It can issue currency notes
 - d) Personal account can be opened in RBI
- iii) The first printing press for bank notes setup in India in _____.
 - a) Bhopal
 - b) Pune
 - c) New Delhi
 - d) Nashik
- iv) _____ is the custodian of India's foreign exchange reserve.
 - a) Department of Finance
 - b) State Bank of India
 - c) Reserve Bank of India
 - d) SEBI
- v) _____ is not a function of Reserve Bank of India.
 - a) Creation of Credit
 - b) Credit Control
 - c) Monetary Policy
 - d) Issue of Currency Notes

P.T.O.

- vi) Banks provide financial services such as insurance business is called _____.
- a) Traditional Banking b) Para Banking
c) CASA Banking d) Narrow Banking
- vii) Banks are authorised to sell third party products like _____.
- a) Mutual funds b) Term deposits
c) Credit cards d) Bank account
- viii) _____ is an example of NBFC.
- a) State Bank of India b) HDFC Bank
c) IDBI d) Aditya Birla Finance Ltd

Q2) Explain in detail the evolution of Reserve Bank of India [14]

Q3) Explain the function of Reserve Bank of India as a Currency Authority. [14]

Q4) Explain in detail the promotional function of the Reserve Bank of India. [14]

Q5) What is meant by NBFCs? Explain the types of NBFCs. [14]

Q6) Write Short Notes (Any Two) [12]

- a) Rationale of Central Bank.
b) CIBIL
c) Portfolio Management Services
d) Role of Non-Banking Financial Companies.

PE-3512

[6529]-26

M.Com. (Part - I)

ADVANCED BANKING AND FINANCE

116 : Central Banking (Group - G)

(2019 Credit Pattern) (CBCS) (Semester - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 60

- सूचना : 1) प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 सोडविणे अनिवार्य आहेत.
2) प्रश्न क्र. 2 पासून प्रश्न क्र. 5 पर्यंत कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.
3) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) रिकाम्या जागा भरा (कोणत्याही सहा) :

[6]

- i) हे भारतीय रिझर्व्ह बँकेचे पहिले भारतीय गव्हर्नर होते.
अ) सर सी. डी. देशमुख ब) के. जी. आंबेगावकर
क) सर बेनेगल रामा राव ड) एच. व्ही. आर. आर्यंगार
- ii) विधान रिझर्व्ह बँकेबाबत खरे नाही.
अ) ही भारताची मध्यवर्ती बँक आहे
ब) तिची स्थापना 1935 मध्ये झाली
क) ती चलनी नोटा जारी करू शकते
ड) रिझर्व्ह बँकेत कोणत्याही व्यक्तीला खाते उघडता येते
- iii) भारतातील बँक नोटा छापण्याचे पहिले मुद्रणालय येथे सुरू झाले.
अ) भोपाळ ब) पुणे
क) नवी दिल्ली ड) नाशिक
- iv) ही संस्था भारताच्या परकीय चलन साठ्याची संरक्षक आहे.
अ) वित्त विभाग ब) भारतीय स्टेट बँक
क) भारतीय रिझर्व्ह बँक ड) सेबी
- v) हे भारतीय रिझर्व्ह बँकेचे कार्य नाही.
अ) पत निर्मिती ब) पत नियंत्रण
क) चलनविषयक धोरण ड) चलनी नोटा जारी करणे

- vi) बँका विमा व्यवसायासारख्या वित्तीय सेवा पुरवितात त्यास म्हणतात.
अ) पारंपारिक बँकिंग ब) पॅरा बँकिंग
क) कॅसा बँकिंग ड) नॅरो बँकिंग
- vii) बँका यासारखी तृतीय पक्ष उत्पादने विकण्यासाठी अधिकृत आहेत.
अ) म्युच्युअल फंड ब) मुदत ठेवी
क) क्रेडिट कार्ड ड) बँक खाते
- viii) हे बँकेतर वित्तीय कंपनीचे उदाहरण आहे.
अ) स्टेट बँक ऑफ इंडिया ब) एच.डी.एफ.सी. बँक
क) आय.डी.बी.आय. ड) आदित्य बिल्वा फायनान्स लि.

प्रश्न 2) भारतीय रिझर्व्ह बँकेची उत्क्रांती सविस्तर स्पष्टीकरण करा. [14]

प्रश्न 3) चलन निर्मिती प्राधिकरण म्हणून भारतीय रिझर्व्ह बँकेचे कार्य स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 4) भारतीय रिझर्व्ह बँकेचे प्रवर्तनात्मक कार्य सविस्तर स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 5) बँकेतर वित्तीय कंपनी म्हणजे काय? बँकेतर वित्तीय कंपनीची कार्ये सविस्तर स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) : [12]

- अ) मध्यवर्ती बँकेची तर्कसंगतता
ब) सिबिल
क) पोर्टफोलिओ व्यवस्थापन सेवा
ड) बँकेतर वित्तीय कंपन्यांची भूमिका

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-3513

[Total No. of Pages : 4

[6529]-27

M.Com. (Part - I)

MARKETING

117 Group - H : Marketing Techniques

(2019 Credit Pattern) (Semester - I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) Question No. 1 and Question No. 6 are Compulsory.
- 2) Solve any 3 (Three) questions from Question No. 2 to Question No. 5.
- 3) Figures to the right side indicate full Marks.

Q1) Fill in the blanks by selecting suitable choice (Any six) : [6]

- i) The _____ consists of the actors and forces outside marketing that affect marketing management's ability to develop and maintain successful relationships with its target customers.
 - a) Marketing organization
 - b) Marketing system
 - c) Marketing network
 - d) marketing environment
- ii) All of the following would be considered to be a part of a company's macro environment except _____
 - a) Demographic forces
 - b) Marketing channel forces
 - c) Technological forces
 - d) Natural forces
- iii) _____ suggested product, pricing, place, promotion all these in a company represents Market Mix.
 - a) Neil Borden
 - b) Neilsen
 - c) Philip Kotler
 - d) Stephen Morse
- iv) _____ P is not a part of the 7 Ps of marketing mix.
 - a) Promotion
 - b) Price
 - c) People
 - d) Purpose
- v) A company's product mix has certain width, length, depth and _____
 - a) Quality
 - b) Style
 - c) Repairability
 - d) Consistency

P.T.O.

- vi) Product mix is a particular combination of promotional tools used by a company to _____ with its audiences.
- a) Help
 - b) Communicate
 - c) Purchasing decision
 - d) None of the above
- vii) E-marketing stands for _____
- a) Email Marketing
 - b) Electronic Marketing
 - c) Electric Marketing
 - d) None of the above
- viii) _____ are e-marketing strategies.
- a) Market research
 - b) Direct Sale
 - c) Both a and b
 - d) None of the above

Q2) Define marketing. Explain advantages and limitations of marketing in detail. [14]

Q3) What is marketing mix? Explain the elements of marketing mix in detail. [14]

Q4) What is promotion mix? Explain the elements of promotion mix in detail. [14]

Q5) Define public relation. Explain the tools of public relations. [14]

Q6) Write Short Notes (Any two) [12]

- a) Marketing Environment
- b) Factors influencing pricing.
- c) Evaluation of sales promotion.
- d) Social Media Marketing

**117 Group - H : Marketing Techniques
(2019 Credit Pattern) (Semester - I)
(मराठी रूपांतर)**

[एकूण गुण : 60

- [6]**

 - i) मध्ये अभिनेते आणि मार्केटिंगच्या बाहेरील शक्तींचा समावेश आहे जे विपणन व्यवस्थापनाच्या लक्षित ग्राहकांसोबत यशस्वी संबंध विकसित करण्याच्या आणि टिकवून ठेवण्याच्या क्षमतेवर परिणाम करतात.
 - अ) विपणन संस्था
 - ब) विपणन प्रणाली
 - क) विपणन नेटवर्क
 - ड) विपणन वातावरण
 - ii) वगळता बाकीच्या सर्व बाबी या स्थूल वातावरणाच्या भाग आहेत.
 - अ) लोकसंख्याशास्त्रीय शक्ती
 - ब) विपणन चॅनेल शक्ती
 - ब) तांत्रिक शक्ती
 - ड) नैसर्गिक शक्ती
 - iii) कंपनीतील उत्पादन, किंमत, ठिकाण, जाहिरात या सर्व गोष्टी “मार्केट मिक्स” दर्शवतात असे यांनी सुचवले.
 - अ) नील बोर्डन
 - ब) नीलसेन
 - क) फिलिप कोटलर
 - ड) स्टीफन मोर्स
 - iv) P मार्केटिंग मिक्सच्या 7 Ps चा भाग नाही.
 - अ) प्रचार
 - ब) किंमत
 - क) लोक
 - ड) उद्देश
 - v) कंपनीच्या, उत्पादनाच्या मिश्रणात विशिष्ट रुंदी, लांबी, खोली आणि असतात.
 - अ) गुणवत्ता
 - ब) शैली
 - क) दुरुस्तीची क्षमता
 - ड) सुसंगतता

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-3514

[Total No. of Pages : 4

[6529]-28

M.Com. (Part - I)
ADVANCED MARKETING
118 : Consumer Behaviour

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - I) (Group - H)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) Question No. 1 and Question No. 6 are Compulsory.
- 2) Solve any 3 (Three) questions from Question No. 2 to Question No. 5.
- 3) Figures to the right side indicate full Marks.

Q1) Fill in the blanks by selecting suitable choice (Any 6) : [6]

- i) The difference in consumer behaviour is due to the _____ factor.
 - a) Social
 - b) Cultural
 - c) Personal
- ii) Since last several decades, professionals have been trying to satisfy to _____ by making him the king.
 - a) Creditors
 - b) Supplier
 - c) Customer
- iii) Consumer behaviour is influenced by _____ factors.
 - a) Internal
 - b) External
 - c) Both of the above
- iv) Consumer learning means_____
 - a) Individuals acquire the purchase knowledge
 - b) Individuals acquire consumption knowledge
 - c) Both
- v) Which of the following would be the best illustration of a subculture?
 - a) A religion
 - b) A group of close friends
 - c) Your university

P.T.O.

- vi) Personality is a dynamic association of the _____ characteristics of a particular person.
- a) Physical
 - b) Mental
 - c) Both of the above
- vii) Memory that lasts less than 30 seconds is generally called _____
- a) Short term memory
 - b) Long term memory
 - c) Episodic memory
- viii) A social class refers to the _____ individual occupies in a society.
- a) Social Position
 - b) High Class Education and occupation
 - c) Both

Q2) Define the term 'Consumer Behaviour'. Explain the various Models of Consumer Behaviour. **[14]**

Q3) What is 'Consumer Motivation'? Explain in detail the concepts of 'Motivational Conflict' and 'Defence Mechanism'. **[14]**

Q4) Explain the term 'Involvement'. Discuss dimensions of Involvement. **[14]**

Q5) What do you mean by Social Class? Explain the characteristics of Social Class and effects of Social Class on lifestyle. **[14]**

Q6) Write short notes (Any two) **[12]**

- a) Advantages to study consumer Behaviour
- b) Motive Arousal.
- c) Elements of learning
- d) Cross Culture

Total No. of Questions : 6]

PE-3514

[6529]-28

M.Com. (Part - I)
ADVANCED MARKETING
118 : Consumer Behaviour
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - I) (Group - H)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 60

- सूचना : 1) प्रश्न 1 व 6 अनिवार्य आहे.
2) प्रश्न 2 ते 5 मधील कोणतेही तीन लिहा.
3) उजवीकडील अंक गुण दर्शवतात.

-
- प्रश्न 1) योग्य पर्याय निवडून रिक्त जागा भरा. (कोणतेही सहा) [6]
- i) ग्राहकांच्या वर्तनामधील फरक घटकामुळे असतो.
अ) सामाजिक ब) सांस्कृतिक
क) वैयक्तिक
- ii) गेल्या अनेक दशकांपासून, व्यावसायिक हे ला राजा मानून त्याला समाधान देण्यासाठी प्रयत्न करीत आहेत.
अ) सावकार ब) पुरवठादार
ब) ग्राहक
- iii) ग्राहकांच्या वर्तन हे घटकांद्वारे प्रभावित होते.
अ) अंतर्गत ब) बाह्य
क) वरील
- iv) ग्राहक अध्ययन म्हणजे
अ) व्यक्ती खरेदीचे ज्ञान मिळविणे ब) व्यक्ती उपभोग घेण्याचे मिळविते
क) दोन्ही
- v) खालीलपैकी कोणते उपसंस्कृतीचे सर्वोत्तम उदाहरण असेल?
अ) धर्म ब) जवळच्या मित्रांचा समूह
क) तुमचे विद्यापीठ

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-3515

[Total No. of Pages : 3

[6529]-31

M.Com. (Part - I)

201 : FINANCIAL ANALYSIS & CONTROL
(2019 Credit Pattern) (Semester - II)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Use simple calculator is allowed.*

Q1) What is Financial Analysis and Control? Explain it's importance and limitations. **[15]**

OR

Convert the following statement of Profit and Loss Account of ABC Ltd. Into the comparative statement of profit and loss of ABC Ltd.

Particulars	2022-23 (Rs.)	2023-24(Rs.)
Revenue from operations	60,00,000	75,00,000
Other Incomes	1,50,000	1,20,000
Expenses	44,00,000	50,60,000
Income Tax	35%	40%

Q2) What is Cash Flow Statement?. Explain it's Advantages and Uses. **[15]**

OR

Following is the Balance Sheet of ABC Ltd:

Balance Sheet

Liabilities	2017	2018
Share Capital	2,00,000	2,50,000
General Reserve	50,000	60,000
Profit and Loss	30,500	30,600
Bank Loan (long-term)	70,000	-
Sundry Creditors	1,50,000	1,35,200
Provision for Taxation	30,000	35,000
Total	5,30,500	5,10,800

P.T.O.

Assets		
Land and Building	2,00,000	1,90,000
Machinery	1,50,000	1,69,000
Stock	1,00,000	74,000
Sundry Debtors	80,000	64,200
Cash	500	600
Bank	-	8,000
Goodwill	-	5,000
Total	5,30,500	5,10,800

Additional Information: During the year ended 31st December,2018

- Dividend of Rs.23,000 was paid
- Assets of another company were purchased for a consideration of Rs. 50,000 payable in shares. The assets include stock Rs. 20,000, machinery Rs. 25,000
- Machinery was further purchased for Rs. 8000
- Depreciation written off on machinery Rs. 12,000
- Income tax provided during the year Rs. 33,000
- Machinery worth Rs. 2000 was sold for Rs. 1800. Loss on sale of machinery Rs. 200 was transferred to general reserve.

Prepare the schedule of changes in working capital and funds flow statement.

Q3) What is Ratio Analysis? Explain it's Importance and Limitations. [15]

OR

Balance Sheet

Liabilities	Rs.	Assets	Rs.
Equity Share Capital	5,00,000	Land & Building	1,00,000
Preference share capital	2,00,000	Machinery	4,00,000
General Reserve	1,00,000	Furniture	50,000
Secured Loan	3,00,000	Inventory	3,00,000
Sundry Creditors	1,00,000	Sundry Debtors	3,00,000
		Cash/Bank Balance	50,000
	12,00,000		12,00,000

Calculate Following Ratios from the above balance sheet:

- a) Current Ratio
- b) Liquid Ratio
- c) Proprietary Ratio
- d) Stock Working capital Ratio
- e) Capital Gearing Ratio
- f) Debt Equity Ratio

Q4) Write Short Notes (Any Three out of Five) :

[15]

- a) Advantages of Financial Analysis and Control,
- b) Comparative and Common Size Statements.
- c) Limitations of Ratio Analysis.
- d) Uses of Fund Flow Statement.
- e) Trend Analysis.

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-3516

[Total No. of Pages : 4

[6529]-33

M.Com. (Part - I)

**202-A : INDUSTRIAL ECONOMICS
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - II)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) Question No. 1 and 6 are compulsory.
- 2) Solve any three questions from Question No. 2 to Question No. 5.
- 3) Figures to the right side indicate full marks.

Q1) Fill in the blanks (any six) :

[6]

- i) Industrial Economics is the study of economics _____.
 - a) Industrial organizations
 - b) Industrial business
 - c) Industrial organizations & Industrial business
- ii) Industrial monopoly has an effective society _____.
 - a) Good
 - b) Very Good
 - c) Bad
- iii) Webers Theory is _____ called theory.
 - a) Minimum production cost
 - b) Maximum production cost
 - c) Marginal production cost
- iv) Sargent florences theory is called _____ theory.
 - a) Deductive
 - b) Inductive
 - c) a & b
- v) As technology improved, the production of labour were _____.
 - a) Decrease
 - b) Increase
 - c) Steady

P.T.O.

- vi) The stage at which a manufacturing firm earns maximum profit at the minimum cost level is _____.
a) Minimum size
b) Sufficient size
c) a & b
- vii) Establishment of Life Insurance Corporation of India _____ was done.
a) 1946
b) 1956
c) 1964
- viii) Establishment of Unit Trust of India in India _____ was done.
a) 1956
b) 1964
c) 1972

Q2) Explain the advantages & disadvantages of Industrial combination. [14]

Q3) Explain the causes of Imbalance in Industrial development & suggest measures on imbalance in Industrial development. [14]

Q4) Explain the determinants of Industrial productivity. [14]

Q5) Explain the problems of Micro, Small & Medium Enterprises. [14]

Q6) Write Short Notes (Any two) : [12]

- a) Causes of Industrial monopoly
b) Isodapane concept
c) Adequate Industry
d) Importance of Industrial Finance

Total No. of Questions : 6]

PE-3516

[6529]-33

M.Com. (Part - I)

202-A : INDUSTRIAL ECONOMICS
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - II)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 60

- सूचना : 1) प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 अनिवार्य आहेत.
2) प्रश्न क्रमांक 2 ते 5 पैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.
3) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1)** योग्य पर्यायाची निवड करून गाळलेल्या जागा भरा (कोणतेही सहा) : [6]
- i) औद्योगिक अर्थशास्त्र म्हणजे अभ्यास करणारे अर्थशास्त्र होय.
अ) उद्योग संस्था
ब) औद्योगिक धंदा
क) उद्योगसंस्था आणि औद्योगिक धंदा
- ii) औद्योगिक मक्तेदारीचा समाजावर परिणाम होतो.
अ) उत्तम
ब) अतिउत्तम
क) वाईट
- iii) वेबर यांच्या सिद्धांताला सिद्धांत म्हणतात.
अ) किमाण उत्पादन खर्च
ब) कमाल उत्पादन खर्च
क) सीमांत उत्पादन खर्च
- iv) सार्जंट फ्लोरेस यांच्या सिद्धांताला सिद्धांत म्हणतात.
अ) विगमनात्मक
ब) आगमनात्मक
क) अ आणि ब

- v) तंत्रज्ञानात सुधारणा झाली असता श्रमाच्या उत्पादकतेत होते.
 अ) घट
 ब) वाढ
 क) स्थिर
- vi) उत्पादन संस्था किमान खर्च पातळीला महत्तम नफा मिळवते, त्या अवस्थेला म्हणतात.
 अ) किमान आकारमान
 ब) पर्याप्त आकारमान
 क) किमान आकारमान आणि पर्याप्त आकारमान
- vii) भारतीय जीवन विमा निगमची स्थापना करण्यात आली.
 अ) 1946
 ब) 1956
 क) 1964
- viii) भारतीय युनिट ट्रस्ट ऑफ इंडियाची स्थापना करण्यात आली.
 अ) 1956
 ब) 1964
 क) 1972

प्रश्न 2) औद्योगिक संयोगाचे फायदे आणि तोटे स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 3) औद्योगिक विकासातील असमतोलाची कारणे स्पष्ट करा आणि औद्योगिक असमतोलाची दूर करण्यासाठी उपाययोजना सूचवा. [14]

प्रश्न 4) औद्योगिक उत्पादकतेचे निर्धारक घटक स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 5) सुक्ष्म, लघू आणि मध्यम उद्योगाच्या समस्या स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) : [12]

- अ) औद्योगिक मत्तेदारीची कारणे
 ब) आईसोडापेन संकल्पना
 क) पर्याप्त उद्योगसंस्था
 ड) औद्योगिक वित्तपुरवठ्याचे महत्त्व

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE5633

[Total No. of Pages : 3

[6529]-34

First Year M.Com.

202 B : BUSINESS STATISTICS

(2019 Credit Pattern) (Semester - II)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates :

- 1) *Question No.1 and 6 are compulsory.*
- 2) *Solve any three questions from Question No. 2, 3, 4, & 5.*
- 3) *Figures to the right indicate full marks.*
- 4) *Use of calculator and statistical table is allowed.*
- 5) *Symbols have their usual meaning.*

Q1) Choose the correct alternative from each of the following : (Any six)[6×1=6]

- a) If X is a discrete random variable (r.v.) with mean = 10 and variance = 4 then $E(X-10)$ and $\text{Var}(3-2X)$ respectively equals to _____.
 - i) 10, 4
 - ii) 10, 16
 - iii) 0, 4
 - iv) 0, 16
- b) If $X \rightarrow \text{poisson}(4)$ then its variance = _____.
 - i) 2
 - ii) 16
 - iii) 4
 - iv) 8
- c) If $X \rightarrow N(0, 1)$ then $P(X \leq 0) = P(X \geq 0) =$ _____.
 - i) 0
 - ii) 1
 - iii) $\frac{1}{2}$
 - iv) 2
- d) A null hypothesis is a hypothesis _____.
 - i) which is simple
 - ii) of interest
 - iii) of no difference
 - iv) which assign value 0 to the parameter

P.T.O.

- b) The joint probability distribution of two dimensional r.v. (x, y) is

(x, y)	$(0, -1)$	$(0, 1)$	$(1, -1)$	$(1, 1)$
$P(x, y)$	$\frac{2}{25}$	$\frac{3}{25}$	$\frac{8}{25}$	$\frac{12}{25}$

Obtain marginal probability distributions of x and of y . Verify whether x and y are independent. [5]

- c) Define discrete and continuous r.v. with two illustrations each. [4]

Q4) Attempt each of the following :

- Define Binomial distribution, state its pmf, mean and variance. State two real life situations where the distribution is applicable. [5]
- If $X \rightarrow N(30, 4)$ then obtain $P(X \leq 30)$, $P(X \geq 30)$, $P(X \geq 34)$, $P(X \leq 26)$, $P(26 \leq X \leq 34)$. [5]
- For $X \rightarrow \text{Poisson}(m)$ with $P(X = 1) = 4 P(X = 4)$ then find the value of parameter m , its mean and variance. [4]

Q5) Attempt each of the following :

- Explain the terms : Critical region, Acceptance region, Level of significance P-value. [5]
- The table below shows the result of an experiment on pea breeding. [5]

Colour \ Type	Yellow	Green
Round	300	100
Wrinkled	150	40

Test whether there is any association between the two attributes. Use 190 l.o.s.

- c) What is difference between paired and unpaired t-test? Illustrate. [4]

Q6) Attempt any two of the following : [2×6=12]

- Explain the Chi-square test of goodness of fit.
- Explain with illustrations : Type I error and Type II error.
- Define normal distribution. State its probability density function, mean, median, mode and variance. State any three properties of normal distribution.
- Define : Bivariate r.v., Joint and marginal probability distributions.

x x x

[6529]-35

M.Com. (Part - I)

203 : ADVANCED ACCOUNTING AND TAXATION

Specialized Areas in Accounting (Group - A)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - II)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) *Q1 & 5 are compulsory. Solve any two Questions from 2, 3 and 4.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Give working notes when necessary.*
- 4) *Use of simple calculator is allowed.*

Q1) A) Fill in the blanks by choosing right alternative : [5]

- i) A cost-plus contract is most suitable when _____.
 - a) Project scope is clearly defined.
 - b) Project cost can be estimated accurately.
 - c) Project scope is uncertain or changes frequently.
 - d) Contractor wants to take full cost risk.
- ii) A company reorganises its capital structure without liquidating the existing company, this is known as _____.
 - a) Absorption
 - b) External reconstruction
 - c) Internal reconstruction
 - d) Amalgamation
- iii) Payments made for outsourced cleaning services in a hospital are classified as _____.
 - a) Capital expenditure
 - b) Operating expenses
 - c) Research expenditure
 - d) Non-Operating Expenditure
- iv) When the completion stage of a contract is more than 25% but less than 50%, the profit to be transferred to the Profit and Loss Account is generally _____.
 - a) $\frac{1}{3}$ of Notional Profit $\times$ Cash received / Work certified
 - b) $\frac{2}{3}$ of Notional Profit $\times$ Cash received / Work certified
 - c) $\frac{1}{2}$ of Notional Profit $\times$ Cash received / Work certified
 - d) Full Notional Profit
- v) _____ is not typically considered a construction-related, activity.
 - a) Contract for constructing a bridge
 - b) Contract for renovation of an office building
 - c) Contract for routine cleaning services
 - d) Contract for construction of a warehouse

B) Match the pairs : [5]

A Group	B Group
i) GST Return	a) Capital Receipt
ii) Notional Profit	b) Excess of purchase consideration over net assets
iii) Donation for Building Fund	c) Contract Costing
iv) Accounting Standard - 14	d) GSTR - 1
v) Goodwill	e) Amalgamation

C) State whether the following statements are True or False : [5]

- GST is levied on the supply of goods and services, except alcoholic liquor for human consumption.
- Subscription received in advance is recorded as income in the current year.
- Purchase Consideration is paid by the transferee company to the transferor company in an amalgamation.
- Escalation clause is included in a contract to adjust the price due to changes in material or labour costs.
- Capital Reserve arises when purchase consideration is less than the net assets acquired in amalgamation.

Q2) Ramesh Builders, Rajpur undertook a Contract No. 54 for ₹ 8,00,000 on 1st April, 2024. They incurred the following expenses during the year 2024-25 [15]

Particulars	₹
Materials Issued from Stores	73,200
Materials Transferred from Contract No. 45	6,800
Materials Directly Purchased for the Contract	20,000
Materials in Hand on Site	5,000
Plant Issued for Contract	40,000
Wages Paid directly	1,40,000
Architect's Fees	6,000
Wages Due but not paid	2,000
Direct Expenses Outstanding	1,200
Cash Received from Contractee	2,88,000
Work Certified	3,60,00
Cost of Work Uncertified	3,000

Of the Plant and Materials charged to contract, Plant costing ₹ 8,000 and Materials costing ₹ 6,000 were lost. On 31st March, 2025 Plant costing ₹ 6,000 was returned to stores. Charge Depreciation on Plant @ 15% p.a. as Per Written Down Value Method.

Prepare Contract Account for the year ended 31st March, 2025.

Q3) Receipts and Payments Account of Abhinav School, Ajmer for the year ended 31st March, 2025 **[15]**

Receipt and Payment A/c
For the year ended 31st March 2025

Dr.		Cr.	
Receipt	Amount(₹)	Payments	Amount(₹)
To opening Balance:		By Salaries	24,000
To Cash in Hand	3,300	By Petty Expenses	1,200
To Cash at Bank	4,200	By Printing & Stationery	1,500
To Petty cash	1,500	By Miscellaneous Expenses	9,000
To Tuition Fees	42,000	By Magazine	3,000
To Admission Fees	4,800	By Printing	8,400
To Donations for Library Books	10,500	By Gymkhana Day Expenses	2,100
To Life Membership fees	3,000	By Purchase of Furniture (on 30th September 2024)	15,000
To Team Fees	7,500	By Sports Material	3,900
To Examination Fees	13,500	By Repairs & Maintenance	2,100
To Miscellaneous Receipts	300	By Rent & Rates	1,800
To Government Grants	15,000	By Postage & Telegram	2,100
Interest on 9% Investment	2,565	By 9% Fixed Deposit (on 1st April 2024)	15,000
To Hire of Playground	11,835	By Electricity Charges	5,100
		By Closing Balances:	
		By Cash in Hand	6,600
		By Cash at Bank	18,900
		By Petty Cash	300
Total	1,20,000	Total	1,20,000

Additional Information :

- The Assets and Liabilities as on 1st April 2024 were as follows:
Cash in Hand ₹ 3,300 Cash at Bank ₹ 4,200, Petty Cash ₹ 1,500, Premises ₹ 60,000, Furniture ₹ 30,000, Library Books ₹ 27,000, Laboratory Equipment ₹ 18,300, 9% Investments ₹ 28,500, Tuition Fees Receivable ₹ 6,000, Sports Materials ₹ 1,500, Rent payable ₹ 300.
- Tuition Fees received include ₹ 6,000 for 2023-2024, but ₹ 3,000 are still receivable for 2024-2025.
- Furniture and Premises are to be depreciated by 10% p.a.
- On 31st March 2025 Sports Material are valued at ₹ 2,400
- Donations for Library Books and Life Membership Fees are to be treated as Capital Receipts.
- Rent and Rates paid includes Rent ₹ 300 for 2023-2024 and Rates ₹ 900 are still payable for 2024-2025.

You are required to prepare:

- Income and Expenditure Account for the year ended 31st March 2025.
- Balance Sheet as on 1st April 2024 and 31st March 2025

Q4) The Balance Sheet of Sun Ltd. as on 31st March, 2025 was as follows:[15]

Balance Sheet
as on 31st March, 2025

Liabilities	Amount(₹)	Assets	Amount(₹)
Share Capital (2,600 shares of ₹ 100 each)	2,60,000	Land and Buildings	1,82,000
General Reserve	83,200	Plant and Machinery	1,43,000
Profit & Loss A/c	78,000	Stock	1,27,400
Bills Payable	55,120	Debtors	54,600
Creditors	91,000	Cash in Hand	18,720
		Advertising Expenses	41,600
Total	5,67,320	Total	5,67,320

Sun Ltd. was absorbed by Moon Ltd. on the following terms:

- Sun Ltd. agreed to write off Advertising Suspense against its own reserves.
- Moon Ltd. revalued the assets of Sun Ltd. as under:

Plant and Machinery	₹ 1,35,200
Land and Building	₹ 1,95,000
Stock	₹ 1,56,000

Debtors at book value.
- Moon Ltd. took over the assets and liabilities of Sun Ltd. and agreed to discharge the Purchase consideration in 3,380. Equity Shares of ₹ 100 each at ₹ 110 per share and balance in cash.
- Sun Ltd. paid Liquidation Expenses of ₹ 5,200

Prepare Realisation Account, Moon Ltd. Account, Cash Account and Shareholders Account in the books of Sun Ltd., and pass opening journal entries in the books of Moon Ltd.

Q5) Write short note from the following (Any three) :

[15]

- Methods of Purchase Consideration
- AS-12 : Accounting for Government Grants
- Escalation Clause
- Compulsory Audit and Normal Audit of GST

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE5634

[Total No. of Pages : 3

[6529]-36

First Year M.Com.

ADVANCED ACCOUNTING & TAXATION

**204 Group A : Business Tax Assessment & Planning
(2019 Credit Pattern) (Semester - II)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates :

- 1) *Question No.1 and 6 are compulsory.*
- 2) *Solve any three questions from question no. 2 to question No. 5.*
- 3) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Fill in the blanks by selecting suitable choice : (Any six)

[6]

- a) Income of a charitable trust is exempt if at least _____% of income is applied for charitable purposes.
 - i) 85
 - ii) 90
 - iii) 75
 - iv) 60
- b) In taxation, a _____ is one that is Incorporated in India.
 - i) Multinational Company
 - ii) Domestic company
 - iii) National Company
 - iv) Partnership Firm
- c) The ITR form for individuals and HUFs having business income is _____.
 - i) ITR - 1
 - ii) ITR - 3
 - iii) ITR - 4
 - iv) ITR - 2
- d) Companies file income tax return in _____ form.
 - i) ITR - 3
 - ii) ITR - 4
 - iii) ITR - 6
 - iv) ITR - 2
- e) Advance tax is payable if tax liability exceeds _____.
 - i) 40,000
 - ii) 30,000
 - iii) 10,000
 - iv) 60,000

P.T.O.

- Q2)** For the assessment year 2025-26, the Anjali Co-operative Society, Chhatrapati Sambhajinagar derives total income from the following sources : **[14]**

- Determine taxable income of Anjali Co-operative Society, Chhatrapati Sambhajinagar for the AY 2025-26.

- Determine the taxable income of the trust on the assumption that out of the accumulated amount of Rs. 7,46,000, the trust utilises Rs. 4,65,000 up to March 31, 2030, for the purpose of construction of a charitable hospital. Further, a donation of Rs. 50,000 is given to other trust out of the accumulated amount of Rs. 7,46,000.

Q4) Kunal and Rushi are the two partners of a firm sharing profits in the ratio 3:2. The Profit & Loss Account of the firm for the year ending 31 March 2025 is as follows. **[14]**

Profit & Loss Account for the year ending 31st March 2025

Dr.

Cr.

Particulars	Rs.	Particulars	Rs.
Cost of goods sold	14,00,000	Sales	50,00,000
Salary to Staff	5,87,000	Long term Capital gain	60,000
Depreciation	90,000	Business Income (Miscellaneous)	48,000
Remuneration to partner			
Kunal :	2,60,000		
Rushi :	1,40,000		
Interest on Capital 24%			
Kunal	48,000		
Rushi	36,000		
Other Expenses	2,06,000		
Net Profit	3,41,000		
Total	51,08,000	Total	51,08,000

Other Information : -

- The firm is being assessed as firm.
- The firm has given a donation of Rs. 60,000 to Prime Minister National Relief Fund Which is included in other Expenses.
- Salary and interest paid to partners as per partnership deed.
- Depreciation allowed under section 32 is Rs.60,000

Compute the total income and tax Liability of the firm for the assessment year 2025-26.

Q5) Explain the Assessment of Charitable Trust in detail. **[14]**

Q6) Write short notes (Any Two) **[12]**

- Tax Deducted at Source (TDS)
- Tax planning
- GST & Types of GST
- Tax Evasion and Tax Avoidance

x x x

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-3517

[Total No. of Pages : 4

[6529]-37

M.Com. (Part - I)

**205 : Group-B : E-SECURITY AND CYBER LAWS
(CBCS) (2019 Credit Pattern) (Semester - II)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) Questions No. 01 and Question No. 06 are Compulsory.
- 2) Solve any Three Questions from Question No. 02 to Question No. 05
- 3) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Fill in the Blanks (Attempt any six).

[6]

- i) Which of the following is an example of a Cyber-Extortion Crime?
 - a) Identity Theft
 - b) Stealing Personal Information from a Database
 - c) Threatening to Release Sensitive Information Unless a Ransom is Paid
 - d) Manipulating Stock Prices Through False Information
- ii) _____ is the main difference between hackers and crackers.
 - a) Hackers break into computer system for malicious purpose
 - b) Crackers are skilled programmers who exploit vulnerabilities
 - c) Hackers focus on ethical hacking and improving security
 - d) Crackers used advanced tools to compromise network security
- iii) _____ is the purpose of revoking a Digital Certificate.
 - a) To strengthen the encryption algorithm
 - b) To ensure the integrity of the Digital Certificate
 - c) To extend the validity of the period of the Certificate
 - d) To improve of the authentication process
- iv) What does the Information Technology Act (ITA), 2000 aim to regulate?
 - a) Telecommunications Industry
 - b) E-Commerce Activities
 - c) Information Technology Services
 - d) All of the above

P.T.O.

- Q2)** Define Computer Fraud. Explain in detail the Characteristics and Types of Computer Fraud. [14]
- Q3)** What is the meaning of Information System Control? Explain in detail the Types of Information System Control. [14]
- Q4)** State the meaning of Cyber Laws. Explain in detail the Legal Issues in Cyber Laws. [14]
- Q5)** Describe in detail the Cyber Offences and Punishments. [14]
- Q6)** Write short notes on : (Any two) [12]
- a) E-Commerce Security Issues
 - b) Types of Intruders
 - c) Online Contracts
 - d) Indian Evidence Act, 1872

PD-3517

[6529]-37

M.Com. (Part - I)

**205 : Group-B : E-SECURITY AND CYBER LAWS
(CBCS) (2019 Credit Pattern) (Semester - II)
(मराठी रूपांतर)**

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 60

- सूचना : 1) प्रश्न क्रमांक. 1 आणि प्रश्न क्रमांक. 6 अनिवार्य आहेत.
2) प्रश्न क्रमांक 2 पासून प्रश्न क्रमांक 5 पर्यंत कोणते ही तीन प्रश्न सोडवा.
3) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.
4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहावी.

प्रश्न 1) रिक्त जागा भरा (कोणत्याही सहा)

[6]

- i) खालीलपैकी कोणते सायबर-खंडणी गुन्ह्याचे उदाहरण आहे?
अ) ओळख चोरी (आयडेंटि थेफ्ट)
ब) डेटाबेसमधून वैयक्तिक माहिती चोरणे
क) खंडणी न दिल्यास संवेदनशील माहिती जाहीर करण्याची धमकी
ड) खोटे माहितीद्वारे स्टॉकच्या किमतींमध्ये फेरफार करणे
- ii) हा हॅकर्स आणि क्रॅकर्समधील मुख्य फरक आहे.
अ) हॅकर्स दुर्भावनापूर्ण हेतूने संगणक प्रणालीमध्ये घुसतात
ब) क्रॅकर्स हे कुशल प्रोग्रामर आहेत जे असुरक्षिततेचे शोषण करतात
क) हॅकर्स नैतिक हॅकिंग आणि सुरक्षा सुधारण्यावर लक्ष केंद्रित करतात
ड) नेटवर्क सुरक्षिततेशी तडजोड करण्यासाठी क्रॅकर्स प्रगत साधने वापरतात
- iii) हा डिजिटल प्रमाणपत्र रद्द करण्याचा उद्देश आहे.
अ) एनक्रिप्शन अल्गोरिदम मजबूत करणे
ब) डिजिटल प्रमाणपत्राची अखंडता सुनिश्चित करणे
क) प्रमाणपत्राच्या कालावधीची वैधता वाढवणे
ड) प्रमाणीकरण प्रक्रियेत सुधारणा करणे

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-3518

[Total No. of Pages : 4

[6529]-38

M.Com. (Part - I)

COMMERCIAL LAWS & PRACTICES

206 : Laws Relating to Copyright and Designs
(CBCS) (2019 Pattern) (Semester - II) (Group - B)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) Q.1 and Q.6 are compulsory.
- 2) Solve any three questions from Q. 2 to Q. 5
- 3) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Fill in the blanks by selecting a suitable choice. (Any 6) : **[6]**

- i) Registrar of copyrights appointed by _____
 - a) The central Government
 - b) State Government
 - c) Parliament
- ii) The rights of a patentee are _____
 - a) Sell of distribute
 - b) Assign the property to other
 - c) All of the above
- iii) What is the punishment for copyright infringement?
 - a) Imprisonment 9 months to 3 years + fine of Rs. 1 lakh to 2 lakh
 - b) Imprisonment 6 months to 3 years + fine of Rs. 50,000 to 2 lakh
 - c) None of the above
- iv) Which of the following is not a fair use of a copyrighted work?
 - a) Use for research
 - b) Use for Criticism
 - c) Use for Commercial purposes
- v) The Geographical Indications of goods (Registration and protection) Act, 1999 has come into force from which year?
 - a) 2001
 - b) 2003
 - c) 2005

P.T.O.

- vi) Which of the following is the benefit of getting Geographical Indications tag?
- a) It helps consumers to get quality products of desired traits.
 - b) Legal protection to the product
 - c) All of the above
- vii) The Protection of Plant Varieties and Farmers Rights Act was enacted in _____.
- a) 1951
 - b) 1971
 - c) 2001

Q2) What is Copyright? Explain Registration & Infringement of Copyright.[14]

Q3) What is the Industrial Designs? Explain Copyright in Registered Design & Infringement of Copyright in design? [14]

Q4) Define the Geographical Indications Explain Registration and protection of the Geographical Indication of goods Act 2002. [14]

Q5) Define the term Plant Variety. Explain Objectives and scope of the Protection of Plant Varieties and Farmers Right (PPVFR) Act 2001. [14]

Q6) Write short notes on : (any 2) [12]

- a) Rights of the Copyright Owner.
- b) Application for Registration of a Design.
- c) Powers of Central Government.
- d) Authorities for Administration.

PE-3518

[6529]-38

M.Com. (Part - I)

COMMERCIAL LAWS & PRACTICES

206 : Laws Relating to Copyright and Designs
(CBCS) (2019 Pattern) (Semester - II) (Group - B)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 60

- सूचना : 1) प्रश्न क्र. 1 आणि प्रश्न क्र. 6 अनिवार्य आहेत.
2) प्रश्न क्र. 2 ते क्र. 5 मधील कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.
3) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवतात.

प्रश्न 1) योग्य पर्याय निवडून रिक्त जागा भरा. (कोणताही 6) [6]

- i) ने कॉपीराइट्स चे रजिस्टार नियुक्त केलेले असतात.
अ) केंद्र सरकार
ब) राज्य सरकार
क) संसद
- ii) पेटंटधारकाचे अधिकार आहेत.
अ) वितरणाची विक्री
ब) इतरांना मालमत्ता नियुक्त करणे
क) वरील सर्व
- iii) कॉपीराइट उल्लंघनाची शिक्षा काय आहे.
अ) 9 महिने ते 3 वर्षे कारावास + रु. दंड. 1 लाख ते 2 लाख
ब) 6 महिने ते 3 वर्षे कारावास + रुपये दंड. 50,000 ते 2 लाख
क) वरीलपैकी काहीही नाही
- iv) खालीलपैकी कोणते कॉपीराइट केलेल्या कामाचा योग्य वापर नाही?
अ) संशोधनासाठी वापर
ब) टीकेसाठी वापर
क) व्यावसायिक कारणांसाठी वापर

- v) वस्तूंचे भौगोलिक संकेत (नोंदणी आणि संरक्षण) कायदा, 1999 कोणत्या वर्षापासून अमलात आला.
अ) 2001
ब) 2003
क) 2005
- vi) भौगोलिक संकेत टॅग मिळविण्याचा खालीलपैकी कोणता फायदा आहे.
अ) हे ग्राहकांना इच्छित गुणधर्मांचे दर्जेदार उत्पादन मिळविण्यात मदत करते
ब) उत्पादनास कायदेशीर संरक्षण
क) वरील सर्व
- vii) वनस्पती जातींचे संरक्षण आणि शेतकरी हक्क कायदा लागू करण्यात आला.
अ) 1951
ब) 1971
क) 2001

प्रश्न 2) कॉपीराइट म्हणजे काय? कॉपीराइटची नोंदणी आणि कॉपीराइटचे उल्लंघन स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 3) औद्योगिक रचना म्हणजे काय? औद्योगिक रचना मध्ये कॉपीराइटचे नोंदणीकृत डिझाइन आणि कॉपीराइटचे उल्लंघन स्पष्ट करा? [14]

प्रश्न 4) भौगोलिक संकेतांची व्याख्या करा. 2002 च्या जीओग्राफिकल इंडिकेशन ऑफ गुड्स कायद्याचे नियमन आणि संरक्षण स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 5) वनस्पती विविधता या शब्दाची व्याख्या करा. वनस्पती जाती आणि शेतकरी हक्कांचे संरक्षण (पीपीव्हीएफआर) कायदा 2001 ची उद्दिष्टे आणि व्याप्ती स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 6) टीपा लिहा. (कोणत्याही 2) [12]

- अ) कॉपीराइट मालकाचे अधिकार
ब) डिझाइनच्या नोंदणीसाठी अर्ज
क) केंद्र सरकारचे अधिकार
ड) प्रशासनासाठी अधिकारी

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE3519

[Total No. of Pages : 3

[6529]-39

M.Com. - I

ADVANCED COST ACCOUNTING & COST SYSTEMS

207 : Application of Cost Accounting

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - II) (Group - C)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Use of simple calculator is allowed.*

Q1) The following is the Trading and Profit and Loss Account of a manufacturing company for the year ended 31 March 2025. **[15]**

Particulars	Amount	Particulars	Amount
To, Material	27,40,000/-	By, Sales (60,000 units)	60,00,000/-
To, Wages	15,10,000/-	By, Stock (2,000 units)	1,60,000/-
To, Factory Expenses	8,30,000/-	By, Work in progress	
To, Admin. Expenses	3,82,400/-	Material 64,000/-	
To, Selling Expenses	4,50,000/-	Wages 36,000/-	
To, Preliminary Expenses	60,000/-	Factory Exps. 20,000/-	1,20,000/-
To, Net Profit	3,25,600/-	By, Dividend Received	18,000/-
	62,98,000/-		62,98,000/-

The company manufactured standard units. In cost Accounts -

- a) Factory Expenses are allotted to production at 20% of Prime Cost.
- b) Administrative Expenses are charged a Rs.6/- per produced unit.
- c) Selling Expenses are at Rs.8/- per unit sold.

Prepare the costing Profit and Loss Account of Company and reconcile the Costing profit and Loss Account with trading Profit and Loss Account.

OR

What is integral system in cost accounting? Explain its advantages and working mechanics. **[15]**

P.T.O.

Q2) Amit Ltd. produces three products, A, B and C. All made from same material. It has used traditional absorption costing to allocate overheads to product. The company is now considering activity-based costing system to improve profitability. The information of three products is as follows for the year 2024-2025. **[15]**

Particular	Product A	Product B	Product C
Production and Sales Volume in units	15,000	12,000	18,000
Selling Price per unit	7.50	12/-	13/-
Raw Material usage in KG. Per unit	2	3	4
Direct Labour Hour per unit	0.1	0.15	0.2
Machine Hour Per unit	0.5	0.7	0.9
No. of Machine set ups per annum	16	12	8
No. of Purchase Order per annum	24	28	42
No. of Deliveries to retailer per annum	48	30	62

The raw material price is constant for the year at Rs. 1.20 per kg.

The direct Labour cost for whole work force was Rs.14.80 per hour.

The annual overhead cost is as follows :

Machine set up cost Rs.26,550/-

Machine Running Cost Rs.66,400/-

Procurement Cost Rs.48,000/-

Delivery Cost Rs.54,320/-

- a) Calculate cost per unit for product A, B and C by traditional method, using direct labour hour for apportionment basis.
- b) Calculate cost per unit for product A, B and C by Activity Based Costing method.

OR

What is Activity Based Costing? Explain the implementation of Activity Based Costing System. **[15]**

- Q3)** Division X is a profit center, produce four products A, B, C and D. All products are sold in Market. Data for the period is: **[15]**

Particular	Products			
	A	B	C	D
Market Price Per unit	150/-	146/-	140/-	130/-
Variable cost per unit	130/-	100/-	90/-	85/-
Labour hours required per unit	3	4	2	3

Product D transferred to Division Y Also. The maximum quantity of Product D required for transfer is 2500 units. The maximum sale in market is: A = 2800 units B = 2500 units C = 2300 units D = 1600 units Division Y also purchase the same product from market at a price of Rs.125/- Per unit.

Calculate the transfer price of a unit of Product D for transfer of 2500 units and if the total Labour hours available in division is 20,000 hours, then calculate the allocation of Labour hours to all products.

OR

What is Product Life Cycle Costing? Explain the phases and characteristics of Product Life Cycle. **[15]**

- Q4)** Write short notes (any 3) **[15]**

- a) Book keeping in cost Accounting.
- b) Value Chain Analysis
- c) Cost Allocation
- d) Transfer Pricing
- e) Target Costing

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-3520

[Total No. of Pages : 3

[6529]-40

M.Com.

ADVANCE COST ACCOUNTING AND COST SYSTEMS

208 : Cost Control and Cost Systems

(2019 Pattern) (Semester - II) (Group - C)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) *Question 1 is Compulsory.*
- 2) *Solve any 2 questions from remaining.*
- 3) *Figures to the right indicate full Marks.*

Q1) A) Fill in the blanks : [5]

- i) The breakeven point occurs when revenue exactly equals _____
 - a) Income
 - b) overheads
 - c) prime costs
 - d) total costs
- ii) _____ is an organized integration of hardware and software technologies, data, processes, and human elements.
 - a) Management Information Systems
 - b) Enterprise Resource Planning
 - c) On site information
 - d) Marginal Costing
- iii) Marginal costing is the most useful technique for the _____
 - a) Shareholders
 - b) Management
 - c) Bankers
 - d) Creditors
- iv) _____ systems are the systematic allocation of cost to products.
 - a) Costing
 - b) Pricing
 - c) Margin
 - d) Standard
- v) _____ is a continuous process of critical cost examination, analysis and challenge of standards.
 - a) Cost reduction
 - b) MIS
 - c) ERP
 - d) JIT

P.T.O.

- B) True or False : [5]
- Differential cost is the change in cost that results from adoption of an alternative course of action.
 - An effective pricing policy and strategy enable businesses to achieve their financial and market objectives while satisfying customer needs.
 - Cost control is the process of identifying and increasing business expenses to increase profitability.
 - Productivity is the efficiency of production of goods or services expressed by some measure.
 - Cost reduction is a planned negative approach to reduce expenditure
- C) Match the following : [5]
- Cost Reduction technique - lack of employee training
 - Product pricing strategy - full costing
 - Low productivity - technique of decision making
 - Differential Costing - Budgetary control
 - Absorption Costing - price skimming
- D) Short Notes (Any three out of five) [15]
- Concept of Variability of Cost
 - New Product Pricing
 - Designing and Installing cost system in Computerised Accounting
 - Process of Cost Control
 - Causes of Lower Productivity

Q2) Best Ltd is planning for improving the profitability, for which the following two suggestions are under - [15]

- 10 % decrease in value of sales with a sizeable increase in sales volume from 4000 units to 4500 units.
- 10% increase in value of sales with a sizeable decrease in sales volume from 4000 units to 3500 units.

The following details are also made available from the current cost accounting records

Particulars	Rs.
Price per unit	100
Total Rigid cost	50000
Marginal cost per unit	50

State which of the two proposals should be recommended to the management so as to get sizeable amounts of profits

- Q3)** Eema Ltd manufacturers stainless steel shaving blades and the market price is fixed at Rs.40 per pack containing five blades. The cost particulars per pack are as follows - [15]

Particulars	Rs.
Basic Materials	15
Productive Wages	4
Direct Expense	2
Variable works overheads	3
Marginal Administration overheads	1
Selling Commission 10 % on Invoice Price	-
Fixed overheads p.a.	5000

The company was producing only 5000 packs. However they have additional capacity to produce another 500 packs without incurring any additional fixed overheads. One of the distributor has given them a proposal to take 500 packs in addition to their normal quota, but at a reduced selling price at Rs.30 per pack and shown his willingness to accept only 50 % of his normal commission for this conditional proposal.

The company seeks your suggestion about the viability of this proposal

- Q4)** What is Cost Reduction? Explain the methods and techniques of cost reduction. [15]

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE3521

[Total No. of Pages : 4

[6529]-41

M.Com. (Part - I)

INTERNATIONAL CO - OPERATIVE MOVEMENT

**209 : Co-Operation and Rural Development
(2019 Credit Pattern) (Semester - II) (Group - D)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) Question No. 1 and Q.6 are compulsory.
- 2) Solve any three questions from Q.2 to Q.5.
- 3) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Fill in the blanks by selecting suitable choice (any 6 out of 8). **[6]**

- a) The first dairy co-operative society was registered in 1913 at _____.
 - i) Anand in Gujarat
 - ii) Allahabad in U.P.
 - iii) Aurangabad in Maharastra
 - iv) Ahmedabad in Gujarat
- b) LAMPS stands for.
 - i) Large size multipurpose co-operative societies
 - ii) Large Agricultural multipurpose co-operative societies
 - iii) Large sized Adivasi Multipurpose co-operative societies
 - iv) Legal advisory multipurpose co-operative societies
- c) Which of the following is related to the principle of 'One man one vote'.
 - i) Democratic principle
 - ii) Support from government
 - iii) Economy in operation
 - iv) Socialist orientation
- d) _____ is the father of Japanese co-operative movement.
 - i) William Kings
 - ii) Schulze - Delitzsch
 - iii) Andrew Regan
 - iv) Toyohiko Kagawa
- e) The international co-operative alliance was founded in _____.
 - i) 1895
 - ii) 1859
 - iii) 1865
 - iv) 1885

PTO.

- f) Democratic control in co-operative means.
 - i) Control by member user ii) Government control
 - iii) Control by registrar iv) Board of director
- g) Expand CCW.
 - i) Consumer co-operative worldwide
 - ii) Consumer co-operative wild life
 - iii) Co-operative of consumer world wide
 - iv) World consumers co-operative
- h) Highest number of kibbutzim's and moshavims are found in.
 - i) Israel ii) Britain
 - iii) Germany iv) Denmark

Q2) Explain the concept and nature of co-operation. **[14]**

Q3) Highlight the role of co-operative in a capitalistic system. **[14]**

Q4) What are the types of Agricultural co-operatives in Israel? **[14]**

Q5) Explain the emerging trends in co-operative institutions after globalisation. **[14]**

Q6) Write short notes (any 2). **[2×6=12]**

- a) Features of co-operative movement in USA.
- b) Co-operation in mixed economy.
- c) International Co-operation Alliance (ICA).
- d) Role of Co-operative philosophy in co-operative movement

Total No. of Questions : 6]

PE3521

[6529]-41

M.Com. (Part - I)

INTERNATIONAL CO - OPERATIVE MOVEMENT

209 : Co-Operation and Rural Development
(2019 Credit Pattern) (Semester - II) (Group - D)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 60

- सूचना :-
- 1) प्रश्न क्रमांक 1 व प्रश्न क्रमांक 6 सोडविणे अनिवार्य आहेत.
 - 2) प्रश्न क्रमांक 2 ते प्रश्न क्रं. 5 पैकी कोणतेही 3 प्रश्न सोडवा.
 - 3) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा. (कोणतेही 6)

[6]

- अ) पहिली दुग्ध सहकारी संस्था 1913 मध्ये येथे स्थापन झाली.
- i) गुजरात मधील आनंद
 - ii) उत्तर प्रदेशातील अलाहाबाद
 - iii) महाराष्ट्र मध्ये औरंगाबाद
 - iv) गुजरात मधील अहमदाबाद
- ब) LAMPS याचा अर्थ
- i) मोठ्या आकाराच्या बहुउद्देशिय सहकारी संस्था
 - ii) मोठ्या कृषी बहुउद्देशिय सहकारी संस्था
 - iii) मोठ्या आकाराच्या आदिवासी बहुउद्देशिय सहकारी संस्था
 - iv) कायदेशीर सल्ला सेवासंस्था
- क) एक माणूस एक मत या तत्वाशी खालीलपैकी कोणते संबंधित आहे?
- i) लोकशाही तत्वे
 - ii) शासनाचा पाठींबा
 - iii) कामकाजात अर्थव्यवस्था
 - iv) समाजवादी अभिमुखता
- ड) जपानी सहकार चळवळीचे जनक.
- i) विल्यम किंग्ज
 - ii) शुल्झ-डेलिट्झ
 - iii) अँड्र्यू रीगन
 - iv) टोयाहिको कागावा
- इ) आंतरराष्ट्रीय सहकारी आघाडीची स्थापना मध्ये झाली.
- i) 1895
 - ii) 1859
 - iii) 1865
 - iv) 1885

- फ) सहकारी म्हणजे लोकशाही नियंत्रण.
- सदस्य वापर कर्त्या द्वारे नियंत्रण करणे
 - सरकारचे नियंत्रण
 - निबंधकाद्वारे नियंत्रण
 - संचालक मंडळ
- य) सी. सी. डब्लू विस्तृत करा.
- जगभरातील ग्राहक सहकारी
 - ग्राहक सहकारी वन्य जीवन
 - जगभरातील ग्राहकांची सहकारी संस्था
 - जागतिक ग्राहक सहकारी संस्था
- र) किबुटझिम आणि मोशाविम्सची संख्या या देशात सर्वाधिक आहे.
- इस्राईल
 - ब्रिटन
 - जर्मनी
 - डेन्मार्क

प्र.2) सहकाराची संकल्पना आणि स्वरूप स्पष्ट करा. [14]

प्र.3) भांडवलशाही व्यवस्थेत सहकारी संस्थांची भूमिका अधोरेखित करा. [14]

प्र.4) इस्रायलमधील कृषी सहकारी संस्थांचे प्रकार स्पष्ट करा. [14]

प्र.5) जागतिकीकरणानंतर सहकारी संस्थामधील उदयोन्मुख कल कसा बदलला ते स्पष्ट करा. [14]

प्र.6) टीपा लिहा. (कोणत्याही 2) [2×6=12]

- युएसए मधील सहकारी चळवळीचे वैशिष्ट्ये लिहा.
- मिश्र अर्थव्यवस्थेतील सहकार
- इंटरनॅशनल को-ऑपरेशन अलायंस (ICA)
- सहकारी चळवळीतील सहकारवादी तत्वज्ञानाची भूमिका

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-3522

[Total No. of Pages : 4

[6529]-42

M.Com. (Part - I)

CO-OPERATION AND RURAL DEVELOPMENT

210 : Co-operative Management and Education

(2019 Pattern) (Semester - II) (Group - D)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) Question No. 1 and Question No. 6 are compulsory.
- 2) Solve any Three Questions from Question No. 2 to Question No. 5.
- 3) Figures to the right side indicate full Marks.

Q1) Fill in the blanks by Selecting suitable choice (Any Six) : [6]

- i) _____ plays an equalizing role as a welfare factor in a capitalistic economy.
 - a) Socialism
 - b) Trade Unionism
 - c) Joint Stock Companies
 - d) Cooperation
- ii) _____ is a voluntary and democratic association of human beings, based on equality of control, opportunity, distribution and mutuality for the promotion of their common interests as producers or consumers.
 - a) Organization
 - b) Company
 - c) Co-operation
 - d) Non-profit organization
- iii) _____ is related to the principle of one man one vote.
 - a) Democratic Principles
 - b) Support from Government
 - c) Economy in operations
 - d) Socialist Orientation
- iv) _____ are formed to protect the interest of consumers.
 - a) Producer's cooperative societies
 - b) Consumer's cooperative societies
 - c) Consumer Forum
 - d) None of the above
- v) _____ is nothing but "self-help made effective by organisation."
 - a) Cooperation
 - b) Joint stock companies
 - c) Cartels
 - d) Trusts

P.T.O.

- vi) The cooperative society was first established in _____
- a) England b) India
c) Europe d) America
- vii) _____ has limited liability in the cooperative society.
- a) Managing Committee b) Registrar
c) Members d) Secretary
- viii) The Cooperative Societies in India follow _____ organizational structure.
- a) Federal Structure b) Centralized Structure
c) Unitary Structure d) Decentralized Structure

Q2) Explain the professionalization of cooperative management. [14]

Q3) Explain the federal structure of cooperative management in detail. **[14]**

Q4) State the role of institutions in cooperative training. [14]

Q5) Explain the progress and problems of dairy cooperatives in Maharashtra.[14]

Q6) Write Short Notes (Any two) [12]

- Regional Institute of Co-operative Management
- Audit and Taxation of Cooperative Organization
- National Council for Co-operative Training
- Agricultural and Non-agricultural Credit Cooperative Societies

[6529]-42

M.Com. (Part - I)

CO-OPERATION AND RURAL DEVELOPMENT

210 : Co-operative Management and Education

(2019 Pattern) (Semester - II) (Group - D)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 60

- सूचना : 1) प्रश्न क्रमांक 1 व प्रश्न क्रमांक 6 अनिवार्य आहेत.
2) प्रश्न क्रमांक 2 ते प्रश्न क्रमांक 5 मधील कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.
3) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) योग्य पर्यायाची निवड करून रिकाम्या जागा भरा. (कोणत्याही सहा) [6]

- i) भांडवलशाही अर्थव्यवस्थेत कल्याणकारी घटक म्हणून समान भूमिका बजावते.
अ) समाजवाद ब) ट्रेड युनियनवाद
क) संयुक्त स्टॉक कंपनी ड) सहकार
- ii) ही मानवांची स्वयंसेवी आणि लोकशाही संघटना आहे, जी उत्पादक किंवा ग्राहक म्हणून त्यांच्या समान हितसंबंधांच्या संवर्धनासाठी नियंत्रण, संधी, वितरण आणि परस्परतेच्या समानतेवर आधारित आहे.
अ) संस्था ब) कंपनी
ब) सहकार ड) ना-नफा संस्था
- iii) 'एक माणूस एक मत' या तत्वाशी संबंधित आहे.
अ) लोकशाही तत्त्वे ब) शासनाकडून पाठिंबा
क) कामकाजातील अर्थव्यवस्था ड) समाजवादी अभिमुखता
- iv) ग्राहकांच्या हिताचे रक्षण करण्यासाठी तयार केले जातात.
अ) उत्पादक सहकारी संस्था ब) ग्राहक सहकारी संस्था
क) ग्राहक मंच ड) वरीलपैकी काहीही नाही
- v) हे संस्थेद्वारे प्रभावी बनविलेले 'स्व-मदत याशिवाय दुसरे काहीही नाही'.
अ) सहकार ब) संयुक्त स्टॉक कंपनी
क) कार्टेल ड) ट्रस्ट

- vi) सहकारी संस्थेची स्थापना प्रथम मध्ये झाली.
अ) इंग्लंड ब) भारत
क) युरोप ड) अमेरिका
- vii) यांचे सहकारी संस्थेमध्ये मर्यादित दायित्व आहे.
अ) व्यवस्थापकीय समिती ब) रजिस्ट्रार
क) सदस्य ड) सचिव
- viii) भारतातील सहकारी संस्था संघटनात्मक रचनेचे अनुसरण करतात.
अ) फेडरल स्ट्रक्चर ब) केंद्रीकृत संरचना
क) एकात्मक रचना ड) विकेंद्रित संरचना

प्रश्न 2) सहकारी व्यवस्थापनाचे व्यावसायिकीकरण स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 3) सहकारी व्यवस्थापनाची संघराज्य रचना तपशीलवार सांगा. [14]

प्रश्न 4) सहकारी प्रशिक्षणामध्ये संस्थांची भूमिका स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 5) महाराष्ट्रातील दुग्ध सहकारी संस्थांची प्रगती आणि समस्या स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 6) टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) [12]

- अ) प्रादेशिक सहकारी व्यवस्थापन संस्था
ब) सहकारी संस्थेचे लेखापरीक्षण आणि कर आकारणी
क) राष्ट्रीय सहकारी प्रशिक्षण परिषद
ड) कृषी आणि बिगर कृषी पतपुरवठा सहकारी संस्था

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE3523

[Total No. of Pages : 4

[6529]-43

M.Com. (Part - I)

BUSINESS PRACTICES AND ENVIRONMENT

211 : Modern Business Practices

(2019 Credit Pattern) (Semester - II) (Group - E) (Special Paper - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) Question No. 1 and Q.6 are compulsory.
- 2) Answer any three questions from Q.2 to Q.5.
- 3) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Multiple Choice Questions. (Any 6)

[6]

- a) MACCIA stand for _____.
 - i) Maratha Chamber of Commerce, Industries and Association
 - ii) Maharashtra Chamber of Commerce, Industries and Agriculture
 - iii) Maharashtra Chamber of Commerce, Industries and Association
 - iv) Maharashtra Chamber of Common, Industries and Association
- b) _____ is concerned with Chambers of Commerce and Industry.
 - i) ICICI
 - ii) FICCI
 - iii) SBI
 - iv) IDBI
- c) A _____ is a form of organization which does not come under public enterprise.
 - i) Departmental undertaking
 - ii) Co - operative
 - iii) Statutory Corporation
 - iv) Government Company
- d) The public sector enterprises are owned, managed and controlled by the _____.
 - i) Government
 - ii) Individuals
 - iii) Foreigners
 - iv) Investors
- e) _____ are a Primary resource for agriculture.
 - i) Land, air and water
 - ii) Seed, Fertilizer and Pesticide
 - iii) Seed, air and water
 - iv) Land, Fertilizer and Water

P.T.O.

- Q2)** Explain in detail Role and Functions of ‘Federation of Indian Chamber of Commerce and Industries’. **[14]**
- Q3)** What is ‘Public Enterprises’? Explain in detail Objectives and Functions of ‘Public Enterprises’ in India. **[14]**
- Q4)** What is ‘Agriculture Business’? Explain various characteristics of ‘Agriculture Business’ in India. **[14]**
- Q5)** What is ‘Allied Agriculture Businesses’? Explain the impact of World Trade Organization (WTO) on development of Agri business in India. **[14]**
- Q6)** Write short notes on (Any two): **[12]**
- a) Maratha Chamber of Commerce
 - b) Public Utilities
 - c) Agricultural Taxation Policy
 - d) Dairy Business in India

Total No. of Questions : 6]

PE3523

[6529]-43

M.Com. (Part - I)

BUSINESS PRACTICES AND ENVIRONMENT

211 : Modern Business Practices

(2019 Credit Pattern) (Semester - II) (Group - E) (Special Paper - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 60

- सूचना :-
- 1) प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 अनिवार्य आहेत.
 - 2) प्रश्न क्रमांक 2 ते 5 मधील कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.
 - 3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात
 - 4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) बहुपर्यायी प्रश्न. (कोणत्याही सहा)

[6]

- अ) MACCIA म्हणजे
- i) मराठा चेंबर ऑफ कॉमर्स, इंडस्ट्रीज आणि असोसिएशन
 - ii) महाराष्ट्र चेंबर ऑफ कॉमर्स, इंडस्ट्रीज आणि अग्रिकल्चर
 - iii) महाराष्ट्र चेंबर ऑफ कॉमर्स, इंडस्ट्रीज आणि असोसिएशन
 - iv) महाराष्ट्र चेंबर ऑफ कॉमर्स, इंडस्ट्रीज आणि असोसिएशन
- ब) हे चेंबर्स ऑफ कॉमर्स अँड इंडस्ट्रीज संबंधित आहे.
- i) आयसीआयसीआय
 - ii) एफआयसीसीआय
 - iii) एसबीआय
 - iv) आयडीबीआय
- क) ही एक संस्था आहे जी सार्वजनिक उपक्रमांतर्गत येत नाही.
- i) विभागीय उपक्रम
 - ii) सहकारी
 - iii) वैधानिक महामंडळ
 - iv) सरकारी कंपनी
- ड) सार्वजनिक क्षेत्रातील उपक्रम च्या मालकीचे, व्यवस्थापित आणि नियंत्रित आहेत.
- i) सरकार
 - ii) व्यक्ती
 - iii) परदेशी
 - iv) गुंतवणूकदार
- इ) हे शेतीसाठी प्राथमिक स्रोत आहेत.
- i) जमीन, हवा आणि पाणी
 - ii) बियाणे, खते आणि कीटकनाशके
 - iii) बीज, हवा आणि पाणी
 - iv) जमीन, खते आणि पाणी

- फ) क्षेत्र हा भारतीय अर्थव्यवस्थेचा कणा आहे.
i) सेवा	ii) वित्तीय
iii) पर्यटन	iv) शेती
- य) जागतिक व्यापार संघटनेचे मुख्यालय येथे आहे.
i) ऑस्ट्रिया	ii) जिनिव्हा
iii) न्यूयॉर्क	iv) वॉशिंग्टन
- र) जागतिक व्यापार संघटनेचे इतके सदस्य आहेत.
i) 104	ii) 151
iii) 164	iv) 139

प्र.2) 'फेडरेशन ऑफ इंडियन चेंबर ऑफ कॉमर्स अँड इंडस्ट्रीजची' (FICCI) भूमिका आणि कार्ये सविस्तर स्पष्ट करा. [14]

प्र.3) 'सार्वजनिक उपक्रम' म्हणजे काय? भारतातील 'सार्वजनिक उपक्रमाची' उद्दिष्टे आणि कार्ये सविस्तर स्पष्ट करा. [14]

प्र.4) 'शेती व्यवसाय' म्हणजे काय? भारतातील शेती व्यवसायाची विविध वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. [14]

प्र.5) 'कृषी पूरक व्यवसाय' म्हणजे काय? भारतातील कृषी व्यवसायाच्या विकासावर जागतिक व्यापार संघटनेचा (WTO) प्रभाव स्पष्ट करा. [14]

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [12]

- अ) मराठा चेंबर ऑफ कॉमर्स
- ब) सार्वजनिक उपयोगिता
- क) कृषी विषयक कर धोरण
- ड) भारतातील दुग्ध व्यवसाय

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-3524

[Total No. of Pages : 4

[6529]-44

M.Com. (Part - I)

BUSINESS PRACTICES AND ENVIRONMENT

212 : Business Environment Analysis

(2019 Pattern) (Group - E) (Semester - II)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) Question No. 1 and Question No. 6 are Compulsory.
- 2) Solve any three questions from Question No. 2 to 5.
- 3) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Fill in the Blanks (Any 6).

[6]

- i) The _____ sector is the part of the economy that is run by individual.
 - a) Private
 - b) Public
 - c) National
 - d) International
- ii) MNCs stands for _____.
 - a) Multinational companies
 - b) Multinational co-operative societies
 - c) Multinational co-ordination services
 - d) Multipurpose companies
- iii) _____ is related with Money Market.
 - a) Treasury Bills
 - b) Commercial Money
 - c) Cheque
 - d) Shares
- iv) _____ market refers to the market for trading of short-term securities and funds.
 - a) Money
 - b) Capital
 - c) Primary
 - d) Consumer
- v) The _____ environment can be understood as the environment within which international business operates.
 - a) Global
 - b) Regional
 - c) Local
 - d) State

P.T.O.

- Q2)** What is ‘small industries’? Explain in detail role of small and cottage industries in industrial growth of India. **[14]**
- Q3)** What is ‘Indian money market’? Explain in detail role of Public bank and Private bank in financial environment of business. **[14]**
- Q4)** What is ‘Global Environment’? Explain in detail the impact of Demographic and Technological environment on world trade. **[14]**
- Q5)** What is ‘parallel economy’? Discuss in detail effects of parallel economy on growth of business. **[14]**
- Q6)** Write Short Notes (Any 2) : **[12]**
- a) Foreign Technology
 - b) Capital Market.
 - c) Techniques of Analysis
 - d) Regional Imbalance

PE-3524

[6529]-44

M.Com. (Part - I)

BUSINESS PRACTICES AND ENVIRONMENT

212 : Business Environment Analysis

(2019 Pattern) (Group - E) (Semester - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 60

- सूचना : 1) प्रश्न क्र. 1 आणि प्रश्न क्र. 6 अनिवार्य आहेत.
2) प्रश्न क्र. 2 ते 5 मधील कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.
3) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) रिकाम्या जागा भरा (कोणत्याही सहा)

[6]

- i) क्षेत्र हा अर्थव्यवस्थेचा एक भाग आहे जो वैयक्तिकरित्या चालवला जातो.
अ) खाजगी ब) सार्वजनिक
क) राष्ट्रीय ड) आंतरराष्ट्रीय
- ii) MNCs म्हणजे होय.
अ) बहुराष्ट्रीय कंपन्या ब) बहुराष्ट्रीय सहकारी संस्था
क) बहुराष्ट्रीय समन्वय सेवा ड) बहुउद्देशीय कंपन्या
- iii) हे नाणे बाजाराशी संबंधित आहे.
अ) ट्रेझरी बिले ब) व्यावसायिक पैसा
क) धनादेश ड) भाग
- iv) बाजार म्हणजे अल्प-मुदतीच्या सिक्युरिटीज आणि फंडांच्या व्यापारासाठी बाजाराचा संदर्भ देते.
अ) नाणे ब) भांडवल
क) प्राथमिक ड) ग्राहक
- v) पर्यावरण हे असे समजले जाऊ शकते ज्यामध्ये आंतरराष्ट्रीय व्यवसाय चालतो.
अ) जागतिक ब) प्रादेशिक
क) स्थानिक ड) राज्य

vi) पर्यावरण म्हणजे देशातील विज्ञान आणि तंत्रज्ञानाची स्थिती होय.

अ) तांत्रिक	ब) सांस्कृतिक
क) सामाजिक	ड) नैसर्गिक

vii) म्हणजे मूलभूत गरजा पूर्ण करण्यासाठी पुरेसा पैसा नसणे होय.

अ) दारिद्र्य	ब) समांतर अर्थव्यवस्था
क) बेरोजगारी	ड) प्रादेशिक असमतोल

viii) मुळे समांतर अर्थव्यवस्था उदयास येते.

अ) कर अनुपालन	ब) कर चुकवेगिरी
क) कर टाळणे	ड) कर अंदाज

प्रश्न 2) 'लघु उद्योग' म्हणजे काय? भारताच्या औद्योगिक वाढीमध्ये लघु आणि कुटीर उद्योगांची भूमिका सविस्तर स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 3) 'भारतीय नाणे बाजार' म्हणजे काय? व्यवसायाच्या वित्तिय पर्यावरणात सार्वजनिक बँक आणि खाजगी बँक यांची भूमिका सविस्तर स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 4) 'जागतिक पर्यावरण' म्हणजे काय? लोसंख्याशास्त्रीय आणि तंत्रज्ञान पर्यावरणाचा जागतिक व्यापारावर होणारा परिणाम सविस्तरपणे स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 5) 'समांतर अर्थव्यवस्था' म्हणजे काय? व्यवसायाच्या वाढीवर समांतर अर्थव्यवस्थेच्या परिणामांची सविस्तर चर्चा करा. [14]

प्रश्न 6) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [12]

अ) परदेश तंत्रज्ञान
ब) भांडवली बाजार
क) विश्लेषणाचे तंत्र
ड) प्रादेशिक असमतोल

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE3525

[Total No. of Pages : 4

[6529]-45

M.Com. (Part - I)

**213 : BUSINESS ETHICS & PROFESSIONAL VALUES
(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - II) (Group - F)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) Question No. 1 and Q.6 are compulsory.
- 2) Answer any three questions from Q.2 to Q.5.
- 3) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Fill in the blanks by selecting suitable choice (any six). **[6]**

- a) _____ is a set of rules to guide the actions of an individual human being.
 - i) Morality
 - ii) Ethical Behavior
 - iii) Ethic
 - iv) Values
- b) _____ is the broad approach to teleological ethics.
 - i) the right things depend on motivates
 - ii) the right things depends on consequences
 - iii) you should always think before acting
 - iv) actions speak louder than words
- c) _____ is a whistle blower.
 - i) A subversive person spying on a company
 - ii) Usually a disgruntled ex - employee
 - iii) An investigative journalist
 - iv) A person who signals illegal or unethical practice to a prescribed body
- d) _____ is the component of corporate social responsibility.
 - i) Creditors
 - ii) Suppliers
 - iii) Professional institutions
 - iv) All of the above

P.T.O.

- e) _____ is concerned with how marketers go about the management process of identifying, anticipating and satisfying customer requirements perfectly.
- i) Marketing ethics ii) Social services
 - iii) Cause marketing iv) Green marketing
- f) Strategy to understand problem and to formulate hypothesis is called _____.
- i) Planning ii) Preparation
 - iii) Follow - up iv) Compensating employees
- g) The concentration of _____ gas is highest on our environment.
- i) Oxygen
 - ii) Hydrogen
 - iii) Nitrogen
 - iv) Carbon dioxide
- h) The depletion in the Ozone layer is caused by _____.
- i) Nitrous oxide
 - ii) Carbon dioxide
 - iii) Chlorofluorocarbons
 - iv) Methane

Q2) What is 'Professional Value'? Explain in details the significance and scope of professional value. **[14]**

Q3) What is 'Whistle Blowing'? Explain code, types, arguments and justification of Whistle Blowing. **[14]**

Q4) Explain the ethical and unethical practices in Marketing. **[14]**

Q5) Explain in detail causes, effects and solution of Depletion of Natural Resources. **[14]**

Q6) Write short notes on (Any two): **[12]**

- a) Importance of Business Ethics
- b) Corporate Social Responsibility
- c) Ethical Practices in Finance
- d) Pollution

Total No. of Questions : 6]

PE3525

[6529]-45

M.Com. (Part - I)

213 : BUSINESS ETHICS & PROFESSIONAL VALUES
(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - II) (Group - F)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 60

- सूचना :-
- 1) प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 अनिवार्य आहेत.
 - 2) प्रश्न क्रमांक 2 ते प्रश्न क्रमांक 5 मधील कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.
 - 3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) योग्य पर्यायाची निवड करून रिकाम्या जागा भरा. (कोणत्याही सहा)

[6]

- अ) म्हणजे नियमांचा संच आहे की ज्याच्या द्वारे मानवाच्या प्रत्येक कृतीला मार्गदर्शन केले जाते.
- i) नैतिकता
 - ii) नैतिक वर्तन
 - iii) नीतिमूल्ये
 - iv) मूल्ये
- ब) तांत्रिक नीतिमूल्यांचा पुढीलपैकी दृष्टिकोनानुसार नीतिमूल्ये ही वर आधारलेली आहेत.
- i) चांगल्या गोष्टी या प्रेरणेवरती अवलंबून असतात
 - ii) चांगल्या गोष्टी या परिणामांवर आधारलेल्या असतात
 - iii) कोणतीही कृती करण्यापूर्वी व्यक्तीने विचार करायला हवा
 - iv) कोणत्याही शब्दांपेक्षा कृती ही जास्त संवाद साधते
- क) व्हिसल ब्लोअर म्हणजे होय.
- i) कंपनी वरती गुप्तपणे लक्ष ठेवणारा गुप्तहेर
 - ii) असमाधानी माजी कर्मचारी
 - iii) संशोधक पत्रकार
 - iv) एखादी अशी व्यक्ती की जी संघटनेतील बेकायदेशीर आणि अनैतिक गोष्टीविरुद्ध आवाज उठवते/विरोध दर्शवते
- ड) व्यावसायिक सामाजिक जबाबदारीचे संबंधित घटक आहे.
- i) ऋणको
 - ii) पुरवठादार
 - iii) व्यवसायिक संस्था
 - iv) वरीलपैकी सर्व

- इ) विषयक नीतिमूल्ये ही विपणकाद्वारे विविध व्यवस्थापकीय प्रक्रिया जसे की, परिचय, अंदाजन करणे आणि ग्राहकांची पूर्तता पूर्णपणे करणे यांच्याशी संबंधित असतात.
- i) विपणन नीतिमूल्ये ii) सामाजिक सेवा
- iii) कारणजन्य विपणन iv) हरित विपणन
- फ) समस्या ओळखणे आणि समस्येचे सूत्रीकरण करून परिकल्पनेची मांडणी करण्याची व्यूहरचना म्हणजे होय.
- i) नियोजन ii) पूर्वतयारी करणे
- iii) पाठपुरावा करणे iv) कर्मचारी नुकसान भरपाई
- य) पर्यावरणामध्ये सर्वाधिक आढळणारा वायू आहे.
- i) ऑक्सिजन ii) हायड्रोजन
- iii) नायट्रोजन iv) कार्बन डाय-ऑक्साईड
- र) ओझोनच्या थराचे होणारे विघटन हे घटकांमुळे घडून येत आहे.
- i) नायट्रस ऑक्साईड ii) कार्बन डाय-ऑक्साईड
- iii) क्लोरोफ्लुरोकार्बन iv) मिथेन

प्र.2) 'व्यावसायिक मूल्ये' म्हणजे काय? व्यावसायिक मूल्याचे महत्त्व आणि व्याप्ती सविस्तर स्पष्ट करा. [14]

प्र.3) 'व्हिसल ब्लोइंग' म्हणजे काय? व्हिसल ब्लोइंगची संहिता, प्रकार, युक्तिवाद आणि औचित्य स्पष्ट करा. [14]

प्र.4) विपणनामधील नैतिक आणि अनैतिक कार्यपद्धती स्पष्ट करा. [14]

प्र.5) नैसर्गिक संसाधनांच्या न्हासाची कारणे, परिणाम आणि उपाय सविस्तर स्पष्ट करा. [14]

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [12]

- अ) व्यावसायिक नीतिमूल्याचे महत्त्व
- ब) व्यावसायिक सामाजिक जबाबदारी
- क) वित्त क्षेत्रातील नैतिक पद्धती
- ड) प्रदूषण

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-3526

[Total No. of Pages : 4

[6529]-46

M.Com. (Part - I)

BUSINESS ADMINISTRATION

214 : Elements of Knowledge Management

(2019 Credit Pattern) (Semester - II) (Group - F)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) Question No. 1 and Question No. 6 are Compulsory.
- 2) Solve any three questions from Question No. 2 to Question No. 5.
- 3) Figures to the right side indicate full marks.

Q1) Fill in the blanks by selecting suitable choice (Any six) :

[6]

- i) Knowledge is a _____ process.
 - a) Deterministic
 - b) Non-deterministic
 - c) Both (a) and (b)
 - d) None of the above
- ii) _____ is the first step of Knowledge Management.
 - a) Gathering
 - b) Classifying
 - c) Analysing
 - d) Sharing
- iii) A type of Organisational Change includes _____.
 - a) Structural Change
 - b) Strategic Change
 - c) Cultural Change
 - d) All of the above
- iv) Expertise and experience of organisational members that has not been finally documented known as _____.
 - a) knowledge sharing
 - b) tacit knowledge
 - c) organisation learning
 - d) organisational memory
- v) TQM and ISO both focuses on _____.
 - a) Customer
 - b) Employee
 - c) Supplier
 - d) All of the above

P.T.O.

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 60

- सूचना : 1) प्रश्न क्र. 1 आणि प्रश्न क्र. 6 सोडविणे अनिवार्य आहेत.
2) प्रश्न क्र. 2 ते प्रश्न क्र. 5 प्रश्नापैकी 3 (तीन) प्रश्न सोडवा आवश्यक आहे.
3) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1)** योग्य पर्यायाची निवड करून रिकाम्या जागा भरा (कोणत्याही सहा) : [6]
- i) ज्ञान ही प्रक्रिया आहे.
अ) निर्धारनात्मक प्रक्रिया ब) अनिर्धारनात्मक प्रक्रिया
क) 'अ' आणि 'ब' दोन्हीही ड) वरीलपैकी काहीही नाही
- ii) ज्ञान व्यवस्थापनातील ही पहिली पायरी आहे.
अ) एकत्रीकरण ब) वर्गीकरण
क) विश्लेषण करणे ड) देवाण-घेवाण
- iii) संघटनात्मक बदलांच्या प्रकारात प्रकारांचा समावेश होतो.
अ) सनरचनात्मक बदल ब) व्यूहरचनात्मक बदल
क) सांस्कृतिक बदल ड) वरीलपैकी सर्व
- iv) संघटनेच्या तज्ञ व्यक्ती आणि त्यांचे अनुभव हे साधारणपणे प्रकारच्या ज्ञानामध्ये समाविष्ट होतात.
अ) ज्ञान देवाण-घेवाण ब) ध्वनित ज्ञान
क) संघटनात्मक अध्ययन ड) संघटनात्मक स्मरण
- v) समग्र गुणवत्ता व्यवस्थापन आणि आयएसओ हे दोघेही वरती लक्ष केंद्रित करतात.
अ) ग्राहक ब) कर्मचारी
क) पुरवठादार ड) वरीलपैकी सर्व

- प्रश्न 2)** 'ज्ञान व्यवस्थापन' म्हणजे काय? ज्ञान व्यवस्थापनाचे स्वरूप आणि आजच्या व्यवसाय जगात ज्ञानाच्या व्यवस्थापनाची प्रासंगिकता स्पष्ट करा. [14]
- प्रश्न 3)** ज्ञान समाधिकरणाचे प्रकार आणि ज्ञान समाधिकरणाची साधने सविस्तर स्पष्ट करा. [14]
- प्रश्न 4)** वित्तीय उद्योगातील ज्ञान व्यवस्थापन आणि वित्तीय सेवांमध्ये प्रभावी ज्ञान व्यवस्थापन सविस्तर स्पष्ट करा. [14]
- प्रश्न 5)** 'ज्ञान धोरण' या संकल्पनेची व्याख्या द्या. बौद्धिक मालमत्ता व्यवस्थापनाच्या पायऱ्या सविस्तर स्पष्ट करा. [14]
- प्रश्न 6)** टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) : [12]
- अ) ज्ञान व्यवस्थापन प्रक्रिया
- ब) ज्ञान व्यवस्थापनात नेतृत्वाची भूमिका
- क) ई-कॉमर्स आणि ज्ञान व्यवस्थापन
- ड) ज्ञान धोरण निर्मिती

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-5635

[Total No. of Pages : 4

[6529]-47

M.Com. (Part - I)

215 : BANKING LAW AND PRACTICES

(2019 Credit Pattern) (Semester - II) (Group - G)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) *Question No. 01 and Question No. 06 are Compulsory.*
- 2) *Solve any Three Questions from Question No. 02 to Question No. 05*
- 3) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Fill in the Blanks by selecting suitable choice (Any 6). **[6]**

- a) _____ scheme is for redressal of customer grievances regarding the services being provided by the banks.
 - i) Core Banking
 - ii) Ombudsman scheme - 2006
 - iii) Banking Tribunal
 - iv) Banking Regulation Act - 1949
- b) The prevention of Money Laundering Act 2002, come into force on _____.
 - i) 1 April 2002
 - ii) 1 March 2003
 - iii) 1 July 2005
 - iv) 23 April 2004
- c) As per prevention of Money Laundering Act, 2002 Appellate. Tribunal means _____.
 - i) Bench
 - ii) Judge
 - iii) Banking company
 - iv) RBI
- d) Non-Performing Assets (NPA) of Indian commercial Banks are _____.
 - i) Buildings and Lands
 - ii) Government securities
 - iii) Loans not repaid with in stipulated time
 - iv) Cash Holdings
- e) _____ the following forms of the Redressal forums set up by grievance redressal.
 - i) District forum
 - ii) State commission
 - iii) National commission
 - iv) All of the above

P.T.O.

- f) _____ appoints the Banking ombudsman under the Banking ombudsman scheme, 2006.
- i) Individual banks
 - ii) Reserve Bank of India
 - iii) Ministry of Finance
 - iv) Competition commission of India
- g) A _____ refers to the process where two or more banks combine to form a large entite.
- i) Merger
 - ii) Acquisition
 - iii) Consolidation
 - iv) Partnership
- h) The term NPA in the banking sector refers to the assets of _____.
- i) Good
 - ii) Bad
 - iii) Performing
 - iv) Non-performing

Q2) Explain the provision of the prevention of money laundering act, 2002 pertaining to obligations of the Banking companies, financial institutions and intermediaries. **[14]**

Q3) Explain various provisions under section 1 and 2 of the foreign exchange management Act 1999. **[14]**

Q4) Explain various risk faced by banks while managing their assets and liabilities. **[14]**

Q5) Explain the Role and uses of Technology up - gradation and impact of Technology on Banks. **[14]**

Q6) Write a short note (Any 2) **[12]**

- a) Adjudication and consfication.
- b) Directorate of enforcement
- c) Reasons for rising NPAs
- d) Role of Banking ombudsman

PE-5635

[6529]-47

M.Com. (Part - I)

215 : BANKING LAW AND PRACTICES

(2019 Credit Pattern) (Semester - II) (Group - G)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 60

- सूचना : 1) प्रश्न क्र. 1 आणि प्रश्न क्र. 6 सक्तीचे आहेत.
2) प्रश्न क्र. 2 ते प्रश्न क्र. 5 मधिल कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.
3) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा. (कोणत्याही सहा) [6]
- अ) बँका तर्फे पुरविण्यात येत असलेल्या सेवांशी संबंधित ग्राहकांच्या तक्रारीचे निवारण करण्यासाठी योजना आहे.
- i) कोअर बँकींग ii) बँकींग लोकायुक्त योजना – 2006
iii) बँकींग न्यायाधीकरण iv) बँकींग ॲक्ट – 1949
- ब) अवैध संपत्ती शुद्धीकरण प्रतिबंधक अधिनियम 2002 या तारखेपासून अंमलात आला.
- i) 1 एप्रिल 2002 ii) 1 मार्च 2003
iii) 1 जुलै 2005 iv) 23 एप्रिल 2004
- क) अवैध संपत्ती शुद्धीकरण प्रतिबंधक अधिनियम, 2002 नुसार अपीलिय न्यायाधिकरण म्हणजे होय.
- i) खंडपीठ ii) न्यायाधीश
iii) बँकिंग कंपनी iv) आर.बी.आय
- ड) भारतीय व्यवसायिक बँकांची अनुत्पादक मालमत्ता आहे.
- i) इमारती आणि जागा ii) सरकारी रोखे
iii) निर्धारित वेळेत परतफेड न केलेले कर्ज iv) रोख धारकता
- इ) तक्रार निवारणासाठी खालीलपैकी मंच स्थापन केले जाते.
- i) जिल्हा मंच ii) राज्य आयोग
iii) राष्ट्रीय आयोग iv) वरीलपैकी सर्व

- फ) हे लोकपाल योजना, 2006 अंतर्गत बँकिंग लोकपालाची नियुक्ती करते.
- i) वैयक्तिक बँक ii) भारतीय रिझर्व्ह बँक
- iii) वित्त मंत्रालय iv) भारतीय स्पर्धा आयोग
- य) म्हणजे दोन किंवा अधिक बँका एकत्र होऊन मोठी संस्था निर्माण करण्याची प्रक्रिया.
- i) विलीनीकरण ii) संपादन
- iii) एकत्रीकरण iv) भागीदारी
- र) बँकिंग क्षेत्रातील एनपीए (NPA) हा शब्द मालमत्तेशी संबंधित आहे.
- i) चांगल्या ii) वाईट
- iii) उत्पादक iv) अनुत्पादक

प्रश्न 2) अवैध संपत्ती शुद्धीकरण प्रतिबंध अधिनियम, 2002 मधील बँकिंग कंपनी, वित्तीयसंस्था आणि मध्यस्त संदर्भातील तरतूदी स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 3) परकीय विनिमय व्यवस्थापन कायदा, 1999 मधील कलम 1 आणि 2 अंतर्गत असणाऱ्या विविध तरतूदी स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 4) मालमत्ता आणि दायित्वांचे व्यवस्थापन करताना बँकेला सामोरे जावे लागणाऱ्या विविध जोखिमांचे स्पष्टीकरण करा. [14]

प्रश्न 5) माहिती तंत्रज्ञानाची बँक व्यवसायातील भूमिका आणि उपयोग स्पष्ट करा आणि अद्यावत माहिती तंत्रज्ञानाचे बँक व्यवसायावर होणारे परिणाम स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 6) टीपा लिहा. (कोणतेही दोन) [12]

- अ) अभिनिर्णय आणि जप्ती
- ब) अंमलबजावणी संचालनालय
- क) वाढत्या एन.पी.ए ची कारणे
- ड) बँकिंग लोकपालाची भूमिका

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-5016

[Total No. of Pages : 4

[6529]-48

M.Com. (Part - I)

BANKING AND FINANCE

216 : Monetary Policy

(2019 Pattern) (Semester - II) (Group - G)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) Question No. 1 and Question No. 6 are Compulsory.
- 2) Solve any three questions from Question No. 2 to Question No. 5.
- 3) Figures to the right side indicate full marks.

Q1) Fill in the blanks by selecting suitable choice (Any six) : [6]

- i) The Primary Objective of Monetary Policy is to maintain _____ Stability.
 - a) Currency
 - b) Price
 - c) Employment
 - d) Production
- ii) Employment generation is an important objective of _____ policy.
 - a) Fiscal
 - b) Budgetary
 - c) Monetary
 - d) Trade
- iii) Maintaining stability in the exchange rate is the goal of _____ policy.
 - a) Foreign
 - b) Monetary
 - c) Industrial
 - d) Agriculture
- iv) The conflict between inflation and growth is known as _____.
 - a) Development - growth principal
 - b) Inflation - growth principal
 - c) Growth-pause principal
 - d) Growth Vs inflation

P.T.O.

- v) To take decisions regarding monetary policy, the RBI has established the _____ committee.
a) Economic	b) Regulatory
c) Monetary policy	d) Investment
- vi) Cash Reserve Ratio (CRR) is regulated by _____.
a) Central Government	b) RBI
c) SEBI	d) NABARD

Q2) State the objectives of monetary Policy in India and discuss in detail the conflicting objectives of growth versus inflation. **[14]**

Q3) What is Monetary Policy Committee (MPC)? Explain the structure and importance of Monetary Policy. **[14]**

Q4) Explain the various instruments of Monetary Policy used by the Reserve Bank of India? **[14]**

Q5) What is financial inclusion? Explain the importance and role of financial inclusion. **[14]**

Q6) Write Short Notes (Any two) : **[12]**

- a) Importance of Price Stability and employment.
- b) Differentiate between Fiscal policy and Monetary policy.
- c) Financial literacy.
- d) Credit Rationing.

PE-5016

M.Com. (Part - I)

BANKING AND FINANCE

216 : Monetary Policy

(2019 Pattern) (Semester - II) (Group - G)

(मराठी रूपांतर)

[एकूण गुण : 60

सूचना : 1) प्रश्न क्र. 1 आणि प्रश्न क्र. 6 अनिवार्य आहे.
2) प्रश्न क्र. 2 ते प्रश्न क्र. 5 कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.
3) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा (कोणतेही सहा) : [6]

- i) चलनविषयक धोरणाचे प्राथमिक उद्दिष्ट स्थिरता राखणे आहे.
 - अ) चलन
 - ब) किंमत
 - क) रोजगार
 - ड) उत्पादन
- ii) रोजगार निर्मिती हे धोरणाचे एक महत्वाचे उद्दिष्ट आहे.
 - अ) आर्थिक
 - ब) अर्थसंकल्पीय
 - क) चलनविषयक
 - ड) व्यापार
- iii) विनिमय दरात स्थिरता राखणे हे धोरणाचे ध्येय आहे.
 - अ) परकीय
 - ब) चलन विषयक
 - क) औद्योगिक
 - ड) कृषी
- iv) चलनवाद आणि वाढ यांच्यातील संघर्षाला म्हणतात.
 - अ) विकास-वाद तत्व
 - ब) चलनवाद - वाढ तत्व
 - क) वाढ-विराम तत्व
 - ड) वाढ विरुद्ध महागाई

- प्रश्न 2)** भारतातील चलनविषयक धोरणाची उद्दीष्टे सांगून वाढ विरुद्ध चलनवाढ यासारख्या परस्परविरोधी उद्दीष्टांची सविस्तर चर्चा करा. [14]
- प्रश्न 3)** चलनविषयक धोरण समिती (एमपीसी) म्हणजे काय? चालनविषयक धोरणाची रचना व महत्व स्पष्ट करा. [14]
- प्रश्न 4)** भारतीय रिझर्व्ह बँकेने वापरलेल्या चलन विषयक धोरणाची विविध साधने स्पष्ट करा. [14]
- प्रश्न 5)** आर्थिक समावेशन म्हणजे काय? आर्थिक समावेशनाचे महत्व आणि भूमिका स्पष्ट करा. [14]
- प्रश्न 6)** टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) : [12]
- अ) किंमत स्थिरता आणि रोजगाराचे महत्व
- ब) राजकोषीय धोरण आणि चलनविषयक धोरण यातील फरक
- क) आर्थिक साक्षरता
- ड) पत प्रमाणम (रेशनिंग)

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE3527

[Total No. of Pages : 4

[6529]-49

M.Com. (Part - I)

217 : CUSTOMER RELATIONSHIP MANAGEMENT & RETAILING

Advanced Marketing (Special Paper - III)

(2019 Pattern) (Semester - II) (CBCS) (Group - H)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) Question No. 1 and Q.6 are compulsory.
- 2) Answer any three questions from Q.2 to Q.5.
- 3) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Fill in the blanks by selecting suitable choice (any six).

[6]

- a) The main drawback of CRM is _____.
 - i) Implementing CRM before creating a customer strategy
 - ii) Rolling out CRM before changing the organisation to match
 - iii) Stalking, not wooing, customers
 - iv) All of the above
- b) The marketing messages committed to customer's wishes are a part of _____.
 - i) Permission marketing
 - ii) Activity marketing
 - iii) Supplier marketing
 - iv) None of the above
- c) _____ the role of IT in e-CRM.
 - i) Mass Customization
 - ii) The Business Goals and Measurement
 - iii) The Integration Factors
 - iv) e-CRM Risk
- d) Data Warehouses includes _____.
 - i) Data-Warehousing Layers
 - ii) Data Mining
 - iii) Both (i) and (ii)
 - iv) None of the above
- e) The different strategic approach from an organisation in Profitability as _____.
 - i) Star Customer
 - ii) Free Riders
 - iii) Both (i) and (ii)
 - iv) None of the above

P.T.O.

- f) Customer Pyramids Divides _____.
 - i) Platinum Segment
 - ii) Discount rate
 - iii) Costs
 - iv) Time Period
- g) Importance of Employees in Customer Satisfaction _____.
 - i) Fatigue
 - ii) Overwork
 - iii) Ensuring Customer Satisfaction
 - iv) Interpersonal Issues
- h) Steps of a Customer Centric Organisation include _____.
 - i) Communal coordination
 - ii) Serial coordination
 - iii) Symbiotic coordination
 - iv) All of the above

Q2) What is ‘Customer Recall Management’? Explain the Customer Recall Strategies. **[14]**

Q3) What is ‘e-CRM’? Explain the features of e-CRM and state importance CRM softwares. **[14]**

Q4) What is ‘Customer Experience Management’? Discuss the framework of Customer Experience Management and Customer Profitability. **[14]**

Q5) What do you mean by ‘CRM Implementation’? Explain the Challenges faced in CRM Implementation and Basic Principle of CRM. **[14]**

Q6) Write short notes on (Any two): **[12]**

- a) CRM Cycle
- b) e-CRM in Business
- c) Customer Lifetime Value
- d) Customer Expectation

Total No. of Questions : 6]

PE3527

[6529]-49

M.Com. (Part - I)

217 : CUSTOMER RELATIONSHIP MANAGEMENT & RETAILING

Advanced Marketing (Special Paper - III)

(2019 Pattern) (Semester - II) (CBCS) (Group - H)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 60

- सूचना :-
- 1) प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 अनिवार्य आहेत.
 - 2) प्रश्न क्रमांक 2 ते प्रश्न क्रमांक 5 मधील कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.
 - 3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) योग्य पर्यायाची निवड करून रिकाम्या जागा भरा. (कोणत्याही सहा)

[6]

- अ) सीआरएम चा मुख्य कमरता आहे.
- i) ग्राहक धोरण तयार करण्यापूर्वी सीआरएम ची अंमलबजावणी करणे
 - ii) जुळणीसाठी संघटना बदलण्यापूर्वी सीआरएम रोल आउट करणे
 - iii) पाठलाग करणे, ग्राहकांना आकर्षित न करणे
 - iv) वरील सर्व
- ब) ग्राहकाच्या इच्छेसाठी वचनबद्ध विपणन संदेश चा एक भाग आहेत.
- i) परवानगी विपणन
 - ii) क्रियाकलाप विपणन
 - iii) पुरवठादार विपणन
 - iv) वरीलपैकी काहीही नाही
- क) ही ई-सीआरएम मध्ये आयटीची भूमिका आहे.
- i) मास कस्टमायझेशन
 - ii) व्यवसायाची उद्दिष्टे आणि मोजमाप
 - iii) एकत्रीकरण घटक
 - iv) ई-सीआरएम जोखीम
- ड) डेटा वेअरहाऊसमध्ये समाविष्ट आहे.
- i) डेटा-वेअरहाऊसिंग लेअर्स
 - ii) डेटा मायनिंग
 - iii) दोन्ही (i) आणि (ii)
 - iv) वरीलपैकी काहीही नाही
- इ) नफ्यामध्ये संस्थेकडून भिन्न धोरणात्मक दृष्टीकोन.
- i) स्टार ग्राहक
 - ii) फ्री रायडर्स
 - iii) दोन्ही (i) आणि (ii)
 - iv) वरील पैकी काहीही नाही

- फ) ग्राहक पिरेमिड्स विभाजित करतात.
i) प्लॅटिनम विभाग	ii) सवलत दर
iii) खर्च	iv) कालावधी
- य) ग्राहकांच्या समाधानामध्ये कर्मचाऱ्यांचे महत्त्व असते.
i) थकवा	ii) जास्त काम
iii) ग्राहकांचे समाधान सुनिश्चित करणे	iv) परस्पर संबंधित मुद्दे
- र) ग्राहक केंद्रित संस्थेच्या चरणांमध्ये समाविष्ट आहे.
i) सांप्रदायिक समन्वय	ii) मालिका समन्वय
iii) प्रतीकात्मक समन्वय	iv) वरील सर्व

प्र.2) 'ग्राहकांना परत बोलावण्याचे व्यवस्थापन' म्हणजे काय? ग्राहकांना परत बोलावण्याच्या व्यूहरचना स्पष्ट करा. [14]

प्र.3) 'ई-सीआरएम' म्हणजे काय? ई-सीआरएम वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा आणि सीआरएम ची महत्वाची सॉफ्टवेअर सांगा. [14]

प्र.4) 'ग्राहक अनुभव व्यवस्थापन' म्हणजे काय? ग्राहक अनुभव व्यवस्थापन आराखडा आणि ग्राहक नफा क्षमता स्पष्ट करा. [14]

प्र.5) 'सीआरएम अंमलबजावणी' म्हणजे काय? सीआरएम अंमलबजावणीतील आव्हाने आणि सीआरएमची मूलभूत तत्वे स्पष्ट करा. [14]

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [12]

- अ) सीआरएम सायकल
- ब) व्यवसायातील ई-सीआरएम
- क) ग्राहक आजीवन मूल्य
- ड) ग्राहक अपेक्षा

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-3528

[Total No. of Pages : 4

[6529]-50

M.Com. - I

218 : SERVICE MARKETING

(2019 Credit Pattern) (CBCS) (Semester - II) (Group - H)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) Question No. 1 and Question No. 6 are compulsory.
- 2) Solve any Three Questions from the Remaining Question No. 2 to Question No. 5.
- 3) Figures to the right indicate full Marks.

Q1) Fill in the blank with the most appropriate alternative (Any Six) [6]

- i) _____ is a characteristic of services
 - a) Tangibility
 - b) Homogeneity
 - c) Intangibility
 - d) non-perishability
- ii) Service development strategy include _____
 - a) performance management
 - b) quality
 - c) bench marketing
 - d) all of the above
- iii) _____ strategy involves setting a low price to gain market share.
 - a) Premium pricing
 - b) Penetration pricing
 - c) Skimming pricing
 - d) Economy pricing
- iv) The service Quality paradigm includes _____ among the determinant's terminals of service quality.
 - a) Response
 - b) Assurance and tactility
 - c) Credibility and sympathy
 - d) All of the above
- v) _____ State the full form of TQM.
 - a) Total Quality Maintenance
 - b) Total Quality Management
 - c) Total Quality Manager
 - d) Total quality mitigation

P.T.O.

- vi) Understanding of work performance expectation gives us inside into the _____ high
- a) Customer motivation b) Customer service
c) Customer satisfaction d) Customer Loyalty
- vii) _____ is dimension focuses on an organization's ability to consistently execute specific services to meet customer needs.
- a) Reliability b) Tangibility
c) Empathy d) Responsiveness
- viii) _____ the future does not make it possible to produce a service at once and at the same time
- a) Tangibility b) Intangibility
c) Homogeneity d) Perishability

Q2) What are service? Explain the types of services. [14]

Q3) Explain the various service pricing strategies. [14]

Q4) What are Service Consumers? Explain Consumer Satisfaction and Customer Loyalty. [14]

Q5) What is customer loyalty and retention? Explain the way to improve customer loyalty & retention. [14]

Q6) Write Short Note (Any Two) [12]

- a) Industrial service
b) The Service Delivery Process
c) Servicecapes
d) Managing Service Consumers

- vi) कार्य सादरीकरण अपेक्षा यांच्या आकारणातून आपल्याला ची माहिती मिळते
अ) ग्राहक प्रेरणा ब) ग्राहक सेवा
क) ग्राहक समाधान ड) ग्राहकनिष्ठा
- vii) हे परिमाण ग्राहकांच्या गरजा पूर्ण करण्यासाठी विशिष्ट सेवा सातत्याने कार्यान्वित करण्याच्या संस्थेच्या क्षमतेवर केंद्रित आहे.
अ) विश्वसनीयता ब) अंदाजपत्रकता
क) सहानुभूती ड) प्रतिसादकता
- viii) एखाद्या सेवेचे एकदम आणि एकाच वेळेस उत्पादन घेणे हे या गुणधर्मांमुळे शक्य होत नाही.
अ) मूर्तता ब) अमूर्तता
क) एकजिनसीपणा ड) नाशवंतात

प्रश्न 2) सेवा म्हणजे काय? सेवांचे प्रकार स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 3) विविध सेवा किंमत धोरणे (व्युहरचना) स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 4) सेवा ग्राहक काय आहेत? ग्राहकांचे समाधान आणि ग्राहक निष्ठा स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 5) ग्राहकांचे निष्ठा आणि धारणा म्हणजे काय? ग्राहक निष्ठा आणि धारणा सुधारण्याचे मार्ग स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 6) थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) [12]

- अ) औद्योगिक सेवा
ब) सेवा वितरण प्रक्रिया
क) सेवा केप
ड) सेवा ग्राहकांचे व्यवस्थापन

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-3529

[Total No. of Pages : 4

[6529]-51

M.Com. - II

301 : BUSINESS FINANCE

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) Question No. 1 and Question No. 6 are compulsory.
- 2) Solve any Three Questions from Question No. 2 to Question No. 5.
- 3) Figures to the right side indicate full Marks.

Q1) Fill in the Blanks by Selecting suitable choice (Any Six) : [6]

- i) Business finance refers to the funds required for carrying out _____ activities.
 - a) Social
 - b) Charitable
 - c) Business
 - d) Agricultural
- ii) The concept of Time Value of Money is based on the principle that a rupee today is worth _____ than a rupee tomorrow.
 - a) Less
 - b) Equal
 - c) More
 - d) Double
- iii) Overcapitalization occurs when a company's capital exceeds its actual _____ power.
 - a) Legal
 - b) Productive
 - c) Borrowing
 - d) Trading
- iv) One of the major sources of long-term finance is _____ capital.
 - a) Fixed
 - b) Loan
 - c) Equity
 - d) Inventory
- v) As per Companies Act (Amendment) 2013, a company can issue preference shares for a maximum period of _____ years.
 - a) 10
 - b) 20
 - c) 30
 - d) 15

P.T.O.

- vi) Deposits accepted by a company directly from public are known as _____ deposits.
a) Fixed	b) Public
c) Term	d) Voluntary
- vii) Short-term finance is usually required for a period of less than _____ months.
a) 3	b) 6
c) 12	d) 24
- viii) Working capital is required for the smooth functioning of _____ operations.
a) Investment	b) Research
c) Day - to - day	d) Advertising

Q2) What is Business Finance? Explain the objectives and importance of Business Finance. [14]

Q3) What is meant by Financial Planning? Explain the Objectives and Steps of Financial Planning. [14]

Q4) What is meant by Equity Share? Explain the advantages and disadvantages of Equity Share. [14]

Q5) Explain the Need and Source of Short Term Finance. [14]

Q6) Write Short Notes (Any Two) [12]

- a) Future Time Value of Money
- b) Estimating Financial Needs
- c) Theories of Dividend
- d) Advantage of Working Capital

PE-3529

[6529]-51

M.Com. - II

301 : BUSINESS FINANCE

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 60

- सूचना : 1) प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 अनिवार्य आहेत.
2) प्रश्न क्रमांक 2 पासून प्रश्न क्रमांक 5 पर्यंत कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.
3) उजव्या बाजूचे अंक पूर्ण गुण दर्शवतात.

प्रश्न 1) योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा. (कोणत्याही सहा) [6]

- i) व्यवसायिक वित्तपुरवठा म्हणजे क्रियाकलापांसाठी आवश्यक आसणारा निधी.
अ) सामाजिक ब) धर्मादाय
क) व्यवसायिक ड) कृषी
- ii) पैशाचे समय मूल्य संकल्पना या तत्त्वावर आधारित आहे की, आजचा एक रुपया उद्याच्या एक रुपयाच्या तुलनेत आहे.
अ) कमी ब) समान
ब) अधिक ड) दुप्पट
- iii) जेव्हा कंपनीचे भांडवल तिच्या प्रत्यक्ष क्षमतेपेक्षा जास्त असते, तेव्हा अतिभांडवलीकरण होते.
अ) कायदेशीर ब) उत्पादक
क) कर्ज ड) व्यापार
- iv) दीर्घकालीन वित्तपुरवठ्याचा एक प्रमुख स्रोत म्हणजे भांडवल होय.
अ) स्थिर ब) कर्ज
क) समभाग ड) साठा
- v) कंपनी अधिनियम (सुधारणा) 2013 नुसार, अग्रहक्क समभाग जास्तीत जास्त वर्षांपर्यंत जारी करता येतात.
अ) 10 ब) 20
क) 30 ड) 15

- vi) ज्या ठेवी कंपनी थेट जनतेकडून स्वीकारते, त्यांना ठेव म्हणतात.
अ) निश्चित ब) सार्वजनिक
क) मुदत ड) ऐच्छिक
- vii) अल्पकालीन वित्त पुरवठा सामान्यतः महिन्यांपेक्षा कमी कालावधीसाठी आवश्यक असतो.
अ) 3 ब) 6
क) 12 ड) 24
- viii) खेळते भांडवल कामकाज सुरळीत चालविण्यासाठी आवश्यक असते.
अ) गुंतवणूक ब) संशोधन
क) दैनंदिन ड) जाहिरात

प्रश्न 2) व्यावसायिक वित्तपुरवठा म्हणजे काय? व्यावसायिक वित्तपुरवठ्याची उद्दिष्टे आणि महत्त्व स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 3) वित्तीय नियोजन म्हणजे काय? वित्तीय नियोजनाची उद्दिष्टे आणि पायऱ्या स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 4) समहक्क भाग म्हणजे काय? समहक्क भागाचे फायदे आणि तोटे स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 5) अल्पकालीन वित्तपुरवठ्याची गरज आणि स्रोत स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 6) टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) [12]

- अ) पैशाचे भविष्यकालीन समय मूल्य
ब) वित्तीय गरजांचा अंदाज
क) लाभांशाचे सिद्धांत
ड) खेळत्या भांडवलाचे फायदे

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-3530

[Total No. of Pages : 4

[6529]-52

M.Com. (Part - II)

**302 : RESEARCH METHODOLOGY FOR BUSINESS
(2019 Pattern) (Semester - III)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) *Question No. 1 and Question No. 6 are Compulsory.*
- 2) *Answer any 3 (Three) questions from Question No. 2 to Question No. 5.*
- 3) *Figures to the right indicate full Marks.*

Q1) Fill in the blanks (Any 6 out of 8) :

[6]

- i) _____ is a primary step in social science research.
 - a) Preparing the Research Design
 - b) Developing the Research Hypothesis
 - c) Formulation of research problem
- ii) _____ is an idea that is suggested as the possible explanation for something but has not yet been found to be true or correct.
 - a) Hypothesis
 - b) Research Design
 - c) References
- iii) _____ is a comprehensive summary of previous research on a topic.
 - a) Literature Review
 - b) Research Problem
 - c) Hypothesis
- iv) In general, _____ information is more reliable.
 - a) Primary data
 - b) Secondary data
 - c) Tertiary data
- v) APA stands for _____.
 - a) American Psychological Association
 - b) American Philosophical Association
 - c) American Pharmacy Association

P.T.O.

- vi) _____ is the act of copying another person's ideas, words or work and pretending that they are your own.
- a) Plagiarism
 - b) Good Research
 - c) Review of Literature
- vii) _____ is an example for probability sampling.
- a) Convenience or accidental Sampling
 - b) Purposive or judgmental sampling
 - c) Stratified random sampling
- viii) _____ type of research is also called as decisional research.
- a) Action research
 - b) Pure research
 - c) Applied research

Q2) What is 'Research'? Explain in detail various features of good research and steps in scientific research process. **[14]**

Q3) What is 'Research Design'? Explain in detail various classification of research design. **[14]**

Q4) What do you mean by 'Primary data' in research? Explain in detail various merits and demerits of Primary data. **[14]**

Q5) What is 'Research Report'? Explain in detail importance and various types of Research Report. **[14]**

Q6) Write Short Notes (Any two) : **[12]**

- a) Difference between Research Method Vs Methodology
- b) Review of Literature
- c) Analysis & Interpretation of Data
- d) Citation

PD-3530

[6529]-52

M.Com. (Part - II)

302 : RESEARCH METHODOLOGY FOR BUSINESS

(2019 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 60

- सूचना : 1) प्रश्न क्र. 1 व प्रश्न क्र. 6 सोडविणे अनिवार्य आहेत.
2) प्रश्न क्र. 2 ते प्रश्न क्र. 5 मधील कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) रिकाम्या जागा भरा. (कोणत्याही सहा)

[6]

- i) हे सामाजिक विज्ञान संशोधनातील एक प्राथमिक पायरी आहे.
अ) संशोधन आराखडा तयार करणे
ब) संशोधन गृहीतक विकसित करणे
क) संशोधन समस्येचे सूत्रीकरण
- ii) ही एक कल्पना आहे, की जी एखाद्या गोष्टीचे संभाव्य स्पष्टीकरण म्हणून सुचविली जाते परंतु अद्याप ती सत्य किंवा बरोबर असल्याचे सिद्ध झाले नाही.
अ) गृहीतक
ब) संशोधन आराखडा
क) संदर्भ
- iii) हे एखाद्या विषयावरील मागील संशोधनाचा सर्वसमावेशक सारांश आहे.
अ) संदर्भ साहित्याच्या आढावा
ब) संशोधन समस्या
क) गृहीतक
- iv) सर्वसाधारणपणे, ... माहिती अधिक विश्वासाहार् आहे.
अ) प्राथमिक माहिती
ब) दुय्यम माहिती
क) तृतीयक माहिती
- v) एपीए (APA) म्हणजे
अ) अमेरिकन सायकोलॉजिकल असोसिएशन
ब) अमेरिकन फिलॉसॉफिकल असोसिएशन
क) अमेरिकन फार्मसी असोसिएशन

- vi) म्हणजे दुसऱ्या व्यक्तीच्या कल्पना, शब्द किंवा कार्य काँपी करणे आणि ते तुमचे स्वतःचे असल्याचे भासवणे होय.
- अ) वाङ्मयचौर्य
ब) चांगले संशोधन
क) संदर्भ साहित्याचा आढावा
- vii) हे संभाव्यता नमुना पद्धतीचे एक उदाहरण आहे.
- अ) सोयीस्कर किंवा अपघाती पद्धतीने नमुने घेणे
ब) उद्देशपूर्ण किंवा निर्णयात्मक पद्धतीने नमुने घेणे
क) स्तरीकृत यादृच्छिक पद्धतीने नमुने घेणे
- viii) या संशोधनाच्या प्रकाराला निर्णयात्मक संशोधन असेही म्हणतात.
- अ) कृती संशोधन
ब) शुद्ध संशोधन
क) उपयोजित संशोधन

प्रश्न 2) 'संशोधन' म्हणजे काय? चांगल्या संशोधनाची विविध वैशिष्ट्ये आणि वैज्ञानिक संशोधन प्रक्रियेतील पायऱ्या यांचे सविस्तर वर्णन करा. [14]

प्रश्न 3) 'संशोधन आराखडा' म्हणजे काय? 'संशोधन आराखड्याचे' विविध वर्गीकरण/प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 4) संशोधनातील 'प्राथमिक माहिती' या संकल्पनेचा अर्थ लिहा? प्राथमिक माहितीचे विविध फायदे आणि तोटे सविस्तर स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 5) 'संशोधन अहवाल' म्हणजे काय? संशोधन अहवालाचे महत्व आणि विविध प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [12]

- अ) संशोधन पद्धती आणि संशोधन पद्धतीशास्त्र यातील फरक
ब) संदर्भ साहित्याचा आढावा
क) माहितीचे विश्लेषण आणि अनुमान
ड) उद्धरण (Citation)

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-5017

[Total No. of Pages : 2

[6529]-53

M.Com. (Part - II)

303 : ADVANCED AUDITING

**(2019 Pattern) (Semester - III) (Special Paper-V) (CBCS)
(Group A)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) Questions 1 and 6 are compulsory.
- 2) Solve any 3 questions No 2, 3,4 and 5.
- 3) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Fill in the blanks with the appropriate word (Any 6) :

[6]

- i) Vouching is the process of _____
 - a) Checking the existence of assets
 - b) Examining the documents that support transactions.
 - c) Valuing the assets
 - d) Verifying the ownership of liabilities.
- ii) CARO 2003 was issued by the Central Government under which section of the Companies Act, 1956? _____
 - a) Section 227(4A)
 - b) Section 227(3)
 - c) Section 228
 - d) Section 227(1A)
- iii) _____ is a mechanism for monitoring the actions, policies and decisions of corporations.
 - a) Corporate Governance
 - b) Customer Relationship
 - c) Audit Committee
 - d) Cadbury Committee
- iv) CIS Stand for _____
 - a) Corporate Information System
 - b) Computer Informal System
 - c) Computer Input System
 - d) Computerized Information System
- v) _____ Has a discussion with the auditors periodically about internal control system scope of audit.
 - a) Corporate Governance
 - b) CEO Certificate
 - c) Audit Committee
 - d) SEBI

P.T.O.

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-5018

[Total No. of Pages : 2

[6529]-54

M.Com. (Part - II)

SPECIALIZED AUDITING

304 : Advanced accounting and taxation

(2019 Pattern) (Semester - III) (CBCS) (Group A)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) Questions 1 and 6 are compulsory.
- 2) Solve any 3 questions from question No 2, 3,4 and 5.
- 3) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Fill in the blanks with the appropriate word (Any 6) : [6]

- i) This kind of audit is conducted generally between two annual audits.
 - a) Internal audit
 - b) Interim audit
 - c) Final audit
 - d) Continuous audit
- ii) Tax audit is conducted in Sec 44AB of the Income Tax Act,1961 by a_____.
 - a) Chartered Accountant
 - b) HR Manager
 - c) Finance Manager
 - d) Director
- iii) Maharashtra Co-operative Societies Act 1960 has been amended with effect from _____.
 - a) 14 Feb. 2014
 - b) 14 Feb. 2013
 - c) 14 June 2014
 - d) 14 June 2015
- iv) Under Section 44AB, the gross turnover for the current financial year for the profession is _____.
 - a) 1 Crore
 - b) 50 Lakhs
 - c) 75 Lakhs
 - d) 25 Lakhs
- v) Internal Auditor is appointed by _____.
 - a) Management
 - b) Government
 - c) Shareholder
 - d) Board Members
- vi) Co-operative Audit is an audit conducted under the statute and therefore, it is _____ in character.
 - a) Statutory
 - b) Regular
 - c) Compliance
 - d) Non Mandatory

P.T.O.

- vii) Bank Audit involves expression of opinion on the _____
a) Financial Policy	b) Financial interest
c) Financial Budget	d) Financial Statement
- viii) A _____ is an examination of a tax payers books of Accounts.
a) Tax Audit	b) Special Audit
c) Proprietary Audit	d) Final Audit

Q2) Explain Audit under GST. What are the types of Audits under GST? [14]

Q3) What is Internal Audit? Explain scope and Nature of Internal audit. [14]

Q4) What is Bank Audit? Explain the Salient features of enactments affecting Banks. [14]

Q5) Explain the rights and duties of the Auditor as per Maharashtra State Co-operative Societies Act, 2013. [14]

Q6) Write Short Notes. (Any 2) [12]

a) Tax Audit U/s 44 AB
b) Internal Audit Report.
c) Scrutiny of Profit & Loss items
d) Audit Report of Cooperative Societies

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-3531

[Total No. of Pages : 4

[6529]-55

M.Com. (Part - II)

BUSINESS LAW (Commercial Law)

**305 : Law Relating to International Business
(2019 Pattern) (Semester - III) (Group - B)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) *Question No. 1 and Question No. 6 are Compulsory.*
- 2) *Solve any three questions from Q. No. 2 to Q. No. 5.*
- 3) *Figures to the right side indicate full marks.*

Q1) Fill in the blanks by selecting a suitable choice (any six) : [6]

- i) What is the main aspect of conflict in PIL?
 - a) Conflicting laws
 - b) Clashing of laws
 - c) Jurisdiction
- ii) The international trade between _____ is like a vast game of beggar my neighbor.
 - a) Exporter & Importer
 - b) Two countries
 - c) Two world wars
- iii) APR stand for _____.
 - a) Alternative dispute resolution
 - b) Additional dispute resolution
 - c) Alternative desperate resolution
- iv) _____ soil is suitable for cotton.
 - a) Black
 - b) Red
 - c) Both of (a) and (b)
- v) A state can use force _____.
 - a) In its own defense
 - b) By entering into a treaty with another state
 - c) At its own discretion

P.T.O.

- vi) Rights of hand - locked states are governed by _____.
 - a) Rules of customary International Law
 - b) Convention on the law of sea
 - c) Mutual consent
- vii) Who is father of International law?
 - a) Hago Grotices
 - b) Oppenheim
 - c) None of the above
- viii) International trade means _____.
 - a) Trading between Andhrapradesh and Maharashtra
 - b) Trade in between Maharashtra and Delhi
 - c) Trading between India and America

Q2) Define the International Law. Explain the Nature and Development of International Law. **[14]**

Q3) Define International Business Environment. Explain the Internal and External Environment. **[14]**

Q4) Write Notes on International sale of Goods and related transctions. **[14]**

Q5) Explain the Enforcement of Foreign Award's in India under UNCITRAL. **[14]**

Q6) Write Short Notes (Any two) : **[12]**

- a) Globalisation in India and International Trade.
- b) International Transport of Goods.
- c) Nairobi conference 1980.
- d) India and International law.

Total No. of Questions : 6]

PE-3531

[6529]-55

M.Com. (Part - II)

BUSINESS LAW (Commercial Law)

305 : Law Relating to International Business

(2019 Pattern) (Semester - III) (Group - B)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 60

- सूचना :
- 1) प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 अनिवार्य आहेत.
 - 2) प्रश्न क्रमांक 2 ते 5 पैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.
 - 3) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-

प्रश्न 1) योग्य पर्याय निवडून रिक्त जागा भरा (कोणतेही सहा) :

[6]

- i) पीआयएल मधील संघर्षाची बाजू कोणती आहे?
 - अ) परस्पर विरोधी कायदे
 - ब) कायद्यांचा संघर्ष
 - क) अधिकार क्षेत्र
- ii) मधला आंतरराष्ट्रीय व्यापार हा माझ्या शेजाऱ्याच्या भिकाराच्या खेळासारखा आहे.
 - अ) निर्यातदार आणि आयातदार
 - ब) दोन देश
 - क) दोन महायुद्धे
- iii) APR म्हणजे
 - अ) पर्यायी तंटा निवारण
 - ब) अतिरिक्त विवाद निराकरण
 - क) पर्यायी असाध्य ठराव
- iv) माती कापसासाठी योग्य आहे.
 - अ) काळी
 - ब) लाल
 - क) अ आणि ब दोन्ही

- v) राज्य बळाचा वापर करू शकते
- अ) स्वतःच्या बचावाबाबत
- ब) दुसऱ्या राज्याशी करार करून
- क) स्वतःचा विवेक / स्वतःच्या निर्णयावर अवलंबून
- vi) हाताने बंदिस्त राज्यांचे अधिकार शासित आहेत
- अ) परंपरागत अंतरराष्ट्रीय कायद्याचे नियम
- ब) समुद्राच्या कायद्यावर अधिवेशन
- क) परस्पर संमती
- vii) आंतरराष्ट्रीय कायद्याचे जनक कोण ?
- अ) ह्यूगो ग्रुटीयस
- ब) ओपेनहाइम
- क) वरीलपैकी काहीही नाही
- viii) आंतरराष्ट्रीय व्यापार म्हणजे
- अ) आंध्रप्रदेश आणि महाराष्ट्र यांच्यात व्यापार
- ब) महाराष्ट्र आणि दिल्ली ट्रेडिंग दरम्यान व्यापार
- क) भारत आणि अमेरिका यांच्यात व्यापार

प्रश्न 2) आंतरराष्ट्रीय कायद्यांची व्याख्या सांगा. आंतरराष्ट्रीय कायद्याचे स्वरूप आणि विकास स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 3) आंतरराष्ट्रीय व्यवसाय वातावरण परिभाषित करा. अंतर्गत आणि बाह्य वातावरण स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 4) वस्तूंची आंतरराष्ट्रीय विक्री आणि संबंधित व्यवहारावर नोटस लिहा. [14]

प्रश्न 5) UNCITRAL अंतर्गत भारतात विदेशी पुरस्कारांची अंमलबजावणी स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 6) टिपा लिहा. (कोणतेही दोन) : [12]

- अ) भारत आणि आंतरराष्ट्रीय व्यापारात जागतिकीकरण
- ब) मालाची आंतरराष्ट्रीय वाहतूक
- क) नैरोबी परिषद 1980
- ड) भारत आणि आंतरराष्ट्रीय कायदा

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-3532

[Total No. of Pages : 4

[6529]-56

M.Com. (Part - II)

WTO - NORMS & PRACTICES

306 : Commercial Laws & Practices

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (Group B)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) Question No. 1 and 6 are compulsory.
- 2) Solve any Three Questions from Question No. 2 to Question No. 5.
- 3) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Fill in the blanks by Selecting a suitable choice (Any Six) : [6]

- i) GATT agreement came into force in _____
 - a) 1948
 - b) 1995
 - c) 2000
- ii) The WTO's top decision - making body is the _____
 - a) Ministerial conference
 - b) Executive body
 - c) Dispute settlement body
- iii) The Havana charter provided for the establishment of the _____
 - a) International Trade Organization
 - b) International monetary fund
 - c) World Bank
- iv) To protect environment is the objective of _____
 - a) World Trade Organization
 - b) Reserve Bank of India
 - c) NITI Aayog
- v) TRIPS stands for _____
 - a) Trade - Related Aspects of Intellectual Property Rights
 - b) Trade - Related Aspects of Information Property Rights
 - c) Trade - Related Aspects of Intellectual Plants Rights

P.T.O.

- vi) The _____ principle is based on the idea that government should treat all of their trade partners equally.
- a) Most favoured nation
 - b) Globalization
 - c) Liberalization
- vii) Green Box, Blue Box and Amber Box are deals with _____
- a) International Monetary Fund
 - b) World Trade Organization
 - c) World Bank
- viii) In _____ India became the member of World Trade Organization.
- a) 1995
 - b) 2005
 - c) 1985

Q2) Explain the formation, objectives and relevance of GATT at present. [14]

Q3) What do you mean by WTO? Explain the basic principles of the WTO Trading system. [14]

Q4) Write a note on WTO Agreement on Agriculture and WTO General Agreement on Trade in Services. [14]

Q5) What is Dispute settlement body of WTO? Explain the procedure of disputes settlement. [14]

Q6) Write Short Notes (Any Two) : [12]

- a) Most Favoured Nation Treatment
- b) India and WTO
- c) Trade and Environmental issues in the WTO
- d) Conciliation and Mediation

PE-3532

[6529]-56

M.Com. (Part - II)

WTO - NORMS & PRACTICES

306 : Commercial Laws & Practices

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (Group B)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 60

- सूचना : 1) प्रश्न क्रमांक 1 आणि 6 सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) प्रश्न क्रमांक 2 ते प्र. क्र. 5 पैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.
3) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा. (कोणत्याही सहा) [6]
- i) गॅट करार मध्ये अंमलात आला.
अ) 1948 ब) 1995
क) 2000
- ii) WTO ची सर्वोच्च निर्णय घेणारी संस्था ही आहे.
अ) मंत्री परिषद ब) कार्यकारी मंडळ
क) विवाद निवारण मंडळ
- iii) हवाना सनद च्या स्थापनेसाठी प्रदान केली गेली आहे.
अ) आंतरराष्ट्रीय व्यापार संघटना ब) आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधी
क) जागतिक बँक
- iv) पर्यावरणाचे रक्षण करणे हे चे उद्दिष्ट आहे.
अ) जागतिक व्यापार संघटना ब) भारतीय रिझर्व्ह बँक
क) नीती आयोग
- v) ट्रीप्स (TRIPS) चे संपूर्ण विस्तारीत रूप आहे.
अ) बौद्धिक संपदा अधिकारांचे व्यापार – संबंधित पैलू
ब) माहिती संपत्ती अधिकारांचे व्यापार – संबंधित पैलू
क) बौद्धिक वनस्पती अधिकारांचे व्यापार संबंधित पैलू

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-3533

[Total No. of Pages : 2

[6529]-57

M.Com. (Part - II)

307 : COST AUDIT

(Cost & Works Accounting)

(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) Question no.1 and question no. 6 are compulsory.
- 2) Solve any three questions from question No.2 to question No.5.
- 3) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Multiple choice questions. (Any 6 out of 8) :

[6]

- i) Cost Audit is examination of _____
 - a) Remuneration
 - b) Responsibility
 - c) Efficiency
 - d) Accountability
- ii) Cost Audit provides reliable cost for _____
 - a) Management
 - b) Financial
 - c) Shareholders
 - d) Flexible
- iii) Cost Audit is not a post-mortem examination like _____
 - a) Management Audit
 - b) Financial Audit
 - c) Cash Audit
 - d) Flexible Audit
- iv) _____ can be undertaken only in such business and industrial units which maintain cost accounting records.
 - a) Cost Audit
 - b) Management Audit
 - c) Tax Audit
 - d) Green Audit
- v) The _____ auditor does not comment on the performance efficiency of the company.
 - a) Tax
 - b) Cost
 - c) Management
 - d) Financial
- vi) A Cost Auditor normally relies on _____ evidence.
 - a) Confidential
 - b) Persuasive
 - c) Financial
 - d) Tax

P.T.O.

- vii) Cost Audit programme helps in fixing the _____
- a) Efficiency b) Total works
c) Responsibility d) Capacity
- viii) Efficiency Audit is also known as _____
- a) Performance Audit b) Cost Audit
c) Compliance Audit d) Financial Audit

Q2) “cost Audit not only ensures statutory compliance but also acts as a strategic tool for improving efficiency, transparency and accountability in organizations” In light of this statement, discuss the meaning, objectives, advantages and limitations of Cost Audit. [14]

Q3) Describe in detail the statutory provisions related to the appointment, removal and responsibilities of a Cost Auditor under the Companies Act, 2013. [14]

Q4) What is a Cost ***Audit Programme***? Discuss the role and challenges of a Cost Auditor in an Electronic Data Processing (EDP) environment. [14]

Q5) Explain the Purpose and Importance of Extensible Reporting Language (XBRL) in Cost Audit Reporting. [14]

Q6) Write Short Notes (Any two) : **[12]**

- Cost Audit plan
- Efficiency Audit
- Statutory Cost Audit
- Verification of Cost Records

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-3534

[Total No. of Pages : 2

[6529]-58

M.Com.

MANAGEMENT AUDIT

**308 : Advanced cost accounting and cost system
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) Question No.1 and Question No.06 are compulsory.
- 2) Solve any Three Questions from the remaining question Nos. 2, 3, 4 and 5.

Q1) Fill in the blanks. (Any Six) :

[6]

- i) Information Technology Audit is carried out to assess the organization's _____ and to know the system of the organization.
 - a) IT infrastructure
 - b) systematic
 - c) plans
 - d) decisions
- ii) _____ is a systematic examination of decisions and actions of the management to analyse the performance.
 - a) Management audit
 - b) Financial Audit
 - c) Cost Audit
 - d) Statutory Audit
- iii) _____ is the public image and perception of a business or brand.
 - a) Corporate Culture
 - b) Corporate image
 - c) Branding
 - d) Operational Audit
- iv) The full form of GAAS is
 - a) Generally Accepted Auditing Systems
 - b) Generally Accepted Auditing Slots
 - c) Good Accepted Auditing Standards
 - d) Generally Accepted Auditing Standards
- v) A _____ audit is conducted to assess whether the organization's compliance program is effective or not and bring out the non-compliance in front of management and government/tax authorities.
 - a) compliance
 - b) tax
 - c) financial
 - d) interim

P.T.O.

- vi) An operational audit aims to assess the effectiveness of an organization's_____ in achieving its objectives.
 - a) Plans
 - b) operations
 - c) goals
 - d) systems
- vii) Corporate _____ evolve over time as a result of consistent performance, reinforced by effective communication
 - a) Image
 - b) objectives
 - c) reputations
 - d) goals
- viii) Internal Auditor is appointed by _____
 - a) Bankers
 - b) Shareholder
 - c) Government
 - d) Board Members

Q2) Define the term Management Audit. Explain the objectives, importance and scope of management audit. **[14]**

Q3) Who is a Management Accountant? Explain the role of Management Accountant in Decision Making. **[14]**

Q4) What is Operational Audit? Explain the difference between Management audit Operational Audit. **[14]**

Q5) Explain the steps in preparation of conducting management audit programme. **[14]**

Q6) Write Short Notes. (Any Two) **[12]**

- a) Impact of Corporate Image on Business
- b) Human Resource Development Audit
- c) Corporate Service Audit
- d) Types of Audits

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-3535

[Total No. of Pages : 4

[6529]-59

M.Com.

309 : CO-OPERATION AND RURAL DEVELOPMENT

Co-operative Credit System

(2019 Credit Pattern) (Semester - III) (CBCS)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) Question No. 1 and Question No. 6 are Compulsory.
- 2) Attempt any 3 (Three) questions from Question No. 2 to Question No. 5.
- 3) Figures to the right side indicate full Marks.

Q1) Choose the correct option for following question (any 6) : **[6]**

- i) Apex cooperative bank working at _____ Level.
 - a) State
 - b) District
 - c) Village
 - d) Tahsil
- ii) _____Manages the registration and management activities of urban Co-operative banks in India?
 - a) RBI
 - b) NABARD
 - c) SEBI
 - d) Central Government
- iii) The short form of National federation of state co-operative bank is _____?
 - a) NFSCB
 - b) NFFSCB
 - c) NAFSCOB
 - d) NFFSCOB
- iv) Co-oprative Banks in India have
 - a) Two tier system
 - b) Three tier system
 - c) Four tier system
 - d) Five tier system
- v) Crop Loan means _____
 - a) Loan on the basis of crop
 - b) Long term loan
 - c) No security loan
 - d) Medium term loan
- vi) First urban Co-operative bank was established in _____
 - a) 1844
 - b) 1885
 - c) 1889
 - d) 1904

P.T.O.

- vii) NABARD has developed the _____ for Rural Banking.
a) ATM	b) Core banking
c) Roads	d) Infrastructure
- viii) _____ was the president of Rural debt and indebttness review committe.
a) Gorwala	b) Kelakar
c) Gadgil	d) Sen

Q2) What is meant by rural credit? Explain the importance of agriculture credit. [14]

Q3) Explain the advantages and disadvantages of short term and long term loans. [14]

Q4) Explain the functioning of agricultural credit Co-operatives. [14]

Q5) Explain the problems and prospects of rural Co-operative banks. [14]

Q6) Write a Short Notes on (Any two) : [12]

- a) Long Term credit.
- b) Federal Co-operative credit.
- c) District central cooperative bank.
- d) Functions of Rural Co-operative banks.

PE-3535

[6529]-59

M.Com.

309 : CO-OPERATION AND RURAL DEVELOPMENT

Co-operative Credit System

(2019 Credit Pattern) (Semester - III) (CBCS)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 60

- सूचना : 1) प्रश्न क्र. 1 आणि प्रश्न क्र. 6 सोडविणे अनिवार्य आहेत.
2) प्रश्न क्र. 2 ते प्रश्न क्र. 5 या पैकी कोणतेही तीन उपप्रश्न सोडवा.
3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) योग्य पर्यायाची निवड करून रिकाम्या जागा भरा. (कोणत्याही सहा) [6]

- i) शिखर सहकारी बँक पातळीवर काम करते.
अ) राज्य ब) जिल्हा
क) ग्राम ड) तालूका
- ii) भारतामध्ये नागरी सहकारी बँकांची नोंदणी आणि व्यवस्थापन कोण करते?
अ) आरबीआय ब) नाबार्ड
क) सेबी ड) केंद्र सरकार
- iii) राज्य सहकारी बँकांच्या राष्ट्रीय संघाचे अल्परूप आहे?
अ) एनएफएससीबी ब) एनएफएफएससीबी
क) एनएफएससीओबी ड) एनएफएफएससीओबी
- iv) भारतातील सहकारी बँकांची रचना आहे.
अ) द्विस्तरीय ब) त्रिस्तरीय
क) चारस्तरीय ड) पाचस्तरीय
- v) पीक कर्ज म्हणजे होय.
अ) पिकाच्या आधारावर कर्ज ब) दीर्घकालीन कर्ज
क) गैरसुरक्षा कर्ज ड) मध्यमकालीन कर्ज

- vi) पहीली नागरी सहकारी बँक मध्ये स्थापन झाली होती.
अ) 1844 ब) 1885
क) 1889 ड) 1904
- vii) नाबार्डने ग्रामीण बँकांसाठी विकसीत केले आहे.
अ) एटीएम ब) कोअर बँकींग
क) रस्ते ड) पायाभूत सुविधा
- viii) हे ग्रामीण कर्ज आणि कर्जबाजारीपणा आढावा समीतीचे अध्यक्ष होते.
अ) गोरवाला ब) केळकर
क) गाडगीळ ड) सेन

प्रश्न 2) ग्रामीण कर्ज म्हणजे काय? कृषी कर्जाचे महत्व सांगा. [14]

प्रश्न 3) अल्पकालीन व दीर्घकालीन कर्जाचे फायदे आणि तोटे स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 4) कृषी कर्ज सहकारी संस्थांची कार्यवाही स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 5) ग्रामीण सहकारी बँकांच्या समस्या आणि भवितव्य स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [12]

- अ) दीर्घकालीन कर्ज
ब) संघीय सहकारी वित्त
क) जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँक
ड) ग्रामीण सहकारी बँकांची कार्य

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-3536

[Total No. of Pages : 4

[6529]-60

M.Com. (Part - II)

310 : CO-OPERATION AND RURAL DEVELOPMENT

Co-operative Banking System

(2019 Pattern) (Semester - III) (CBCS)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) Question No. 1 and Question No. 6 are compulsory.
- 2) Solve any 3 (Three) questions from question No. 2 to Question No. 5.
- 3) Figures to the right side indicate full marks.

Q1) Fill in the blanks by selecting suitable choice (any 6 out of 8) : **[6]**

- i) When did the NABARD established?
 - a) July 1982
 - b) July 1969
 - c) June 1951
 - d) June 1961
- ii) Bank loans upto _____ to micro and small enterprises are eligible for classification under priority sector .
 - a) Rs. 5 Crore
 - b) Rs. 10 Crore
 - c) Rs. 15 Crore
 - d) Rs. 20 Crore
- iii) NPA implemented under the recommendation of which committee?
 - a) Narshimam Committee
 - b) KP Committee
 - c) Shivraman Committee
 - d) RBI Committee
- iv) RRB's were set up on
 - a) 1985
 - b) 1975
 - c) 1991
 - d) 2001
- v) In 1970 the Reserve Bank of India set up the _____ for the review at rural credit system.
 - a) Committee at Direction of the rural credit survey
 - b) National co-operative development corporation
 - c) All India Rural credit review committee
 - d) National commission for universities in India

P.T.O.

- vi) How many DCCBs are there in Maharashtra?
- a) 41 b) 31
- c) 51 d) 50
- vii) The crop loan cannot be utilised to buy _____
- a) Fertilizer b) Seeds
- c) Pesticides d) Farmhouse
- viii) The banks can provide secured loans under KCC scheme above the amount of?
- a) 2 lakhs b) 1.6 lakhs
- c) 1 lakh d) 5 lakhs

Q2) Critically examine the Performance of Maharashtra Co-operative Bank.[14]

Q3) Explain the procedure of advances given under Kisan credit card and state its problems. [14]

Q4) Describe the role of National federation of State Co-operative bank in co-operative credit. [14]

Q5) Explain the role of NABARD in Rural development of India. [14]

Q6) Write a Short Notes on (Any two) : **[2 × 6 = 12]**

- Historical background at NABARD.
- Funding at RBI.
- Problems at Maharashtra State Co-operative Bank
- Advances to priority sector schemes.

(मराठी रूपांतर)

[एकूण गुण : 60

- vi) महाराष्ट्रात किती DCCBs आहेत.
अ) 41	ब) 31
क) 51	ड) 50
- vii) पीक कर्ज खरेदी करण्यासाठी वापरता येत नाही.
अ) खत	ब) किटकनाशक
क) बियाणे	ड) फार्महाऊस
- viii) किसान क्रेडीट कार्ड अंतर्गत बँका पेक्षा अधिक सुरक्षित कर्ज देऊ शकतात.
अ) रु 2 लाख	ब) रु 1.6 लाख
क) रु 1 लाख	ड) रु 5 लाख

प्रश्न 2) महाराष्ट्र राज्य सहकारी बँकेच्या कामगिरीचे टिकात्मक मुल्यमापन करा. [14]

प्रश्न 3) किसान क्रेडीट कार्ड अंतर्गत देण्यात येणाऱ्या अग्रीमांची प्रक्रिया स्पष्ट करा. तिच्या समस्या कोणत्या त्या स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 4) राज्य सहकारी बँकाच्या राष्ट्रीय संघाची सहकारी पतपुरवठ्यातील भूमिकेचे वर्णन करा. [14]

प्रश्न 5) ग्रामीण विकासात नाबार्डची भूमिका स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [2 × 6 = 12]

- अ) नाबार्डची ऐतिहासिक पार्श्वभूमी
- ब) रिझर्व बँकेचा निधी पुरवठा
- क) महाराष्ट्र राज्य सहकारी बँकेच्या समस्या
- ड) प्राधान्य क्षेत्र कर्जपुरवठा

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-3537

[Total No. of Pages : 4

[6529]-61

M.Com. (Part - II)

311 : BUSINESS PRACTICES & ENVIRONMENT

Entrepreneurial Behavior

(2019 Pattern) (Semester - III) (Elective)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) Question No. 1 and Question No. 6 are compulsory.
- 2) Solve any Three Questions from Question No. 2 to Question No. 5.
- 3) Figures to the right side indicate full marks.

Q1) Fill in the Blanks (Any 6) :

[6]

- i) _____ is not a type of entrepreneurship.
 - a) Small business entrepreneurship
 - b) Large scale entrepreneurship
 - c) Intrapreneurship
- ii) _____ is not a challenge for the entrepreneur.
 - a) Managing the cash flow of their business
 - b) Recruiting new employees
 - c) Formulating rules and regulations relating to conducting entrepreneurship in their country
- iii) _____ is not a category of external forces that affects a business.
 - a) Competitive forces
 - b) Technological forces
 - c) Economic forces
- iv) The process of creating something new is called _____.
 - a) Innovation
 - b) Business
 - c) Creative flexibility
- v) If an entrepreneur takes decisions on behalf of their enterprise, it is known as _____.
 - a) Routine decisions
 - b) Strategic decisions
 - c) Organizational decisions

P.T.O.

- vi) Entrepreneurship Development Program is helpful for _____
 - a) First-generation entrepreneurs
 - b) Future generation entrepreneurs
 - c) Existing Entrepreneurs
- vii) Many entrepreneurs choose to start businesses by themselves because _____
 - a) The want of uncontested control
 - b) Coordination is less complicated
 - c) All of the above
- viii) An entrepreneur should include _____ in business plan.
 - a) Technical Analysis
 - b) Market Analysis
 - c) All of the above

Q2) What is entrepreneurship? Explain it's features and entrepreneurial qualities. [14]

Q3) Explain the skills required for effective entrepreneurship development.[14]

Q4) Explain the need and importance of training in entrepreneurship behavior. [14]

Q5) What is opportunity in business? Explain the need and importance of business opportunity. [14]

Q6) Write Short Notes (Any two) : [12]

- a) Entrepreneurship Training.
- b) Limitations of effective entrepreneurship development.
- c) Significance to boost training support.
- d) Process of identifying and assessing business opportunity.

Total No. of Questions : 6]

PD-3537

[6529]-61

M.Com. (Part - II)

311 : BUSINESS PRACTICES & ENVIRONMENT

Entrepreneurial Behavior

(2019 Pattern) (Semester - III) (Elective)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 60

- सूचना : 1) प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 अनिवार्य आहेत.
2) प्रश्न क्रमांक 2 पासून प्रश्न क्रमांक 5 पर्यंत कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.
3) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) रिकाम्या जागा भरा. (कोणत्याही सहा) [6]

- i) हा उद्योजकतेचा प्रकार नाही.
अ) लहान व्यवसाय उद्योजकता
ब) मोठ्या प्रमाणावर उद्योजकता
क) इंटरप्रेन्युरशिप
- ii) हे उद्योजकासाठी आव्हान नाही.
अ) त्यांच्या व्यवसायाचा रोख प्रवाह व्यवस्थापित करणे
ब) नवीन कर्मचारी भरती
क) त्यांच्या देशात उद्योजकता आयोजित करण्यासंबंधी नियम तयार करणे
- iii) हा व्यवसाय प्रभावित करणारी बाह्य शक्तींची श्रेणी नाही.
अ) स्पर्धात्मक शक्ती
ब) तांत्रिक शक्ती
क) आर्थिक शक्ती
- iv) काहीतरी नवीर तयार करण्याच्या प्रक्रियेला म्हणतात.
अ) नावीन्य
ब) व्यवसाय
क) सर्जनशील लवचिकता

- v) जर एखादा उद्योजक त्यांच्या उद्योगाच्या वतीने निर्णय घेत असेल तर त्याला म्हणून ओळखले जाते.
- अ) नित्य निर्णय
ब) धोरणात्मक निर्णय
क) संघटनात्मक निर्णय
- vi) उद्योजकता विकास कार्यक्रम साठी उपयुक्त आहे.
- अ) पहिल्या पिढीतील उद्योजक
ब) भावी पिढीतील उद्योजक
क) विद्यमान उद्योजक
- vii) अनेक उद्योजक स्वतः व्यवसाय सुरू करणे निवडतात कारण
- अ) निर्विवाद नियंत्रण हवे आहे
ब) समन्वय कमी क्लिष्ट आहे
क) वरील सर्व
- viii) उद्योजकाने व्यवसाय योजनेत समाविष्ट केले पाहिजे.
- अ) तांत्रिक विश्लेषण
ब) बाजाराचे विश्लेषण
क) वरील सर्व

प्रश्न 2) उद्योजकता म्हणजे काय? त्याची वैशिष्ट्ये आणि उद्योजकीय गुण स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 3) प्रभावी उद्योजकता विकासासाठी आवश्यक कौशल्ये स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 4) उद्योजकता वर्तनातील प्रशिक्षणाची गरज आणि महत्त्व स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 5) व्यवसायातील संधी म्हणजे काय? व्यवसाय संधीची गरज आणि महत्त्व स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [12]

- अ) उद्योजकता प्रशिक्षण
ब) प्रभावी उद्योजकता विकासाच्या मर्यादा
क) प्रशिक्षण समर्थन वाढवण्यासाठी महत्त्व
ड) प्रक्रिया ओळखणे आणि व्यवसाय संधीचे मूल्यांकन करणे

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-3538

[Total No. of Pages : 4

[6529]-62

M.Com.

ENTREPRENEURSHIP

312 : Business Practices & Environment

(2019 Credit Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) Question No. 1 and Question No. 6 are Compulsory.
- 2) Solve any three questions from Question No. 2 to Question No. 5.
- 3) Figures to the right side indicate full marks.

Q1) Fill in the Blanks (Any 6 out of 8) :

[6]

- i) _____ is the means of enhancing the knowledge and skill of entrepreneurs through several classroom coaching programs and training.
 - a) Entrepreneurship development
 - b) Effective development
 - c) Skill enhancement
 - d) Object oriented
- ii) The _____ is a company that conducts business primarily through a website.
 - a) National
 - b) Local
 - c) Insite
 - d) dot-com
- iii) Full form of DIC _____.
 - a) Digital Industrial Centre
 - b) District Industrial Centre
 - c) District Industrial Cart
 - d) District Interest Centre
- iv) _____ is about successfully implementing a new idea and creating value for your customers and stakeholders.
 - a) Production
 - b) Sales
 - c) Innovation
 - d) Planning

P.T.O.

- v) Problem solving is the process of identifying a problem, developing possible solution paths, and taking the appropriate _____.
 - a) course of action b) steps
 - c) ladders d) paths
- vi) The contents of a _____ includes detailed description of what, when, why, where and how the business's operations will be accomplished.
 - a) Course b) Business Plan
 - c) Idea d) Project
- vii) Small scale Industries are the type of industries that produces goods and services on a _____.
 - a) large scale b) medium scale
 - c) small scale d) no scale
- viii) The primary importance of a business plan is that they help you make better _____.
 - a) decisions b) steps
 - c) rewards d) ways

Q2) What is Entrepreneurship Development? Explain the need of entrepreneurship development. [14]

Q3) Explain IDBI. Explain in detail role of SIDBI in development of small industries. [14]

Q4) Explain the concept of creativity & innovation. How creativity helps in entrepreneurship development. [14]

Q5) What is business plan? What is the need of preparing a business plan. [14]

Q6) Write short notes on (Any 2 out of 4) : [12]

- a) Role of SIDBI.
- b) Challenges in Entrepreneurship Development.
- c) Explain the role of science and technology in Entrepreneurship Development.
- d) Dot com entrepreneurship.

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 60

- सूचना : 1) प्रश्न क्रमांक 1 आणि 6 अनिवार्य आहेत.
2) प्रश्न क्रमांक 2 ते 5 मधील कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.
3) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) रिकाम्या जागा भरा (कोणतेही सहा) :

[6]

- i) अनेक क्लासरूम कोचिंग प्रोग्राम आणि प्रशिक्षणाद्वारे उद्योजकांचे ज्ञान आणि कौशल्य वाढवण्याचे साधन आहे.
अ) उद्योजकता विकास ब) परिणाम विकास
क) कौशल्य सुधारणा ड) उद्दिष्टाभिमुख
- ii) या कंपनीचा व्यवसाय हा प्राथमिकपणे ऑनलाईन संकेतस्थळाद्वारे चालविला जातो.
अ) राष्ट्रीय ब) स्थानिक
क) इन साईट ड) डॉट कॉम
- iii) DIC चे विस्तारित प्रारूप आहे.
अ) डिजिटल इंडस्ट्रियल सेंटर ब) डिस्ट्रिक्ट इंडस्ट्रियल सेंटर
क) डिस्ट्रिक्ट इंडस्ट्रियल कार्ट ड) डिस्ट्रिक्ट इंटररेस्ट सेंटर
- iv) एक नवीन कल्पना यशस्वीरित्या अंमलात आणण्यासाठी आणि आपल्या ग्राहकांसाठी आणि भागधारकांसाठी मूल्य निर्माण करण्यासाठी आहे.
अ) उत्पादन ब) विक्री
क) नाविन्यता ड) नियोजन
- v) समस्या सोडवणे ही समस्या ओळखण्याची, संभाव्य निराकरणाचा मार्ग विकसित करण्याची आणि योग्य ती घेण्याची प्रक्रिया आहे.
अ) कृती मार्गिका ब) पायऱ्या
क) शिडी ड) मार्ग

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE5636

[Total No. of Pages : 4

[6529]-63

M.Com. (Part - II)

313 : HUMAN RESOURCE MANAGEMENT

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) Question No. 1 and Question No. 6 are compulsory.*
- 2) Solve any three questions from Question No. 2 to 5.*
- 3) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Fill in the blanks with the most appropriate alternative (Any Six) : **[6]**

- a) Training process is _____.
 - i) Short term
 - ii) Medium term
 - iii) Long term
- b) Work force diversity refers to differences in employees in terms of _____.
 - i) gender
 - ii) culture and background
 - iii) gender culture and background
- c) Basic managerial functions of Human Resource Management are :
 - i) Planning, organizing, staffing
 - ii) Planning, organizing and co-ordinating
 - iii) Planning, organizing, directing and controlling
- d) Human Resource Management emphasizes _____.
 - i) Development of people
 - ii) Punishment of people
 - iii) None of these
- e) _____ is the process of imparting or increasing knowledge or skill of an employee to do a particular job.
 - i) Motivation
 - ii) Development
 - iii) Training

P.T.O.

- f) _____ is the systematic, periodic and impartial rating of an employee's excellence in matters pertaining to his present job and his potential for a better job.
- i) Compensation and motivation
 - ii) Performance appraisal
 - iii) Training and development
- g) The poor quality of selection will mean extra cost on supervision and _____.
- i) Training
 - ii) Recruitment
 - iii) Work quality
- h) _____ involves giving employees the autonomy to take right decisions.
- i) Empowerment
 - ii) Engagement
 - iii) Education

Q2) Define Human Resource Management. Explain the important Role of Human Resource Management in a changing business scenario. [14]

Q3) What is meant by manpower planning? Explain the importance & objectives of manpower planning. [14]

Q4) What is Performance Appraisal? Explain 'Result-Based Performance Appraisal' and '360 Degree Feedback' method. [14]

Q5) Define E-HR. Discuss the advantages of E-HR and describe its future scope. [14]

Q6) Write short notes (Any two) : [12]

- a) Need of Human Resource Planning.
- b) Succession Planning.
- c) Recent Trends in Human Resource Management after Covid-19.
- d) Importance of Training

Total No. of Questions : 6]

PE5636

[6529]-63

M.Com. (Part - II)

313 : HUMAN RESOURCE MANAGEMENT

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 60

- सूचना :-
- 1) प्रश्न क्रं. 1 आणि प्रश्न क्रं. 6 अनिवार्य आहेत.
 - 2) प्रश्न क्रं. 2 ते प्रश्न क्रं. 5 पैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.
 - 3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा. (कोणतेही 6)

[6]

- अ) प्रशिक्षण प्रक्रिया असते.
- i) अल्पकालीन
 - ii) मध्यमकालीन
 - iii) दीर्घकालीन
- ब) कामगार विविधता म्हणजे कामगारांमधील खालील बाबींमधील फरक
- i) लिंग
 - ii) संस्कृती आणि पार्श्वभूमी
 - iii) लिंग, संस्कृती आणि पार्श्वभूमी
- क) मानव संसाधन व्यवस्थापन क्षेत्राची मूलभूत व्यवस्थापकीय कार्ये म्हणजे
- i) नियोजन, आयोजन, कर्मचारी
 - ii) नियोजन, आयोजन आणि समन्वय
 - iii) नियोजन, आयोजन, दिग्दर्शन आणि नियंत्रण
- ड) मानव संसाधन व्यवस्थापन वर भर देते.
- i) लोकांचा विकास
 - ii) लोकांची शिक्षा
 - iii) यापैकी एकही नाही
- इ) ही एखाद्या कर्मचाऱ्याला विशिष्ट काम करण्यासाठी ज्ञान किंवा कौशल्य प्रदान करण्याची किंवा वाढवण्याची प्रक्रिया आहे.
- i) प्रेरणा
 - ii) विकास
 - iii) प्रशिक्षण

- फ) हे एखाद्या कर्मचाऱ्याच्या सध्याच्या नोकरीशी संबंधीत तसेच त्याच्या चांगल्या नोकरीच्या संभाव्यतेबाबतची उत्कृष्टरित्या, नियमित व निष्पक्ष मानांकन प्रक्रिया आहे.
- भरपाई आणि प्रेरणा
 - कामाचे मूल्यमापन
 - प्रशिक्षण आणि विकास
- य) निवडीच्या खराब गुणवत्तेमुळे पर्यवेक्षणासाठी आणि..... साठी अतिरिक्त खर्च होतो.
- प्रशिक्षण
 - भरती
 - कामाची गुणवत्ता
- र) मध्ये कर्मचाऱ्यांना योग्य निर्णय घेण्यासाठी स्वायत्तता देणे समाविष्ट आहे.
- सक्षमीकरण
 - व्यस्तता
 - शिक्षण

प्र.2) मानव संसाधन व्यवस्थापनाची व्याख्या द्या. बदलत्या व्यवसाय परिस्थितीत मानव संसाधन व्यवस्थापनाची महत्त्वपूर्ण भूमिका स्पष्ट करा. [14]

प्र.3) मनुष्यबळ नियोजन म्हणजे काय? मनुष्यबळ नियोजनाचे महत्त्व व उद्दिष्टे स्पष्ट करा. [14]

प्र.4) कार्यक्षमता मूल्यमापन म्हणजे काय? 'परिणामाधारित कार्यक्षमता मूल्यमापन' आणि '360 अंश अभिप्राय' पद्धत स्पष्ट करा. [14]

प्र.5) ई-एचआरची व्याख्या करा. ई-एचआरचे फायदे स्पष्ट करा आणि त्याच्या भविष्यातील व्याप्तीचे वर्णन करा. [14]

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [12]

- मानव संसाधन नियोजनाची गरज
- उत्तराधिकार नियोजन
- कोविड-19 नंतर मानव संसाधन व्यवस्थापनातील अलीकडील प्रवाह
- प्रशिक्षणाचे महत्त्व

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-3539

[Total No. of Pages : 4

[6529]-64

M.Com. - II

**314 : ORGANIZATIONAL BEHAVIOUR
(2019 Pattern) (Semester - III)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) Question No. 1 and Question No. 6 are Compulsory.
- 2) Solve any three questions from Question No. 2 to Question No. 5.
- 3) Figures to the right side indicate full marks.

Q1) Fill in the blanks by selecting suitable choice :

[6]

- i) Job satisfaction has a _____ relationship with absenteeism and turnover.
 - a) Positive
 - b) Negative
 - c) Direct
 - d) Flexible
- ii) Job satisfaction of employees depends on _____ factor.
 - a) Behavior
 - b) Tendency
 - c) Personality
 - d) Owner
- iii) The first step in motivational process is _____.
 - a) Driving status
 - b) Instrumental Behavior
 - c) Goal
 - d) Depression
- iv) Emotional intelligence is studied by _____.
 - a) The abilities-focused approach
 - b) The integrated model approach
 - c) The mixed model approach
 - d) All of the above
- v) The basic sources of stress are _____.
 - a) Environment
 - b) Social stressors
 - c) Mental factors
 - d) All of the above

P.T.O.

- vi) _____ characteristic of the team is not considered.
- a) Minimum and formal exchange of knowledge
 - b) Collective Output
 - c) Individual and collective responsibility
 - d) Fluid Dimension of roles and tools

Q2) Explain in detail models of Organisational Behaviour. [14]

Q3) What is Organizational Culture? Explain the characteristics of Organizational Culture and the Creation and maintenance of Work Culture. [14]

Q4) Explain Vroom's expectancy theory of Motivation. [14]

Q5) What is Group? Explain the types of Group. [14]

Q6) Write Short Notes (Any two) : [12]

- a) Impact of Globalization on Organizational Behaviour
- b) Attitude Change
- c) Emotional Intelligence
- d) Team Building

vi) संघाचे हे वैशिष्ट्य मानले जात नाही.

अ) ज्ञानाची किमान आणि औपचारिक देवाण-घेवाण

ब) समग्र प्रधान

क) व्यक्तिगत आणि सामूहिक जबाबदारी

ड) भूमिका आणि कार्यांचे प्रवाही पैलू

प्रश्न 2) संघटनात्मक वर्तनाचे प्रतिमाने सविस्तर स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 3) संघटनात्मक संस्कृती म्हणजे काय? संघटनात्मक संस्कृतीचे वैशिष्ट्ये आणि कार्यसंस्कृतीची निर्मिती आणि जोपासना स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 4) व्रुमचा प्रेरणेचा अपेक्षेचा सिद्धांत स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 5) गट/समूह म्हणजे काय? गट/समूहाचे प्रकार स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) : [12]

अ) संघटनात्मक वर्तनावर जागतिकीकरणाचा प्रभाव

ब) प्रवृत्तीबदल

क) भावनिक बुद्धिमत्ता

ड) संघ बांधणी

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-5019

[Total No. of Pages : 4

[6529]-65

M.Com.

ADVANCE BANKING & FINANCE

315 : Foreign Exchange (Group - G)

(2019 Credit Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) *Question No. 1 and Question No. 6 are Compulsory.*
- 2) *Solve any three questions from Question No. 2 to Question No. 5.*
- 3) *Figures to the right side indicate full marks.*

Q1) Fill in the Blanks :

[6]

- i) The feature of the spot market is _____
 - a) Immediate delivery
 - b) Future delivery
 - c) No delivery
 - d) Partial delivery
- ii) Currency futures are traded on _____ exchanges.
 - a) Unregulated
 - b) Private
 - c) Organized
 - d) Informal
- iii) A dealing room is mainly concerned with _____
 - a) Retail banking
 - b) Forex operations
 - c) Project finance
 - d) Micro-loans
- iv) FCNR accounts are maintained in _____
 - a) INR only
 - b) Foreign currency
 - c) Mixed currency
 - d) None
- v) A revocable letter of credit can be _____
 - a) Cancelled anytime
 - b) Never cancelled
 - c) Negotiated only
 - d) Renewed automatically
- vi) EXIM Bank's primary objective is to _____
 - a) Promote domestic loans
 - b) Support foreign trade
 - c) Manage stock exchange
 - d) Regulate inflation

P.T.O.

Q2) Explain the provisions and scope of FEMA 2000. [14]

Q3) Explain the objectives and documents required in financing foreign trade. [14]

Q4) Explain the factors influencing foreign exchange rates and their impact on international trade [14]

Q5) Discuss the role, objectives, and performance of EXIM Bank in promoting foreign trade. [14]

Q6) Short Note (Any Two) : [12]

- a) Forward market hedging
- b) Authorized dealers in foreign exchange
- c) Foreign Currency Non-Resident Account (FCNR)
- d) Pre-shipment credit

PE-5019

[6529]-65

M.Com.

ADVANCE BANKING & FINANCE

315 : Foreign Exchange (Group - G)

(2019 Credit Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 60

- सूचना : 1) प्रश्न क्रमांक 1 आणि 6 अनिवार्य आहेत.
2) प्रश्न क्रमांक 2 ते 5 पैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.
3) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) रिक्काम्या जागा भरा :

[6]

- i) स्पॉट मार्केटचे वैशिष्ट्य आहे.
अ) तत्काळ डिलिव्हरी ब) भविष्यातील डिलिव्हरी
क) डिलिव्हरी नाही ड) अर्धवट डिलिव्हरी
- ii) करंसी फ्युचर्स एक्स्चेंजवर ट्रेड केले जातात.
अ) अनियंत्रित ब) खासगी
क) संघटित ड) अनौपचारिक
- iii) डीलिंग रूम मुख्यतः शी संबंधित असते.
अ) रिटेल बँकिंग ब) फॉरेक्स ऑपरेशन्स
क) प्रोजेक्ट फायनान्स ड) मायक्रो-लोन
- iv) FCNR खाते मध्ये ठेवले जाते.
अ) फक्त INR ब) परकीय चलन
क) मिश्र चलन ड) काहीही नाही
- v) रिव्होकेबल LC करता येते.
अ) कधीही रद्द ब) कधीच रद्द नाही
क) फक्त नेगोशिएट ड) आपोआप नूतनीकरण
- vi) EXIM बँकेचे मुख्य उद्दिष्ट आहे.
अ) देशांतर्गत कर्ज वाढवणे ब) परकीय व्यापाराला मदत करणे
क) शेअर बाजार नियंत्रण ड) महागाई नियंत्रण

- प्रश्न 2) FEMA 2000 ची व्याप्ती व तरतुदी स्पष्ट करा. [14]
- प्रश्न 3) परकीय व्यापार वित्तपुरवठ्यासाठी आवश्यक उद्दिष्टे व कागदपत्रे स्पष्ट करा. [14]
- प्रश्न 4) परकीय चलन दरावर प्रभाव टाकणारे घटक आणि आंतरराष्ट्रीय व्यापारावर त्याचा परिणाम स्पष्ट करा. [14]
- प्रश्न 5) EXIM बँकेची उद्दिष्टे, भूमिका व कामगिरी याचे विस्तृत स्पष्टीकरण लिहा. [14]
- प्रश्न 6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) : [12]
- अ) फॉरवर्ड मार्केट हेजिंग
 - ब) अधिकृत डीलर्स
 - क) FCNR खाते
 - ड) प्री-शिपमेंट क्रेडिट

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-3540

[Total No. of Pages : 4

[6529]-66

M.Com. - II

ADVANCED BANKING AND FINANCE

316 : International Finance

(2019 Credit Pattern) (CBCS) (Semester - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) Question No. 01 and Question No. 06 are Compulsory.
- 2) Solve any Three Questions from Question No. 2 to 5.
- 3) Figures to the right indicate full marks

Q1) Fill in the blanks selecting suitable choice (any six) : [6]

- i) One of the main reasons banks engage in international banking is to support their clients in conducting _____
 - a) Domestic trade
 - b) International trade
 - c) Local investments
 - d) Agricultural activities
- ii) The _____ division of a bank handles transactions involving foreign currencies and exchange rates.
 - a) Retail
 - b) Forex
 - c) Audit
 - d) Investment
- iii) The first step in issuing ADRs and GDRs involves _____ by the company in the target market.
 - a) Currency exchange
 - b) Regulatory approval
 - c) Commodity trading
 - d) Loan settlement
- iv) In an _____ float system, the exchange rate is determined entirely by market forces without any central bank intervention.
 - a) Managed
 - b) Fixed
 - c) Independent
 - d) Pegged
- v) Under the independent float, exchange rates fluctuate based on _____ and demand in the foreign exchange market.
 - a) Interest
 - b) Supply
 - c) Supply and demand
 - d) Regulation
- vi) The Bank for International Settlements (BIS) was established in the year _____
 - a) 1930
 - b) 1944
 - c) 1956
 - d) 1960

P.T.O.

- vii) The main objective of the BIS is to promote _____ cooperation among central banks.
a) industrial	b) financial
c) agricultural	d) legal
- viii) SDR (Special Drawing Rights) is an international reserve asset created by _____
a) World Bank	b) United Nations
c) IMF	d) WTO

Q2) Explain the major reasons for the growth of international banking. [14]

Q3) Explain the various types of international debt market instruments. [14]

Q4) Discuss the advantages and disadvantages of an independent floating exchange rate system for developing economies. [14]

Q5) Explain the Objectives and Functions of International Monetary Fund. [14]

Q6) Write Short Notes (Any Two) [12]

- a) Forex division of banks
- b) American Depositary Receipts (ADR)
- c) Special Drawing Rights (SDR)
- d) International Finance Corporation

[6529]-66
M.Com. - II
ADVANCED BANKING AND FINANCE
316 : International Finance
(2019 Credit Pattern) (CBCS) (Semester - III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 60

- सूचना : 1) प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 अनिवार्य आहेत.
2) प्रश्न क्रमांक 2 पासून प्रश्न क्रमांक 5 पर्यंत कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.
3) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवतात.

प्रश्न 1) रिकाम्या जागा भरा (कोणत्याही सहा)

[6]

- i) बँका आंतरराष्ट्रीय बँकिंगमध्ये सहभागी होतात कारण त्या त्यांच्या ग्राहकांना
करण्यासाठी मदत करतात.
अ) देशांतर्गत व्यापार ब) आंतरराष्ट्रीय व्यापार
क) स्थानिक गुंतवणूक ड) कृषी कामे
- ii) बँकेचा विभाग परकीय चलन व्यवहार व विनिमय दरांचे व्यवस्थापन करतो.
अ) किरकोळ ब) परकीय चलन (Forex)
क) लेखा परीक्षा ड) गुंतवणूक
- iii) प्राप्त करणे ही ADR व GDR जारी करण्याची पहिली पायरी आहे.
अ) चलन विनिमय ब) नियमनात्मक मान्यता
क) वस्तु व्यापार ड) कर्ज फेड
- iv) फ्लोट प्रणालीमध्ये विनिमय दर संपूर्णपणे बाजारातील घटकांवर अवलंबून असतो व मध्यवर्ती बँकेकडून कोणताही हस्तक्षेप केला जात नाही.
अ) व्यवस्थित ब) स्थिर
क) स्वतंत्र ड) पॅड
- v) स्वतंत्र फ्लोट प्रणालीमध्ये विनिमय दर हे परकीय चलन बाजारातील वर आधारित असतात.
अ) व्याजदर ब) पुरवठा
क) पुरवठा व मागणी ड) नियम

- vi) बँक फॉर इंटरनॅशनल सेटलमेंट्स (BIS) ची स्थापना साली झाली.
अ) 1930 ब) 1944
क) 1956 ड) 1960
- vii) BIS चा मुख्य उद्देश म्हणजे मध्यवर्ती बँकांमध्ये सहकार्य वाढवणे.
अ) औद्योगिक ब) वित्तीय
क) कृषी ड) कायदेशीर
- viii) SDR (Special Drawing Rights) ही एक आंतरराष्ट्रीय राखीव संपत्ती आहे जी ने तयार केली आहे.
अ) जागतिक बँक ब) संयुक्त राष्ट्र
क) आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधी (IMF) ड) जागतिक वयपर संघटना (WTO)

प्रश्न 2) आंतरराष्ट्रीय बँक व्यवसाय वाढण्याची प्रमुख कारणे स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 3) आंतरराष्ट्रीय कर्ज बाजारातील साधने सविस्तर स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 4) विकसनशील अर्थव्यवस्थांसाठी मुक्त विनिमय दर प्रणालीचे फायदे व तोटे स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 5) आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधीची उद्दिष्टे आणि कार्ये स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 6) टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) [12]

- अ) बँकांचा परकीय विनिमय विभाग
ब) अमेरिकन डिपॉझिटरी रिसीट्स (ADR)
क) विशेष आहरण अधिकार (SDR)
ड) आंतरराष्ट्रीय वित्त निगम

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-5020

[Total No. of Pages : 4

[6529]-67

M.Com. (Part - II)

317 - (H) : INTERNATIONAL MARKETING

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) Question No. 01 and Question No. 06 are Compulsory.
- 2) Solve any Three Questions from Question No. 2 to 5.
- 3) Figures to the right indicate full marks

Q1) Fill in the blanks selecting suitable choice (any six) : [6]

- i) International marketing primarily involves_____
 - a) Selling products only within domestic borders.
 - b) Producing goods in foreign countries only
 - c) Planning and conducting transactions across national boundaries
 - d) Exporting raw materials only
- ii) _____ is NOT a reason for entry into international markets?
 - a) Market expansion
 - b) Diversification
 - c) Saturated domestic markets
 - d) Reducing product quality
- iii) Which macro factor refers to cultural values, beliefs, language and lifestyle affecting international marketing?_____
 - a) Political
 - b) Legal
 - c) Economic
 - d) Socio-cultural
- iv) 'Exporting' is generally associated with _____stage of international marketing development?
 - a) Domestic stage
 - b) International stage
 - c) Global/Transnational stage
 - d) None of the above
- v) _____is included under the International Product Mix?
 - a) Exchange rate management
 - b) Branding and packaging decisions
 - c) Tariff determination
 - d) Export documentation
- vi) Skimming and penetration are types of _____ policies in international marketing.
 - a) Distribution
 - b) Pricing
 - c) Promotion
 - d) Segmentation

P.T.O.

- vii) The major challenge in international market segmentation is :_____
- a) Uniform customer needs across countries
 - b) High similarity of income levels
 - c) Diversity of cultures and buying behavior
 - d) Standardized government laws
- viii) _____ government body in India provides foreign exchange facilities to exporters?
- a) SEBI
 - b) RBI
 - c) TRAI
 - d) NABARD

Q2) Discuss the scope and objectives of International Marketing. Explain the major reasons why firms enter international markets. **[14]**

Q3) Explain the macro-environmental factors affecting International Marketing in detail. **[14]**

Q4) Explain the Concept of the International Marketing Mix with reference to Product, Price, Promotion, and Distribution. **[14]**

Q5) Discuss the recent import and export policies and procedures in India. **[14]**

Q6) Write a Short Notes (any 2). **[12]**

- a) Indian Presence in the International Market
- b) EXIM Bank
- c) International Distribution system.
- d) Legal Environment

PE-5020

[6529]-67
M.Com. (Part - II)
317 - (H) : आंतरराष्ट्रीय विपणन
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 60

- सूचना : 1) प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 अनिवार्य आहेत.
2) प्रश्न क्रमांक 2 ते 5 मधील कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.
3) प्रश्नपत्रिकेतील उजवीकडील संख्या पूर्ण गुण दर्शवते.
4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा (कोणत्याही 6) [6]
- i) आंतरराष्ट्रीय विपणनामध्ये प्रामुख्याने समाविष्ट आहे:
अ) केवळ देशांतर्गत सीमांमध्ये उत्पादने विकणे
ब) केवळ परदेशात वस्तूंचे उत्पादन करणे
क) राष्ट्रीय सीमा ओलांडून नियोजन आणि व्यवहार करणे
ड) केवळ कच्च्या मालाची निर्यात करणे
- ii) खालीलपैकी आंतरराष्ट्रीय बाजारपेठेत प्रवेश करण्याचे कारण नाही ?
अ) बाजार विस्तार
ब) विविधीकरण
क) संतृप्त देशांतर्गत बाजारपेठा
ड) उत्पादनाची गुणवत्ता कमी करणे
- iii) आंतरराष्ट्रीय विपणनावर परिणाम करणारे सांस्कृतिक मूल्ये, श्रद्धा, भाषा आणि जीवनशैली स्थूल घटक दर्शवते ?
अ) राजकीय
ब) कायदेशीर
क) आर्थिक
ड) सामाजिक - सांस्कृतिक
- iv) 'निर्यात' सामान्यतः आंतरराष्ट्रीय विपणन विकासाच्या टप्प्याशी संबंधित आहे ?
अ) देशांतर्गत टप्पा
ब) आंतरराष्ट्रीय टप्पा
क) जागतिक/ आंतरराष्ट्रीय टप्पा
ड) वरीलपैकी काहीही नाही
- v) आंतरराष्ट्रीय उत्पादन मिश्रणात खालीलपैकी घटक समाविष्ट आहे ?
अ) विनिमय दर व्यवस्थापन
ब) ब्रँडिंग आणि पॅकेजिंग निर्णय
क) टॅरिफ निर्धारण
ड) निर्यात दस्तऐवजीकरण

- vi) आंतरराष्ट्रीय विपणनातील धोरणांचे प्रकार स्किमिंग आणि पेनिट्रेशन आहेत.
अ) वितरण ब) किंमत
क) प्रोत्साहन ड) विभाजन
- vii) आंतरराष्ट्रीय बाजार विभाजनातील प्रमुख आव्हान म्हणजे:
अ) सर्व देशांमध्ये एकसमान ग्राहकांच्या गरजा
ब) उत्पन्न पातळीची उच्च समानता
क) संस्कृतींची विविधता आणि खरेदी वर्तन
ड) प्रमाणित सरकारी कायदे
- viii) भारतातील सरकारी संस्था निर्यातदारांना परकीय चलन सुविधा प्रदान करते?
अ) सेबी ब) आरबीआय
क) ट्राय ड) नाबार्ड

प्रश्न 2) आंतरराष्ट्रीय विपणनाची व्याप्ती आणि उद्दिष्टे यावर चर्चा करा. कंपन्या आंतरराष्ट्रीय बाजारपेठेत का प्रवेश करतात याची प्रमुख कारणे स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 3) आंतरराष्ट्रीय विपणनावर परिणाम करणारे स्थूल – पर्यावरणीय घटक तपशीलवार स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 4) उत्पादन, किंमत, जाहिरात आणि वितरणाच्या संदर्भात आंतरराष्ट्रीय विपणन मिश्रणाची संकल्पना स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 5) भारतातील अलीकडील आयात आणि निर्यात धोरणे आणि प्रक्रियांवर चर्चा करा. [14]

प्रश्न 6) थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) [12]

- अ) आंतरराष्ट्रीय बाजारपेठेत भारताचे अस्तित्व
ब) एक्झिम बँक
क) आंतरराष्ट्रीय वितरण व्यवस्था
ड) कायदेशीर पर्यावरण

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-3541

[Total No. of Pages : 4

[6529]-68

M.Com. (Part - II)

ADVANCED MARKETING (Special Paper - VI)

318 : Marketing Research

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) Question No. 1 and Question No. 6 are compulsory.
- 2) Solve any 3 (Three) questions from Question No. 2 to Question No. 5.
- 3) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Fill in the blanks by selecting suitable choice (Any 6) : [6]

- i) _____ is wide in scope as it deals with all aspects of marketing of goods and services.
 - a) Market Process
 - b) Market place
 - c) Marketing Research
 - d) None of the above
- ii) Marketing Research is an essential supplement of _____.
 - a) Competitive Research
 - b) Competitive Marketing
 - c) Competitive Process
 - d) Competitive Study
- iii) _____ is used to test decision alternatives.
 - a) Programmatic Research
 - b) Evaluative Research
 - c) Marketing Research
 - d) Selective Research
- iv) What is used in advertising research?
 - a) Voting Intention
 - b) Primary testing
 - c) Copy testing
 - d) Secondary testing
- v) Knowledge of customer's tastes means _____.
 - a) Market Research
 - b) Market Information
 - c) Market System
 - d) Market Industries
- vi) Respondents represent the most important source of _____ marketing data.
 - a) Primary
 - b) Secondary
 - c) Web based
 - d) Global

P.T.O.

- vii) _____ information is an example of secondary data.
- a) Primary
 - b) Online Database
 - c) Offline
 - d) Marketing
- viii) _____ can be broadcast to thousands of potential respondents simultaneously.
- a) Internet
 - b) Internet Path
 - c) Internet Surveys
 - d) Marketing Research

Q2) What is 'Research Process'? Explain the factors in Formulation of Problem and Basic Research Issues. **[14]**

Q3) Explain 'Copy Testing' Discuss about Media selection and Media Scheduling. **[14]**

Q4) Explain in detail the standardized sources of collecting data. **[14]**

Q5) Explain Online Brand Perception Research Methodology and Key observations. Describe strategies and tools for Online Targeted Advertising. **[14]**

Q6) Write Short Notes (Any Two) **[12]**

- a) Factors Involved in Marketing Research
- b) Significance of Marketing Decision Support System
- c) Importance of Market Information
- d) Advantages and Disadvantages of Web Based Marketing Research

PE-3541

[6529]-68

M.Com. (Part - II)

ADVANCED MARKETING (Special Paper - VI)

318 : Marketing Research

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 60

- सूचना : 1) प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 अनिवार्य आहेत.
2) प्रश्न क्रमांक 2 ते प्रश्न क्रमांक 5 पर्यंत कोणतेही 3 (तीन) प्रश्न सोडवा.
3) उजव्या बाजूचे आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.
4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) योग्य पर्याय निवडून रिक्त जागा भरा. (कोणतेही 6) [6]

- i) ची व्याप्ती विस्तृत आहे कारण ती वस्तू आणि सेवांच्या विपणनाच्या सर्व पैलूंशी संबंधित आहे.
अ) बाजार प्रक्रिया ब) बाजार जागा
क) विपणन संशोधन ड) वरीलपैकी काहीही नाही
- ii) विपणन संशोधन हे चे आवश्यक परिशिष्ट आहे.
अ) स्पर्धात्मक संशोधन ब) स्पर्धात्मक विपणन
क) स्पर्धात्मक प्रक्रिया ड) स्पर्धात्मक अभ्यास
- iii) चा वापर निर्णय पर्यायांची चाचणी घेण्यासाठी केला जातो.
अ) प्रोग्रॅमॅटिक रिसर्च ब) मूल्यांकनात्मक संशोधन
क) विपणन संशोधन ड) निवडक संशोधन
- iv) जाहिरात संशोधनात काय वापरले जाते?
अ) मतदानाचा हेतू ब) प्राथमिक चाचणी
क) कॉपी चाचणी ड) दुय्यम चाचणी
- v) ग्राहकाच्या अभिरुचीचे ज्ञान म्हणजे
अ) मार्केट रिसर्च ब) मार्केट माहिती
क) मार्केट सिस्टम ड) मार्केट इंडस्ट्रीज

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-3542

[Total No. of Pages : 4

[6529]-71

S.Y. M.Com.

**401 : CAPITAL MARKET AND FINANCIAL SERVICES
(2019 Pattern) (Semester - IV) (CBCS)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) *Question No. 1 and Question No. 6 are Compulsory.*
- 2) *Solve 3 (Three) questions from Question No. 2 to Question No. 5.*
- 3) *Figures to the right side indicate full Marks.*

Q1) Fill in the blanks by selecting suitable choice (Any six) : **[6]**

- a) Equity shares and preference shares are ownership securities, also known as _____.
(Debt Capital, Capital Stock, Fixed Capital)
- b) _____ Contracts are standardized.
(Future, Forward, Swap)
- c) A Stock market index _____.
(shows trends in the market, provides weights to shares, shows the volume of trade in market)
- d) _____ term does not belong to the stock exchange.
(NAV, IPO, KPO)
- e) _____ is the least likely advantage of mutual fund investing.
(Diversification, Convenience, Mutual fund returns are normally higher than market average return)
- f) _____ pays for the Credit Rating in India.
(RBI, Government of India, Issuer)
- g) SEBI has allowed to endorse _____ products.
(Stocks and shares, Mutual funds, Dividends)
- h) The regulatory body for the securities market in India is _____.
(RBI, SEBI, IRDA)

P.T.O.

Q2) What is 'Capital Market'? Explain various participants of Capital Market.[14]

Q3) Distinguish between Primary Market and Secondary Market. Describe the procedure of IPO. [14]

Q4) What is a 'Merchant Banking'? Explain various functions and services offered by Merchant Bankers. [14]

Q5) Discuss the Recent Changes and emerging trends in Indian Capital Market. [14]

Q6) Write Short Notes (Any two) : [12]

- a) Junk Bonds and Deep Discount Bonds
- b) National Stock Exchange
- c) Foreign Direct Investment
- d) Achievement of SEBI

PD-3542

[6529]-71

S.Y. M.Com.

401 : CAPITAL MARKET AND FINANCIAL SERVICES
(2019 Pattern) (Semester - IV) (CBCS)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 60

- सूचना : 1) प्रश्न क्र. 1 आणि प्रश्न क्र. 6 अनिवार्य आहेत.
2) प्रश्न क्र. 2 ते प्रश्न क्र. 5 मधील कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** योग्य पर्यायाची निवड करून रिकाम्या जागा भरा. (कोणत्याही सहा) [6]
- अ) समहक्क भाग आणि अग्रहक्क भाग हे मालकी हक्क रोखे असतात. त्यांना म्हणून देखील ओळखले जाते.
(कर्ज भांडवल, भांडवल रोखे, स्थिर/निश्चित भांडवल)
- ब) स्वरूपाचे करार हे प्रमाणित असतात.
(भावी करार, वायदा करार, स्वॅप करार)
- क) रोखे बाजाराच्या निर्देशांकाद्वारे दर्शवले जाते.
(बाजारपेठेतील प्रवृत्ती, भागांना संरक्षण पुरवणे, बाजारपेठेतील व्यवहाराचे प्रमाण दर्शविणे)
- ड) ही संकल्पना रोखे बाजाराशी संबंधित नाही.
(एनएव्ही NAV, आयपीओ IPO, केपीओ KPO)
- इ) म्युच्युअल फंडामध्ये गुंतवणूक करण्याचा फायदा आहे.
(वैविध्यकरण, सुकरता, म्युच्युअल फंडामध्ये केलेल्या गुंतवणुकीचे परतावे हे बाजारपेठेतील मिळणारे जे परतावे असतात त्यांच्या सरासरीपेक्षा जास्त असतात)
- फ) भारतातील पतमूल्यांकनाचे पैसे भरते.
(भारतीय रिझर्व्ह बँक, भारत सरकार, प्रचालनकर्ता)
- य) सेबीद्वारे उत्पादनाचे नियमन केले जाते.
(रोखे आणि भाग, म्युच्युअल फंड, लाभांश)
- र) भारतामध्ये रोखे बाजाराचे नियमन करणारी ही संस्था आहे.
(भारतीय रिझर्व्ह बँक, सेबी, आयआरडीए)

- प्रश्न 2) 'भांडवल बाजार' म्हणजे काय? भांडवल बाजारातील विविध समावेशित घटक स्पष्ट करा. [14]
- प्रश्न 3) प्राथमिक बाजारपेठ आणि दुय्यम बाजारपेठ यातील फरक स्पष्ट करा तसेच आयपीओ ची कार्यपद्धती विशद करा. [14]
- प्रश्न 4) 'प्रकल्प सेवी बँका' म्हणजे काय? प्रकल्प सेवी बँकांची कार्ये आणि त्यांच्याकडून पुरवल्या जाणाऱ्या सेवा स्पष्ट करा. [14]
- प्रश्न 5) भारतीय भांडवल बाजारातील सद्यकालीन बदल आणि उद्योन्मुख प्रवृत्ती स्पष्ट करा. [14]
- प्रश्न 6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [12]
- अ) जंक बाँड्स आणि खोलवजावट बंधपत्र
 - ब) राष्ट्रीय रोखे बाजार
 - क) थेट परकीय गुंतवणूक
 - ड) सेबीची कामगिरी

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-3543

[Total No. of Pages : 4

[6529]-72

M.Com. (Part - II)

BUSINESS ECONOMICS

402A : Industrial Economic Environment

(2019 Pattern) (Semester - IV) (CBCS)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) Question No. 1 and 6 are Compulsory.
- 2) Solve any three questions from Q. No. 2 to Q. No. 5.
- 3) Figures to the right side indicate full Marks.

Q1) Fill in the blanks by selecting a suitable choice (Any six) : [6]

- i) Banking is _____ type of Industry.
 - a) Social Service Industry
 - b) Government Industry
 - c) Basic Industry
 - d) Service Industry
- ii) _____ is an economic factor affecting the economic environment.
 - a) Infrastructure
 - b) Political Party
 - c) Tax policy
 - d) Technological Change
- iii) In a public sector undertaking, the governments direct holding must be _____.
 - a) 25%
 - b) 41%
 - c) 51%
 - d) 75%
- iv) _____ is a major problem of public sector industries.
 - a) Raw Material
 - b) Government intervention
 - c) Increasing Import
 - d) Privatization
- v) India's first industrial policy was announced in _____.
 - a) 1920
 - b) 1935
 - c) 1948
 - d) 1961
- vi) The Monopolies and Restrictive Trade Practices Act came into force on _____.
 - a) 1st June 1941
 - b) 1st June 1951
 - c) 1st June 1970
 - d) 1st June 1977

P.T.O.

- vii) The Iron and Steel Company was established in _____.
a) 1851 b) 1904
c) 1907 d) 1937
- viii) From the following _____ is depends on agriculture for raw materials.
a) IT Industry b) Cement Industry
c) Textile Industry d) Automobile Industry

Q2) Write definition of Industry. Explain classification of industries in detail.

[14]

Q3) What is mean by public sector industries? Explain problems of public sector industries in India. [14]

Q4) What is globalization? Write impact of globalization on Indian industries.

[14]

Q5) Explain importance of major industries in India. [14]

Q6) Write Short Notes (Any two) : [12]

- Importance of economic environment
- Role of multinational company
- Industrial Policy of 1948
- Problems of Iron and Steel Industry in India

PE-3543

[6529]-72

M.Com. (Part - II)

BUSINESS ECONOMICS

402A : Industrial Economic Environment
(2019 Pattern) (Semester - IV) (CBCS)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 60

- सूचना : 1) प्रश्न क्र. 1 आणि 6 सक्तीचे आहेत.
2) प्रश्न क्र. 2 ते 5 पैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.
3) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा (कोणत्याही सहा) : [6]

- i) बँकिंग व्यवसाय हा प्रकारचा व्यवसाय आहे.
अ) सामाजिक सेवा उद्योग ब) सरकारी उद्योग
क) मुलभूत उद्योग ड) सेवा उद्योग
- ii) हा आर्थिक पर्यावरणावर परिणाम करणारा आर्थिक घटक आहे.
अ) पायाभूत सुविधा ब) राजकीय पक्ष
क) कर धोरण ड) तंत्रज्ञान विषयक बदल
- iii) सार्वजनिक क्षेत्रातील उपक्रमामध्ये सरकारची धारणा असणे आवश्यक असते.
अ) 25% ब) 41%
क) 51% ड) 75%
- iv) ही सार्वजनिक क्षेत्रातील उद्योगांची प्रमुख समस्या आहे.
अ) कच्चा माल ब) सरकारी हस्तक्षेप
क) वाढती आयात ड) खासगीकरण
- v) भारताचे पहिले औद्योगिक धोरण मध्ये जाहीर झाले.
अ) 1920 ब) 1935
क) 1948 ड) 1961
- vi) मत्केदारी आणि निर्बंधात्मक व्यापार व्यवहार कायदा रोजी अस्तित्वात आला.
अ) 1 जून 1941 ब) 1 जून 1951
क) 1 जून 1970 ड) 1 जून 1977

vii) दि आयर्न अंड स्टील कंपनीची स्थापना मध्ये झाली.

अ) 1851

ब) 1904

क) 1907

ड) 1937

viii) खालीलपैकी कच्या मालासाठी शेतीवर अवलंबून आहे.

अ) आय टी उद्योग

ब) सिमेंट उद्योग

क) कापड उद्योग

ड) वाहन उद्योग

प्रश्न 2) उद्योगाची व्याख्या द्या. उद्योगांचे वर्गीकरण सविस्तर स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 3) सार्वजनिक क्षेत्रातील उद्योग म्हणजे काय? भारतातील सार्वजनिक क्षेत्रातील उद्योगांच्या समस्या स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 4) जागतिकीकरण म्हणजे काय? जागतिकीकरणाचा भारतीय उद्योगावरील प्रभाव लिहा. [14]

प्रश्न 5) भारतातील मोठ्या उद्योगांचे महत्त्व स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) : [12]

अ) आर्थिक पर्यावरणाचे महत्त्व

ब) बहुराष्ट्रीय कंपन्यांची भूमिका

क) 1948 चे औद्योगिक धोरण

ड) भारतातील लोखंड व पोलाद उद्योगाच्या समस्या

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-3544

[Total No. of Pages : 3

[6529]-73
M.Com.
MATHEMATICS
402-B : Operations Research
(2019 Credit Pattern) (CBCS) (Semester - IV)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicates full marks.*
- 3) *Use of statistical tables and calculator is allowed.*
- 4) *Symbols have their usual meanings.*

Q1) Attempt any two of the following :

[14]

- a) Write the dual of the following Linear Programming Problem

$$\text{Minimize (Z) = } 5x_1 + 7x_2$$

$$\text{Subject to } 4x_1 - x_2 \geq 4$$

$$x_1 + 2x_2 = 6$$

$$x_1 - 2x_2 \leq 3$$

$$x_1, x_2 \geq 0$$

- b) Solve the following L.P.P. by graphical method

$$\text{Maximize (Z) = } 5000x_1 + 4000x_2$$

$$\text{Subject to } 6x_1 + 4x_2 \leq 24$$

$$x_1 + 2x_2 \leq 6$$

$$-x_1 + x_2 \leq 1$$

$$x_2 \leq 2$$

$$x_1, x_2 \geq 0$$

- c) Solve the following game using dominance principle

		Player B				
		I	II	III	IV	V
Player A	I	4	6	5	10	7
	II	6	7	4	8	9
	III	9	8	10	9	8
	IV	5	5	9	6	4

P.T.O.

Q2) Attempt any two of the following :

[14]

- a) Obtain an initial basic feasible solution of the following transportation problem by Matrix Minima method.

Destination Origin	D ₁	D ₂	D ₃	D ₄	Supply
O ₁	5	3	6	2	18
O ₂	4	7	9	1	37
O ₃	3	4	7	5	35
Demand	15	16	34	25	

Also Find the corresponding transportation cost.

- b) Solve the following LPP using Simplex method.

$$\text{Max. } Z = 2x_1 + 3x_2 + 7x_3$$

$$\text{Subject to } 3x_1 + 2x_2 + 4x_3 \leq 100$$

$$x_1 + 4x_2 + 2x_3 \leq 100$$

$$x_1 + x_2 + 3x_3 \leq 100$$

$$x_1, x_2, x_3 \geq 0$$

- c) Show that the following L.P.P. has unbounded solution

$$\text{Max. } Z = 4x_1 + 3x_2 - x_3 + 5x_4$$

Subject to

$$3x_1 + x_2 - 4x_3 + 6x_4 \geq -11$$

$$8x_1 - 3x_2 + x_3 + 4x_4 \leq 25$$

$$2x_1 - 7x_2 - 4x_3 + 10x_4 \leq 36$$

$$x_1, x_2, x_3, x_4 \geq 0$$

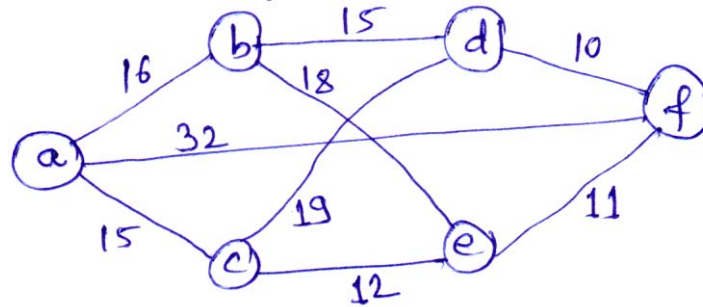
Q3) Attempt any two of the following :

[14]

- a) Define network. Explain what do you mean by Directed and undirected network? Also explain the term Node and Arc.
- b) Solve the following assignment problem for maximization

$$\begin{array}{c} 1 \quad 2 \quad 3 \quad 4 \\ \begin{array}{l} A \\ B \\ C \\ D \end{array} \left[\begin{array}{cccc} 1 & 8 & 4 & 1 \\ 5 & 7 & 6 & 25 \\ 3 & 5 & 4 & 2 \\ 3 & 1 & 6 & 2 \end{array} \right] \end{array}$$

- c) Find the minimum cost spanning tree for the following network

Q4) Attempt any two of the following :

[8]

- a) Explain the following terms with reference to T.P
 - i) Basic solution
 - ii) Non-degenerate basic feasible solution
 - iii) Alternate solution
 - iv) Dummy Source
- b) Solve the following game

		Player B				
		I	II	III	IV	V
Player A	I	9	3	1	8	0
	II	6	5	4	6	7
	III	2	4	3	3	8
	IV	5	6	2	2	1

- c) Discuss the various steps involved in the application of PERT and CPM.

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-5021

[Total No. of Pages : 2

[6529]-74

M.Com. (Part - II)

**403 : RECENT ADVANCES IN ACCOUNTING,
TAXATION AND AUDITING
(2019 Credit Pattern) (Semester - IV) (Paper - VII)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) Question No. 1 and Question No. 6 are compulsory.
- 2) Solve any Three questions from Question No. 2 to Question No. 5.
- 3) Figures to the right side indicate full marks.

Q1) Fill in the blanks by selecting suitable choice. (Any 6) : **[6]**

- i) Taxes that are levied on any Intra-State purchase are _____
 - a) IGST
 - b) CGST
 - c) SGST
 - d) UTGST
- ii) Blockchain is a type of _____ database.
 - a) Limited
 - b) Practical
 - c) Shared
 - d) fixed
- iii) _____ is the objective of creative accounting.
 - a) To increase the accuracy of financial statements.
 - b) To manipulate financial statements to show a more favourable financial position.
 - c) To ensure compliance with accounting standards.
 - d) To verify the financial position of the organization.
- iv) Which of the following is a component of Artificial Intelligence?
 - a) Learning
 - b) Training
 - c) Designing
 - d) Puzzling
- v) _____ is an information system that allows the collection, storing and processing of financial data.
 - a) Automation Accounting System
 - b) Manual Accounting System
 - c) Hybrid Accounting System
 - d) Management Accounting System

P.T.O.

- vi) _____ is called an acquisition cost model
- a) Historical cost approach b) Replacement cost approach
 - c) Opportunity cost approach d) Standard cost approach
- vii) From the following _____ is the example of intellectual property.
- a) Building b) Goodwill
 - c) Invention d) Investment
- viii) _____ is the excess of the market price of the share under ESOP.
- a) Intrinsic value b) Fair value
 - c) Nominal value d) Extrinsic value

Q2) What is 'Cloud Accounting'? Explain in brief the importance and uses of Cloud Accounting Software. **[14]**

Q3) What is Corporate Tax? Explain in detail advantages and disadvantages of corporate tax. **[14]**

Q4) Explain the concept of Environmental Accounting and explain in detail the need of environmental accounting. **[14]**

Q5) What is 'Lean Accounting'? Explain in detail the application and uses of Lean Accounting. **[14]**

Q6) Write short note (Any 2- 6 marks each) : **[12]**

- a) IPR Accounting
- b) Personal Tax Reforms
- c) Employee Stock Option Scheme
- d) Techniques of Creative Accounting

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-3545

[Total No. of Pages : 6

[6529]-75

M.Com.

COMMERCIAL LAW AND PRACTICES (Group - B)
405 : Recent Advances in Commercial Laws and Practices
(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - IV)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) *Question No. 1 and 6 are Compulsory.*
- 2) *Solve any three questions from Q. No. 2 to Q. No. 5.*
- 3) *Figures to the right side indicate full Marks.*

Q1) Fill in the Blanks by Selecting suitable choice (any 6 out of 8) : [6]

- i) As per The Competition Act, 2002 _____ includes any agreement to limit, restrict or withhold the output or supply of any goods or allocate any area or market for the disposal or sale of the goods.
 - a) exclusive distribution agreement
 - b) refusal to deal
 - c) tie-in arrangement
 - d) resale price maintenance
- ii) As per The Competition Act, 2002, “acquisition” means, directly or indirectly, acquiring or agreeing to acquire - (i) _____ of any enterprise; or (ii) control over management or control over assets of any enterprise.
 - a) Shares only
 - b) Voting Rights only
 - c) Assets only
 - d) Shares, voting rights or assets
- iii) As per The Special Economic Zones Act, 2005 “infrastructure facilities” means _____ commercial or social infrastructure or other facilities necessary for the development of a Special Economic Zone or such other facilities which may be prescribed.
 - a) Economic
 - b) Industrial
 - c) Political
 - d) Cultural

P.T.O.

- iv) As per the provisions of The Special Economic Zones Act, 2005, the notification regarding Constitution of Authority has to be published in the _____.
- National Newspaper
 - Official Gazette
 - Official website of the Govt. of India
 - Regional Newspapers
- v) As per the provisions of The Securitization and Reconstruction of Financial Assets and Enforcement of Security Interest Act, 2002 “_____” means any person who has been granted financial assistance by any bank or financial institution or who has given any guarantee or created any mortgage or pledge as security for the financial assistance.
- borrower
 - creditor
 - corresponding new bank
 - financial assistance
- vi) As per the provisions of The Securitization and Reconstruction of Financial Assets and Enforcement of Security Interest Act, 2002, If any person contravenes or attempts to contravene or abets the contravention of the provisions of this Act or of any rules made thereunder, he shall be punishable with _____.
- imprisonment for a term which may extend to one year
 - fine only.
 - imprisonment for a term which may extend to one year, or with fine
 - imprisonment for a term which may extend to one year, or with fine, or with both
- vii) As per the provisions of The Recovery of Debts Due to Banks and Financial Institutions Act, 1993, the Appellate Tribunals are established by _____.
- RBI
 - Central Govt.
 - SBI
 - SEBI
- viii) As per the provisions of The Recovery of Debts Due to Banks and Financial Institutions Act, 1993, A person shall not be qualified for appointment as the Presiding Officer of a Tribunal unless he is, or has been, or is qualified to be, a _____
- District Judge
 - Judge of High Court
 - Judge of Supreme Court
 - RBI Governor

Q2) State the provisions of The Competition Act, 2002 relating to abuse of dominant position by any enterprise and regulation of combinations. **[14]**

Q3) Explain the provisions relating to Reference of Dispute and Miscellaneous Provisions under The Special Economic Zones Act, 2005. **[14]**

Q4) Explain the provisions relating to Registration of asset reconstruction companies under The Securitization and Reconstruction of Financial Assets and Enforcement of Security Interest Act, 2002. **[14]**

Q5) Explain the provisions relating to recovery of Debt determined by Tribunals under The Recovery of Debts Due to Banks and Financial Institutions Act, 1993. **[14]**

Q6) Write Short Notes (Any 2 out of 4) : **[2 × 6 = 12]**

- a) The Provisions of The Competition Act, 2002 relating to procedures and powers of Appellate Tribunal.
- b) Provisions relating to Cancellation of letter of approval to entrepreneur under The Special Economic Zones Act, 2005.
- c) Provisions relating to Central Registry under The Securitization and Reconstruction of Financial Assets and Enforcement of Security Interest Act, 2002.
- d) Provisions relating to Modes of recovery of debts determined by Tribunal under The Recovery of Debts Due to Banks and Financial Institutions Act, 1993.

PE-3545

[6529]-75

M.Com.

COMMERCIAL LAW AND PRACTICES (Group - B)
405 : Recent Advances in Commercial Laws and Practices
(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - IV)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 60

- सूचना : 1) प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 अनिवार्य आहेत.
2) प्रश्न क्रमांक 2 ते 5 मधील कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.
3) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) योग्य पर्याय निवडून रिक्त जागा भरा (8 पैकी 6) : [6]

- i) कॉम्पिटिशन ऍक्ट, 2002 नुसार मध्ये कोणत्याही मालाचे उत्पादन किंवा पुरवठा मर्यादित करणे, प्रतिबंधित करणे किंवा रोखणे किंवा वस्तूच्या विल्हेवाट किंवा विक्रीसाठी कोणतेही क्षेत्र किंवा बाजार वाटप करणे समाविष्ट आहे.
- अ) विशेष वितरण करार ब) व्यवहार करण्यास नकार
क) टाय-इन व्यवस्था ड) पुनर्विक्री किंमत देखभाल
- ii) कॉम्पिटिशन ऍक्ट 2002 नुसार, “अधिग्रहण” म्हणजे (i) कोणत्याही एंटरप्राइझचे; किंवा (ii) व्यवस्थापनावर नियंत्रण किंवा कोणत्याही एंटरप्राइझच्या मालमत्तेवर प्रत्यक्ष किंवा अप्रत्यक्षपणे नियंत्रण संपादन करणे किंवा संपादन करण्यास सहमती देणे.
- अ) फक्त शेअर्स ब) फक्त मतदानाचा हक्क
क) फक्त मालमत्ता ड) शेअर्स, मतदानाचे अधिकार किंवा मालमत्ता
- iii) विशेष आर्थिक क्षेत्र (SEZ) कायदा, 2005 नुसार “पायाभूत सुविधा” म्हणजे, व्यावसायिक किंवा सामाजिक पायाभूत सुविधा किंवा विशेष आर्थिक क्षेत्राच्या विकासासाठी आवश्यक असलेल्या इतर सुविधा किंवा विहित केलेल्या अशा इतर सुविधा.
- अ) आर्थिक ब) औद्योगिक
क) राजकीय ड) सांस्कृतिक

- iv) विशेष आर्थिक क्षेत्र कायदा, 2005 च्या तरतुदीनुसार, प्राधिकरणाच्या घटनेबाबत अधिसूचना मध्ये प्रकाशित करणे आवश्यक आहे.
- अ) राष्ट्रीय वृत्तपत्र
 ब) अधिकृत राजपत्र
 क) भारत सरकारची अधिकृत वेबसाइट
 ड) प्रादेशिक वृत्तपत्रे
- v) सिक्युरिटायझेशन अँड रिकन्स्ट्रक्शन ऑफ फायनान्सियल ॲसेट्स अँड इनफोर्समेंट ऑफ सिक्युरिटी इंटरेस्ट ॲक्ट, 2002 च्या तरतुदीनुसार “.....” म्हणजे अशी व्यक्ती ज्याला कोणत्याही बँक किंवा वित्तीय संस्थेने आर्थिक सहाय्य दिले आहे किंवा ज्याने कोणतीही हमी दिली आहे किंवा आर्थिक सहाय्यासाठी सुरक्षा म्हणून गहाणखत केले आहे.
- अ) कर्जदार
 ब) ऋणको
 क) संबंधित नवीन बँक
 ड) आर्थिक मदत
- vi) सिक्युरिटायझेशन अँड रिकन्स्ट्रक्शन ऑफ फायनान्सियल ॲसेट्स अँड इनफोर्समेंट ऑफ सिक्युरिटी इंटरेस्ट ॲक्ट, 2002 च्या तरतुदीनुसार, जर कोणी व्यक्ती या कायद्याच्या तरतुदींचे किंवा त्यामध्ये दिलेल्या कोणत्याही नियमांचे उल्लंघन करत असेल किंवा त्याचे उल्लंघन करण्याचा प्रयत्न करत असेल किंवा त्याला प्रोत्साहन देत असेल तर त्यास सह शिक्षा होऊ शकते.
- अ) एक वर्षापर्यंत वाढू शकेल अशा मुदतीसाठी कारावास
 ब) फक्त दंड
 क) एक वर्षापर्यंत वाढू शकेल अशा मुदतीसाठी कारावास किंवा दंड
 ड) एक वर्षापर्यंत वाढू शकेल अशा मुदतीसाठी कारावास किंवा दंड, किंवा दोन्ही
- vii) द रिकव्हरी ऑफ डेट्स ड्यू टू बँक्स अँड फायनान्सियल इन्स्टिट्यूशन्स ॲक्ट, 1993 मधील तरतुदीनुसार, अपील्य न्यायाधिकरणांची स्थापना द्वारे केली जाते.
- अ) रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया
 ब) केंद्र सरकार
 क) स्टेट बँक ऑफ इंडिया
 ड) सीक्युरिटीस अँड एक्सचेंज बोर्ड ऑफ इंडिया
- viii) द रिकव्हरी ऑफ डेट्स ड्यू टू बँक्स अँड फायनान्सियल इन्स्टिट्यूशन्स ॲक्ट, 1993 मधील तरतुदीनुसार एखादी व्यक्ती न्यायाधिकरणाचा पीठासीन अधिकार म्हणून नियुक्तीसाठी पात्र ठरणार नाही, जोपर्यंत तो आहे, किंवा होण्यास पात्र आहे.
- अ) जिल्हा न्यायाधीश
 ब) उच्च न्यायालयाचे न्यायाधीश
 क) सर्वोच्च न्यायालयाचे न्यायाधीश
 ड) RBI गव्हर्नर

- प्रश्न 2)** कोणत्याही एंटरप्राइझद्वारे प्रबळ पदाचा दुरुपयोग आणि संयोजनांचे नियमन करण्यासंबंधी स्पर्धा कायदा, 2002 च्या तरतुदी सांगा. [14]
- प्रश्न 3)** विशेष आर्थिक क्षेत्र कायदा, 2005 अनुसार वाद वर्ग करणे आणि इतर तरतुदी स्पष्ट करा. [14]
- प्रश्न 4)** द सिव्युरिटायझेशन अँड रिकन्स्ट्रक्शन ऑफ फायनान्सियल असेट्स अँड इनफोर्समेंट ऑफ सिव्युरिटी इंटरेस्ट अॅक्ट, 2002 अंतर्गत मालमत्ता पुनर्रचना कंपन्यांच्या नोंदणीशी संबंधित तरतुदी स्पष्ट करा. [14]
- प्रश्न 5)** न्यायाधिकरणांनी निर्धारित केलेल्या कर्जाच्या वसुलीशी संबंधित द रिकव्हरी ऑफ डेट्स ड्यू टू बॅक्स अँड फायनान्सियल इन्स्टिट्यूशन्स अॅक्ट, 1993 मधील तरतुदी स्पष्ट करा. [14]
- प्रश्न 6)** टिपा लिहा. (4 पैकी कोणतेही 2) : [2 × 6 = 12]
- अ) कॉम्पिटिशन ऍक्ट, 2002 नुसार अपीलीय न्यायाधिकरणाच्या कार्यपद्धती आणि अधिकारांशी संबंधित तरतुदी
- ब) विशेष आर्थिक क्षेत्र (SEZ) कायदा, 2005 अंतर्गत उद्योजकांना मंजूरी पत्र रद्द करण्यासंबंधीच्या तरतुदी
- क) सिव्युरिटायझेशन अँड रिकन्स्ट्रक्शन ऑफ फायनान्सियल असेट्स अँड इनफोर्समेंट ऑफ सिव्युरिटी इंटरेस्ट अॅक्ट, 2002 मधील केंद्रीय नोंदणीशी (सेंट्रल रजिस्ट्री) संबंधित तरतुदी.
- ड) द रिकव्हरी ऑफ डेट्स ड्यू टू बॅक्स अँड फायनान्सियल इन्स्टिट्यूशन्स अॅक्ट, 1993 अंतर्गत न्यायाधिकरणाने निर्धारित केलेल्या कर्जाच्या वसुलीच्या पद्धतीशी संबंधित तरतुदी.

Total No. of Questions :6]

SEAT No. :

PE5637

[Total No. of Pages : 2

[6529]-76

M.Com.-II

ADVANCED COST ACCOUNTING AND COST SYSTEMS-VII

407 : Recent Advances in Cost Auditing and Cost System

(2019 Credit Pattern) (Semester-IV)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) Question No. 1 & 6 are compulsory.*
- 2) Solve any three (3) from Que No. 2 to Que No. 5.*
- 3) Figures to the right side indicate full marks.*

Q1) Fill in the blanks with selecting suitable choice (Any 6 out of 8) **[6]**

- a) The Aim of six sigma initiative is to _____
 - i) Reduce cost
 - ii) Improve quality
 - iii) Both (A) and (B)
- b) Cost Accounting standard on pollution control cost is deal in _____
 - i) CAS 12
 - ii) CAS 13
 - iii) CAS 14
- c) Productivity Audit deals with _____
 - i) Goods only
 - ii) Services only
 - iii) Both (A) and (B)
- d) Cost Accounting standard 16 deals with-(CAS16)_____
 - i) Depreciation and amortization
 - ii) Interest and financing charges
 - iii) Research and Development

P.T.O.

- e) ERP stand for _____
 - i) Enterprise Reserve Planning
 - ii) External Resource planning
 - iii) Enterprise Resource planning
- f) Cost Audit represents true and fair view of the _____ of any product.
 - i) Cost of sale
 - ii) Cost of Raw material consumption
 - iii) Cost of production
- g) The Process mapping is a _____ diagram.
 - i) Data flow
 - ii) Work flow
 - iii) Circular
- h) Which of the following is not objective of VAT Audit?
 - i) Ensuring enforcement of relevant penalties for non compliance
 - ii) Ensuring that any unsatisfactory features discovered on an earlier visit have been corrected
 - iii) Not Ensuring that any further tax or refund due is correctly identified and accounted for

Q2) State the objective and scope of “cost of Utility” (CAS 8) “Packing material cost” (CAS 9) and “Direct Expenses” (CAS-10) **[14]**

Q3) What is mean by productive Audit? State the important elements of productivity audit. **[14]**

Q4) Define the (ERP) “Enterprise Resources Planning”. Describe the reasons for implementation of ERP. **[14]**

Q5) What is “Six Sigma”? Explain the objectives and Importance of Six sigma. **[14]**

Q6) Write short Note (Any 2 out of 4) **[12]**

- a) CAS-17
- b) Cost Auditor
- c) Improve Business Processes
- d) GST Audit

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-4877

[Total No. of Pages : 4

[6529]-77

M.Com.

COOPERATION AND RURAL DEVELOPMENT

**409 : Recent Advances in Co-operative and Rural
Development**

(2019 Credit Pattern) (Semester - IV)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) Question No. 1 and Question No. 6 are Compulsory.
- 2) Solve any Three Questions from Question No. 2 to Question No. 5.
- 3) Figures to the right side indicate full Marks.

Q1) Fill in the blanks by selecting suitable choice (Any Six) : **[6]**

- i) The members of a Co-operative Society have _____ liability.
 - a) Unlimited
 - b) Limited
 - c) Joint
 - d) Restricted
- ii) _____ offers financial assistance to the farm sector through refinancing a wide range of agriculture and allied activities.
 - a) NABARD
 - b) Reserve bank of India
 - c) SEBI
 - d) State Bank of India
- iii) _____ is the demerits of Globalization.
 - a) Increase in Foreign Trade
 - b) Increase in availability of Technology
 - c) Negative impact of Agriculture
 - d) Increase in Foreign Currency
- iv) Pradhan Mantri Kisan Samman Nidhi scheme provides _____ to the farmers.
 - a) Minimum Income Support
 - b) Family Pension
 - c) Provident Fund
 - d) Irrigation facilities
- v) _____ is a promise to farmers that the government would buy their produce at a particular price.
 - a) Maximum Retail Price
 - b) Minimum Support Price
 - c) Minimum Retail Price
 - d) Maximum Selling Price

P.T.O.

- vi) Self-help groups were introduced in _____
- a) 1982 b) 1996
c) 1992 d) 1988
- vii) _____ is the most affected state by farmers suicides.
- a) Maharashtra b) Andhra Pradesh
c) Uttar Pradesh d) Madhya Pradesh
- viii) The National Commission on Farmers (NCF) was constituted in ____
- a) 2004 b) 2008
c) 2010 d) 2006

Q2) State the issues of economic viability of co-operative institutions. [14]

Q3) Explain the progress of Globalization and its impact on Cooperative institutions. [14]

Q4) Explain the role of Self Help Groups in Rural Development. [14]

Q5) What are the Short and long term Governmental measures for redressing rural distress? [14]

Q6) Write Short Notes (any 2) : **[12]**

- Social responsibility of co-operative institutions
- New Management Techniques
- Marketing of SHG products
- Swaminathan Report: National Commission on Farmers

M.Com.

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 60

प्रश्न 1) योग्य पर्याय निवडून रिक्त जागा भरा. (कोणतेही 6) [6]

- i) सहकारी संस्थेच्या सभासदांची जबाबदारी असते.
 - अ) अमर्यादित
 - ब) मर्यादित
 - क) संयुक्त
 - ड) प्रतिबंधित
- ii) विविध प्रकारच्या कृषी आणि संलग्न क्रियाकलापांसाठी पुनर्वित्त पुरवून कृषी क्षेत्राला आर्थिक सहाय्य देते.
 - अ) नाबार्ड
 - ब) भारतीय रिझर्व्ह बँक
 - क) सेबी
 - ड) स्टेट बँक ऑफ इंडिया
- iii) हे जागतिकीकरणाचे दोष आहेत.
 - अ) परकीय व्यापारात वाढ
 - ब) तंत्रज्ञानाच्या उपलब्धतेत वाढ
 - क) शेतीवर नकारात्मक परिणाम
 - ड) परकीय चलनात वाढ
- iv) प्रधानमंत्री किसान सन्मान निधी योजना शेतकऱ्यांना प्रदान करते.
 - अ) किमान उत्पन्न सहायता
 - ब) कौटुंबिक पेन्शन
 - क) भविष्य निर्वाह निधी
 - ड) सिंचन सुविधा
- v) हे शेतकऱ्यांना दिलेले वचन आहे की सरकार त्यांचे उत्पादन विशिष्ट किंमतीला खरेदी करेल.
 - अ) कमाल किरकोळ किंमत
 - ब) किमान आधारभूत किंमत
 - क) किमान किरकोळ किंमत
 - ड) कमाल विक्री किंमत

- vi) मध्ये स्वयं सहायता गट सुरू करण्यात आले.
- अ) 1982 ब) 1996
- क) 1992 ड) 1988
- vii) हे शेतकरी आत्महत्यांनी सर्वाधिक प्रभावित झालेले राज्य आहे.
- अ) महाराष्ट्र ब) आंध्र प्रदेश
- क) उत्तर प्रदेश ड) मध्य प्रदेश
- viii) राष्ट्रीय शेतकरी आयोग (NCF) ची स्थापना मध्ये करण्यात आली.
- अ) 2004 ब) 2008
- क) 2010 ड) 2006

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-3546

[Total No. of Pages : 4

[6529]-78

M.Com. - II

431 : BUSINESS PRACTICES AND ENVIRONMENT
Recent Advances in Business Practices and Environments
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) Q. No. 1 and Q. No. 6 are compulsory.
- 2) Solve any Three Questions from Q. N. 2 to Q. No. 5.
- 3) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Fill in the Blanks (any 6) :

[6]

- i) Shareholder is _____ of a company.
 - a) Partner
 - b) Employee
 - c) Owner
 - d) Creditors
- ii) In _____ area the main business is farm.
 - a) Rural
 - b) Durgam
 - c) Urban
 - d) None of these
- iii) _____ is known as a father of Green Revolution.
 - a) Dr. Rajendra Prasad
 - b) Dr. M.S. Swaminathan
 - c) Rajiv Gandhi
 - d) K.C. Pant
- iv) Cadbury committee is related to _____.
 - a) Corporate Governance
 - b) Government
 - c) Business Administration
 - d) Corporate Audit
- v) Indian Agriculture depends mainly upon _____.
 - a) Monsoon
 - b) Capital
 - c) Machinery
 - d) Technology
- vi) In _____ year Government of India adopt new economic policy.
 - a) 1985
 - b) 1970
 - c) 1988
 - d) 1991
- vii) _____ is a Important problem of small scale Industry.
 - a) Additional capital
 - b) International support
 - c) Absence of capital
 - d) Tax policy
- viii) The Entrepreneur who utilised advanced Technology is called _____.
Entrepreneur.
 - a) Organisational
 - b) Business man
 - c) Agriculture
 - d) Technical

P.T.O.

Q2) Critically examine the Textile and Retail policy of Government of Maharashtra.
[14]

Q3) Explain the Scheme of Development of Micro, Small and Medium Enterprises.
[14]

Q4) Explain the Prime Ministers Employment Generation Programme in National Small Industries Corporation Scheme.
[14]

Q5) Explain the term Environment Audit, State Benefits and Limitations of Environment Audit.
[14]

Q6) Write short notes (Any two) :
[12]

- a) Micro, Small and Medium Enterprises.
- b) Corporate Governance.
- c) Gram Udyog Vasahat.
- d) Agro processing policy.

M.Com. - II

[एकूण गुण : 60

- P.T.O.**

vii) ही लघुउद्योगाची प्रमुख समस्या आहे.

अ) अतिरिक्त निधी	ब) विदेशी सहाय्य
क) भांडवलाची कमतरता	ड) कर धोरण

viii) उच्च तंत्रज्ञानाचा अवलंब करणाऱ्या उद्योजकास उद्योजक म्हणतात.

अ) संघटनात्मक	ब) व्यापारी
क) कृषी	ड) तांत्रिक

प्रश्न 2) महाराष्ट्र शासनाच्या वस्त्रोद्योग आणि किरकोळ व्यापार धोरणाचे टिकात्मक परिक्षण करा. [14]

प्रश्न 3) लघुत्तम, लघु आणि मध्यम उद्योगाच्या विकासाची योजना स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 4) राष्ट्रीय लघुउद्योग महामंडळ योजने अंतर्गत पंतप्रधान रोजगार निर्मीती योजना स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 5) पर्यावरणीय अंकेक्षण ही संकल्पना स्पष्ट करा. पर्यावरणीय अंकेक्षणाचे फायदे आणि मर्यादा विशद करा. [14]

प्रश्न 6) टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) [12]

- अ) सुक्ष्म, लघु आणि मध्यम उद्योग
- ब) कॉर्पोरेट गव्हर्नन्स
- क) ग्राम उद्योग वसाहत
- ड) कृषी प्रक्रिया धोरण

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-3547

[Total No. of Pages : 4

[6529]-79

M.Com. (Part - II)

**413 : RECENT ADVANCES IN BUSINESS
ADMINISTRATION**

(2019 Credit Pattern) (Semester - IV)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) Questions No. 01 and Question No. 06 are Compulsory.
- 2) Solve any Three Questions from Question No. 02 to Question No. 05
- 3) Figures to the right indicate full marks

Q1) Fill in the Blanks (Attempt any six) :

[6]

- i) Change management primarily focuses on:
 - a) Increasing employee salaries
 - b) Managing financial transactions
 - c) Guiding organizational transformation
 - d) Improving marketing strategies
- ii) A customer-centric approach primarily focusses on _____
 - a) Creating value for customers at every stage
 - b) Maximizing shareholder profit only
 - c) Reducing product costs only
 - d) Offering discounts to beat competitors
- iii) _____ is the main objective of a Global Management System.
 - a) To focus solely on local market needs
 - b) To regulate only domestic human resources
 - c) To integrate operations across multiple countries
 - d) To avoid international collaboration
- iv) _____ is the primary goal of turnaround management.
 - a) To increase product prices
 - b) To shut down unprofitable units immediately
 - c) To revive a failing or underperforming business
 - d) To maintain the current business structure
- v) One key significance of a Global Management System is:
 - a) Reducing employee productivity
 - b) Encouraging cultural insensitivity
 - c) Enhancing global competitiveness
 - d) Promoting regional isolation

P.T.O.

- vi) _____ is NOT a significant feature of managing change.
- a) Resistance from employees
 - b) Stakeholder engagement
 - c) Consistency of routines
 - d) Communication planning
- vii) _____ are considered internal customers in a customer- centric organization.
- a) Government authorities
 - b) Employees and departments within the organization
 - c) Suppliers and vendors
 - d) End users of the product
- viii) _____ is a common technique used in turnaround management.
- a) Ignoring financial analysis
 - b) Downsizing and cost control
 - c) Expanding product lines without research
 - d) Avoiding communication with stakeholders

Q2) What is Change Management? Explain in detail the Principles of Change Management. [14]

Q3) What is Customer-Centric Approach? Explain in detail the best practices for becoming a customer-centric company. [14]

Q4) What is the meaning of Global Management System? Explain in detail the Significance of Global Management System. [14]

Q5) Define Innovation. Explain in detail Advantages and Significance of the Innovation. [14]

Q6) Write short notes on: (Any two) [12]

- a) Futuristic Approach Towards Managing Change
- b) Full 360° View of the Customers
- c) Cross Cultural Management
- d) Turn Around Management

PE-3547

[6529]-79
M.Com. (Part - II)
413 : RECENT ADVANCES IN BUSINESS
ADMINISTRATION
(2019 Credit Pattern) (Semester - IV)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 60

- सूचना : 1) प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 अनिवार्य आहेत.
2) प्रश्न क्रमांक 2 पासून प्रश्न क्रमांक 5 पर्यंत कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.
3) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) रिक्त जागा भरा (कोणत्याही सहा)

[6]

- i) बदल व्यवस्थापन यामध्ये मुख्यतः यावर लक्ष केंद्रित केले जाते.
अ) कर्मचाऱ्यांचे पगार वाढवणे ब) आर्थिक व्यवहार करणे
क) संस्थेतील बदलांचे मार्गदर्शन करणे ड) विपणन व्यूह रचना सुधारणा करणे
- ii) ग्राहक – केंद्रित दृष्टीकोन यामध्ये मुख्यतः यावर भर दिला जातो.
अ) प्रत्येक टप्प्यावर ग्राहकांसाठी मूल्य निर्माण करणे
ब) फक्त नफ्यावर लक्ष केंद्रित करणे
क) फक्त उत्पादन खर्च कमी करणे
ड) फक्त स्पर्धकांपेक्षा जास्त सवलत देणे
- iii) जागतिक व्यवस्थापन प्रणालीचे मुख्य उद्दिष्ट हे आहे.
अ) स्थानिक गरजांवर लक्ष केंद्रित करणे
ब) फक्त देशांतर्गत मानव संसाधन नियमन करणे
क) विविध देशांतील कार्यपद्धती एकत्रित करणे
ड) आंतरराष्ट्रीय सहकार्य टाळणे
- iv) पुनरुज्जीवन व्यवस्थापनाचा प्रमुख उद्देश म्हणजे होय.
अ) उत्पादनाची किंमत वाढवणे
ब) तोट्यातील युनिट्स बंद करणे
क) अयशस्वी व्यवसाय पुन्हा उभा करणे
ड) विद्यमान व्यवस्थेत कोणताही बदल न करणे

- v) जागतिक व्यवस्थापन प्रणालीचा एक महत्त्वाचा फायदा म्हणजे
- अ) कर्मचारी कार्यक्षमतेत घट
 ब) सांस्कृतिक असंवेदनशीलतेला प्रोत्साहन
 क) जागतिक स्पर्धेत वाढ
 ड) प्रादेशिक अलगावला प्रोत्साहन देणे
- vi) हे बदल व्यवस्थापनाचे लक्षण नाही.
- अ) कर्मचार्यांकडून विरोध
 ब) भागधारकांचा सहभाग
 क) नेहमीचाच व्यवहार किंवा सवयी
 ड) संवाद नियोजन
- vii) हे ग्राहक - केंद्रित संस्थेमधील अंतर्गत ग्राहक मानले जातात.
- अ) सरकारी अधिकारी
 ब) संस्थेतील कर्मचारी व विभाग
 क) पुरवठादार आणि विक्रेते
 ड) अंतिम ग्राहक
- viii) हे पुनर्रोज्जीवन व्यवस्थापनामध्ये वापरले जाणारे सामान्य तंत्र आहे.
- अ) आर्थिक विश्लेषणाकडे दुर्लक्ष करणे
 ब) खर्च नियंत्रण व मनुष्यबळ कपात
 क) संशोधनाशिवाय उत्पादन श्रेणी वाढवणे
 ड) भागधारकांशी संवाद टाळणे

प्रश्न 2) बदल व्यवस्थापन म्हणजे काय? बदल व्यवस्थापनाची तत्त्वे सविस्तरपणे स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 3) ग्राहक - केंद्रित दृष्टिकोन म्हणजे काय? ग्राहक - केंद्रित संस्था होण्यासाठी वापरल्या जाणाऱ्या सर्वोत्तम कार्यपद्धतींचे सविस्तर वर्णन करा. [14]

प्रश्न 4) जागतिक व्यवस्थापन प्रणाली म्हणजे काय? जागतिक व्यवस्थापन प्रणालीचे महत्त्व सविस्तरपणे स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 5) नाविन्यता म्हणजे काय? नाविन्यतेचे फायदे आणि महत्त्व सविस्तरपणे स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 6) टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) [12]

- अ) बदल व्यवस्थापनासाठी भविष्यात्मक दृष्टिकोन
 ब) ग्राहकांचा पूर्ण 360° दृष्टिकोन
 क) आंतरसंस्कृतीय व्यवस्थापन
 ड) पुनर्रोज्जीवन व्यवस्थापन

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-3548

[Total No. of Pages : 4

[6529]-80

M.Com. (Part - II)

ADVANCED BANKING AND FINANCE

415 : Recent Advances in Banking and Finance

(2019 Credit Pattern) (Semester - IV)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) Question No. 1 and Question No. 6 are Compulsory.
- 2) Solve any Three Questions from Question No. 2 to Question No. 5.
- 3) Figures to the right side indicate full Marks.

Q1) Fill in the Blanks by Selecting suitable choice (Any Six) : **[6]**

- i) Financial inclusion aims to provide _____ access to financial services for all sections of the society.
 - a) Limited
 - b) Affordable
 - c) Restricted
 - d) Optional
- ii) The Banking Ombudsman Scheme, 2006 helps customers resolve complaints related to _____ services.
 - a) Medical
 - b) Banking
 - c) Insurance
 - d) Transportation
- iii) Mobile banking services are provided through a _____ application.
 - a) Paper
 - b) Mobile
 - c) ATM
 - d) Branch
- iv) SWIFT is mainly used for secure international _____ messaging.
 - a) Trade
 - b) Money
 - c) Financial
 - d) Account
- v) Money Market Mutual Funds invest mainly in short-term _____ instruments.
 - a) Equity
 - b) Debt
 - c) Gold
 - d) Property
- vi) Repo with RBI is mainly used by banks to manage their short-term _____ needs.
 - a) Profit
 - b) Liquidity
 - c) Marketing
 - d) Recruitment

P.T.O.

- vii) The NSE and BSE are major stock exchanges operating in the _____ market.
a) Commodity	b) Capital
c) Retail	d) Insurance
- viii) FIIs mainly invest in countries where capital markets are highly _____
a) Protected	b) Regulated
c) Volatile	d) Closed

Q2) State the concept of Financial Inclusion and Explain its key benefits. [14]

Q3) What is Core Banking? Explain its main features and advantages for customers. [14]

Q4) Describe the advantages and disadvantages of commercial paper. [14]

Q5) What is the Green Shoe Option? Explain its role in stabilizing IPO prices.[14]

Q6) Write Short Notes (Any two) : [12]

- a) Banking Ombudsman Scheme, 2006
- b) SWIFT System
- c) OTCEI (Over the Counter Exchange of India)
- d) Online IPOs

PE-3548

[6529]-80

M.Com. (Part - II)

ADVANCED BANKING AND FINANCE

415 : Recent Advances in Banking and Finance
(2019 Credit Pattern) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 60

- सूचना : 1) प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 अनिवार्य आहेत.
2) प्रश्न क्र. 2 पासून प्रश्न क्र. 5 पर्यंत कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.
2) उजव्या बाजूचे अंक पूर्ण गुण दर्शवतात.

प्रश्न 1) रिकाम्या जागा भरा. (कोणत्याही सहा)

[6]

- i) आर्थिक समावेशनाचा उद्देश समाजातील सर्व घटकांना आर्थिक सेवा पुरविणे हा आहे.
अ) मर्यादित ब) परवडणाऱ्या
क) प्रतिबंधित ड) ऐच्छिक
- ii) बँकिंग लोकपाल योजना, 2006 ग्राहकांना सेवांशी संबंधित तक्रारी सोडविण्यास मदत करते.
अ) वैद्यकीय ब) बँकिंग
क) विमा ड) वाहतूक
- iii) मोबाईल बँकिंग सेवा ॲप्लिकेशनद्वारे दिल्या जातात.
अ) कागद ब) मोबाईल
क) ATM ड) शाखा
- iv) SWIFT प्रामुख्याने सुरक्षित आंतरराष्ट्रीय संदेशांसाठी वापरले जाते.
अ) व्यापार ब) पैसे
क) आर्थिक ड) खाते
- v) मनी मार्केट म्युच्युअल फंड प्रामुख्याने अल्पकालीन साधनांमध्ये गुंतवणूक करतात.
अ) इक्विटी ब) डेट
क) सोनं ड) मालमत्ता

vi) RBI कडील रेपो व्यवहार बँकांच्या अल्पकालीन गरजा पूर्ण करण्यासाठी वापरले जातात.

अ) नफा

ब) तरलता

क) विपणन

ड) भरती

vii) NSE आणि BSE हे बाजारात कार्य करणारे प्रमुख स्टॉक एक्स्चेंज आहेत.

अ) कमोडिटी

ब) भांडवली

क) रिटेल

ड) विमा

viii) FII गुंतवणूक प्रामुख्याने अशा देशांमध्ये होते जिथे भांडवली बाजार अत्यंत असतो.

अ) संरक्षित

ब) नियमन केलेला

क) अस्थिर

ड) बंद

प्रश्न 2) आर्थिक समावेशनाची संकल्पना सांगून त्याचे प्रमुख फायदे स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 3) कोअर बँकिंग म्हणजे काय? त्याची प्रमुख वैशिष्ट्ये आणि ग्राहकांना मिळणारे फायदे स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 4) कमर्शियल पेपरचे फायदे आणि तोटे सांगा. [14]

प्रश्न 5) ग्रीन शू ऑप्शन म्हणजे काय? आयपीओ किंमत स्थिर ठेवण्यात त्याची भूमिका स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 6) थोडक्यात टिपा लिहा. (दोन कोणत्याही) [12]

अ) बँकिंग लोकपाल योजना, 2006

ब) SWIFT प्रणाली

क) OTCEI (ओव्हर द काउंटर एक्स्चेंज ऑफ इंडिया)

ड) ऑनलाईन IPO

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-3549

[Total No. of Pages : 4

[6529]-81

M.Com. (Part - II)

RECENT ADVANCES IN MARKETING

417 : Advanced Marketing - VII

(2019 Pattern) (Semester - IV)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 60

Instructions to the candidates:

- 1) Question No. 1 and 6 are compulsory.
- 2) Solve any three questions from Q. No. 2 to Q. No. 5.
- 3) Figures to the right side indicate full marks.

Q1) Fill in the blanks by selecting suitable choice (any 6) :

[6]

- i) The term digital marketing was first used in which year?
 - a) 1910
 - b) 1920
 - c) 1990
 - d) 1991
- ii) _____ strategy has the goal of increasing sales.
 - a) Marketing
 - b) Purchasing
 - c) Promoting
 - d) Advertising
- iii) Poverty has an _____ effects on the environment and sustainable development.
 - a) Adverse
 - b) Directionless
 - c) Variable
 - d) Friendly
- iv) Marketing is a process which aims at _____.
 - a) Production
 - b) Profit making
 - c) The satisfaction of customer needs
 - d) Selling product

P.T.O.

- v) _____ is not a principle of sustainable marketing.
- Social marketing
 - The quantification of variation
 - The customer oriented Marketing
 - Objective oriented marketing
- vi) _____ is not a type of marketing concept.
- The production concept
 - The selling concept
 - The social marketing concept
 - The supplier concept
- vii) _____ this is not an e-marketing website.
- Alibaba
 - Flipkart
 - ebay
 - Wikipedia
- viii) The father of digital marketing is _____
- Philip Kotler
 - Justin Holl
 - Peter Drucker
 - Bruce clay

Q2) What do you mean by sustainable marketing? Explain importance of sustainable marketing. [14]

Q3) What do you mean by marketing strategy? Explain characteristics of marketing strategy. [14]

Q4) Explain types of customer Defined standards and Development of customer defined standard. [14]

Q5) Define term digital marketing? Explain the problems of digital marketing. [14]

Q6) Write Short Notes (Any 2) : [12]

- Role of customer in service delivery.
- Global marketing strategy.
- Sustainable marketing prospects.
- WWW. alibaba.

PE-3545

[6529]-81

M.Com. (Part - II)

RECENT ADVANCES IN MARKETING

417 : Advanced Marketing - VII

(2019 Pattern) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 60

- सूचना : 1) प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 अनिवार्य आहेत.
2) प्रश्न क्रमांक 2 ते प्रश्न क्रमांक 5 या प्रश्नांपैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडविणे.
3) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील पर्यायांपैकी एक पर्याय निवडा (कोणतेही 6) : [6]

- i) डिजिटल मार्केटिंग हि संज्ञा सर्वप्रथम कोणत्या वर्षी वापरण्यात आली
अ) 1910 ब) 1920
क) 1990 ड) 1991
- ii) धोरणात विक्री वाढविण्याचे उद्दिष्ट आहे.
अ) विपणन ब) खरेदी
क) प्रचार ड) जाहिरात
- iii) गरीबीचा पर्यावरणावर आणि शाश्वत विकासावर परिणाम होतो.
अ) प्रतिकूल ब) दिशाहिन
क) परिवर्तनशील ड) मैत्रीपूर्ण
- iv) विपणन हि एक प्रक्रिया आहे ज्याचे उद्दिष्ट आहे.
अ) उत्पादन ब) नफा मिळवणे
क) ग्राहकांच्या गरजांचे समाधान ड) उत्पादन विक्री
- v) तत्व शाश्वत विपणनाचे तत्व नाही.
अ) सामाजिक विपणन ब) भिन्नतेचे विपणन
क) ग्राहक केंद्रीत विपणन ड) ध्येयार्थी विपणन

- vi) हा विपणन संकल्पनेचा प्रकार नाही.
- अ) उत्पादन संकल्पना ब) विक्री संकल्पना
क) सामाजिक विपणन संकल्पना ड) पुरवठादार संकल्पना
- vii) हे ई-विपणन संकेतस्थळ नाही.
- अ) अलिबाबा ब) फ्लिपकार्ट
क) ईबे ड) विकीपीडिया
- viii) डिजीटल विपणनाचे जनक आहेत.
- अ) फिलिप कोटलर ब) जस्टिन हॉल
क) पीटर ड्रकर ड) ब्रुस क्ले

प्रश्न 2) शाश्वत विपणन म्हणजे काय? शाश्वत विपणनाचे महत्व स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 3) विपणन धोरण म्हणजे काय? विपणन धोरणाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 4) परिभाषित सेवा मानकांमध्ये ग्राहकांचे प्रकार आणि ग्राहकांचा विकास परिभाषित सेवा मानके स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 5) डिजीटल विपणनाची व्याख्या देऊन डिजीटल विपणनाच्या समस्या स्पष्ट करा. [14]

प्रश्न 6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) : [12]

- अ) सेवा वितरणात ग्राहकांची भूमिका
ब) जागतिक विपणन धोरण
क) शाश्वत विपणनाच्या संधी
ड) WWW. अलिबाबा

